
IN SPE
OFFENDERE
NESCIT
ELIA

IN SPE
NESCIT
OFFENDERE
ELIA

AEDES
BARBERINAE
Guidus Vb.s Abbatinus
Inuentor
Camillus Cungius

AEDES
BARBERINAE
AD
QVIRINALEM

A' COMITE HIERONYMO TETIO PERVSINO

DESCRIPTÆ.

ROMAE, Excudebat Mascardus, MDCXLII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſimo P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

Io. Bapt. Alt. Epiſc. Camer. Viceſg.

IN Ædium Barberinarum Deſcriptione Comitis Hieronymi Tetij, iuſſu Reuerendiſſimi P. Magiſtri Sac. Palatij Apoſtolici, à me perlecta, nihil comperi aut Catholicæ Fidei, aut morum honeſtati aduerſum: eamque dum optimè commendat elegans, accurata, & ad prudentiæ normam exacta ſcriptio, digniſſimam exiſtimo, quæ Typis mandetur. Romæ. die 9. Auguſti. 1642.

P. Ludouicus Gabrielius è Societate Ieſu.

Imprimatur,

F. Reginaldus Lucarinus, Sacri & Apoſtolici Palatij Magiſter.

EMINENTISS. PRINCIPI
CARDINALI
ANTONIO
BARBERINO,
S. R. E. CAMERARIO.

HIERONYMVS TETIVS FEL.

ADSTRICTAM amplissimarum Tui Aedium Descriptionem, Princeps Eminentissime, quam ego veluti Aedificium alterum, atque animi domicilium, ad Amici desiderium leniendum, ingenio construere ten-

taui ; tuam esse, qualiscumque ea sit, Tibique iam adiudicatam, nemo ignorat; quippe in ipso Aulæ tuæ solo, atque ab homine Tibi addicto excitatam, consequente fundi proprietatem ædificio, eiusque transmissa in Dominum potestate. Ea ratione, ni fallor, meam hanc narratiunculam oculis perlustrare non est dedignatus Pontificum sapientissimus VRBANVS, & meas interim aliquid putare nugas: quas quidem, ea luce perfusas, haud mihi dubitandum fuit, in publicam hanc deferre, felicissimis nimirum tuis auspicijs, ac, Te annuente, tuis ipsis Excellentissimis Nepotibus offerre; & quia ipse, qui hæc scribo, eademque, quæ referuntur, in eorum Patrui potestate sumus; & quia Patruos, magnum in primis, eumdemque dignitate Maximum, hìc illis obijcio, ad imitationem, suspiciendos. Te verò, qui me ad senectutem bonam tam benignè, ac feliciter foues, hoc ipsum Opus inspe-

inſpectare identidem, per otium, aueo, ac rogo; non quòd ex eo iucunditatem aliquam Te percepturum confidam; ſcio enim ſingula, quæ deſcribuntur, longè maiora eſſe, quàm, quæ, exornato licèt ſtylo, nedum rudi hoc meo ac rubiginoſo, exprimi poſsint: ſed vt, ſi quando per ſenium, aut valetudinem ab Aedibus tuis abeſſe cogor, tum quoque animo ijs propiorem adeſſe intelligas; &, decreſcentibus corporis viribus, in tui obſequium numquam decreſcere voluntatem. Vale. Kal. Auguſti. CIↃ. IↃ. C. XXXXII.

CAROLO, MAPHAEO, ET NICOLAO BARBERINIS,

Excellentiſsimis Principibus, ET VRBANI VIII. PONT. MAX. EX GERMANO FRATRE PRONEPOTIBVS.

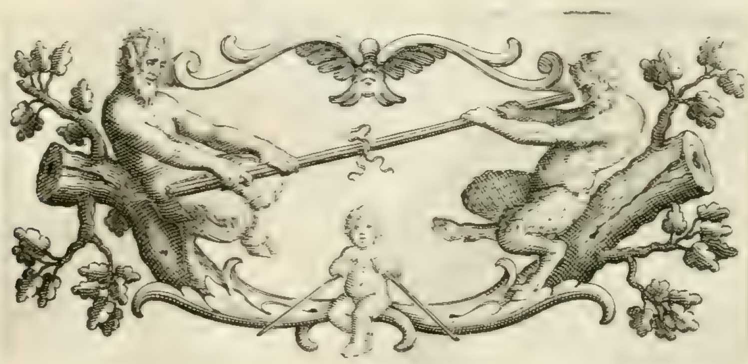
Hieronymus Tetius Fel.

BARBERINAS Aedes, ad Amicorum quorundam oblectamentum, pinguiore calamo à me deſcriptas, vt oculis omnium exponerem, Excellentiſsimi Principes, ea impulit me, quæ maxima eſt apud omnes, auctoritas; hoc præ-

præſertim conſilio, quòd videbam, haud omittendam inſperatam meis viribus occaſionem, qua palàm & publicè profiteri poſſem, quantum Barberinæ Domui, innumeris propè beneficijs auctus, debere me ſentiam. Accedit præterea, quòd nulla planè dignas luce lucubrationes meas, clariſsimorum Virorum picturis illuſtrari maximè intelligerem, & quidquid faſtidij oratio inanis afferret, Imaginum pulchritudine, & maieſtate facillimè abſterſum iri. Ecquid autem litteratorum cenſuram, aut ſupercilium formidarem homo, qui locum inter eos non ambiam; ac tenui præſertim ſcriptionis ſtylo, quem prima iam olim ætas parare potuit? Repueraſcat ſanè ingenium, modò beneficiorum memoria numquàm ſeneſcat. Porrò veſtras Aedes, à me vtcumque deſcriptas, Humaniſsimi Principes, Veſtro etiàm nomine inſcribendas fuiſſe quis neſciat? Maiorum veſtrorum virtutes, in ijs perluſtrandis facilè reco-

gno-

gnoſcetis, qui eorumdem veſtigia alacres legitis; præeunte nimirum optima Matre, quæ longa ex Heroum ſerie ipſa cum luce ſecum duxit omnium virtutum ſemina, prudentiæ ac pietatis in primis; de quibus, cultu ac ſtudio dignißimos in ſemet produxit æternitatis fructus; earumq; inde vberrimam ſegetem reproduxit in Filios, vegetaque ingenij vi, magnanima fouet atque alit: quam quidem haud oportuit ad eoſdem inſtituendos litteras diſcere, quod olim Corneliam Gracchorum Matrem feciſſe comperimus; cùm primùm à pueritia litterarum ſtudijs impensè ipſa aſſueuerit. Valete, Barberinæ Domus, & Chriſtianæ Reipublicæ bono. kal. Auguſti. CIↃ. IↃ. C. XXXXII.

PICTRARVM INDEX

Andreas Camass. delin.
Io. Federic. Greuter incid.

A D

LVDOVICVM CANTAGALLINAM,

IVRISCONSVLTVM.

GRATVLATVS ſum nuper Amicis omnibus, te incolumem ex Germania redijſſe; nunc tuus in Patriam reditus nouam mihi cauſam præbet, qua Patriæ ipſi iterum gratuler; cùm enim te, ſuperioribus annis, Vir clariſſime, magnis licet ſtipendijs, ad Patauinum Gymnaſium euocatum, munus declinaſſe audiuimus, & Ampliſsimo Baleoneo Præſuli, toto quadriennio, adhęſiſſe, dubitare profectò potuimus, Iuris interpretandi, docendiq́; prouinciam prorſus abieciſſe: at modò cùm te inter Ciuium tuorum complexus videam, confido, precibus omnium fatigatum, tandem ſtudia

resumpturum , &, ad patrium Gymnasium illustrandum, tuam operam non defuturam. An verò tu Pandectas interpretari etiam non possis, vt olim Vir præclarissimus Iosephus Nerius? qui non modò illum, sed Alciatos ipsos, & Budæos, eruditione atque eloquentia, æmularis: quàm vellem equidem, noua hæc studia in Patria nostra iterùm excitari, quæ apud exteros penè omnes, præsertim Germanos, maximè florent! Sed vltra de te loqui prætermitto, ne laudibus, licèt meritis, onerem modestiam tuam; quibus equidem, vt te cumulandum sentio, ita ad eas referendas imparem me prorsus agnosco. Mitto autem ad te Barberinarum Aedium Descriptionem, rudibus sanè delineamentis, & quasi è mortuo carbone depictam. Etenim, cùm Romæ esses, superioribus diebus, & lustrare eas maximè cuperes; Ego, & Torellius noster, Vir Ciuium Eruditissimus, frustra te ad diem dictam expectauimus, grauioribus negotijs detentum: itaque rem tibi haud ingratam facturum me credidi, si te, vel absentem, in augustissimas Aedes introducerem, quod tamen absque incommodo tuo fiet. quamquam vereor, ne, quò Romæ gratiùs, eò grauiùs per me istic oculis, atque auribus videatur! Tu verò istiusmodi nugas facilè excusabis, si me scribentem ex affectu potiùs, quàm ex oratione respicies.

AEDES

AEDES in ipſo prope Quirinali vertice, hoc eſt, in ſaluberrima Vrbis regione, haud longè à Pontificijs Hortis, quadruplici fronte conſurgunt: ad Septentrionem latè extenduntur; atque Aquiloni Romano, ἀλεξικάκῳ, innumeris feneſtris patent; ad Meridiem tantumdem præminent; Orientem, & ſi non tam amplè, optima tamen ſui parte ſpectant; Auſtrinos flatus, Pontificiorum Hortorum oppoſitu, planè à ſe procul arcent. Multa autem in Aedibus membra; primò nobis ſeſe offert ipſa Aedificij facies, marmoreis cruſtis ornata, columnis vndique, atque epiſtylijs eleganter vſque ad proiecturam diſtincta, quam duplex zona emblematis, atque imaginibus, ad antiquam ſpeciem, & magnificentiam exculpta, interſecat; bis ſeptem arcuatæ feneſtræ copioſiùs illuſtrant, podiumque medium, columellis lapideis, tornatili, ſeu cratitio veluti opere, pulchrè admodum elaboratum exornat. Hinc Pontificium Inſigne, Pario marmore exculptum, tamquam Aedificij monile, pendet atque emicat. Porrò anteriori huic Aedium parti duo membra adhæreſcunt, quæ hinc atque illinc in Vrbem æqualiter exporrecta, in Aream, & Porticum ampliſſimam, triplici pilarum nexu, concameratam, adeuntes populos, quaſi duo brachia, excipere, & complecti videntur.

Me-

Mediam Porticum Fons occupat; in quo Sol, quam traxit aquarum copiam, in tenuissimum veluti velum soluit, atque explicat, seseque obumbrat. hunc insignis Apis circumuolat, aquam, quam bibit, mellifluam refundens, Aedium Domini opes largientis imago; atq; vnà siphunculi miscent iucundissimum murmur. In læuo Porticus cornu, cochlides lapideis columnis suffultæ, in dextero, ampliores scalæ, ex impluuio quadrato, marmoreis pariter columnis extructo, lumen recipiunt, aditumq; in superiorem Domum præbent. Rapiunt adeuntium oculos antiqua Simulachra hominum, & ferarum; præsertim toruis oculis nobilis Leo, cuius colla armosq; generosæ vestiunt iubæ; qui dum ante vestibuli limen excubat, nec Palæstino illi de gloria concedere videtur, de quo egressam dulcedinem è Sacris litteris accepimus. hunc tamen marmoreum Excubitorem, si quisquam imprudens contempserit, non ita longè viuit, ac rugit impauidus Alter, ex Lybicis oris huc nuper aduectus, vngue & dente armatus, ferus infesto, haud supplici, iniuriæ memor & vindex; non obscuro documento, Expetendam semper Principis clementiam, Animum haud temerè irritandum. Sed iam regalem Aulam ingredimur, cuius amplissimum fornicem, Petrus Berrettinus, Cortonensis, raræ probitatis Vir, & Picturæ

ræ miraculum, quàm ſupra Artem coloribus animauerit, aſſequi tantùm coniectura poſſumus: ſiquidem coloratum hoc Cælum, obductis veluti nubibus, in præſens occulitur, quippe nondum retectum ab Authore eſt; vt in eius te admirationem alioſuè rapere nulla mihi facultas ſit, vſque dum id viſere, reducto velo, liceat. quamobrem ex Aula ocyus ad interiorem Domum euocamur. Primò igitur nobis in fronte occurrit ouata veluti Exedra, geminis oſtijs patens, ſummo illa artificio extructa, ac marmoreis vndique Simulacris elegantiſsimè ornata; litterarijs exercitationibus nempè accommoda; quam & olim ego ab ipſo Principe ad hunc vſum commendatam memini. Ad læuam, Procœtones duo ſeſe offerunt, in quorum altero Sacellum panditur, ſacra ſupellectile, non minùs, quàm Cortonenſis Picturis ditiſsimum; cui præeſt, laudatæ Vir pietatis, Horatius Spicarellius, Principis noſtri à Syrmate: tum, hinc atque hinc, innumera propè, & quidem ampliſsima, Cubicula adiuncta ſpectantur. Totidem pariter, ad dexteram, Procœtones, & vtrimque extructa longa ſerie Cubicula. E' Procœtonum poſtremo in Subdiale exitur, lauro, vtroque margine, ornatum; quà mox ad ſummum Quirinalem peruenitur, amœno, mollique compendio. Hinc, quæſo, tantiſper in

Aedes

Aedes oculos conuerte, & aquas, postremi cubiculi medio in podio surgentes, intuere; sanè admiraberis tam longum Cubiculorum ordinem, quibus penetrandis ipsa oculorum acies omninò non sit; atq; exilientes aquæ è Cælo, an ex fonte veniant, seriò affirmare non audebis: nec minùs obstupesceres, si ex Aulæ podio, per ouatam quàm diximus, Exedram, & Subdiale, ad extremam Hortorum partem spectares. O' vtinam hìc tibi explicare possem

Virgil. Aeneid. lib. 1.

Arte laboratas vestes, ostroque superbo:

peristromata holoserica villosa, purpureo violaceoq; imbuta colore, segmentata, atq; hominum figuris texta, vel belluata attalica; auro vela, argentoq; fimbriata; quibus regalis hæc Domus instruitur: profectò videres, ad eam exornandam, Assyriam, Phrygiam, Babylonicam acus, Gandauensem, atque Atrebatensem industriam, ingeniosissimè conspirasse. Lubens nobilissima tibi aulæa cærulea expanderem, quæ superiore anno, perquàm affabrè fruticibus, Cydonijs, ac Punicis malis, Auibus, ludijs aquis, aquarijs vasis depicta conspeximus: quæ tam artificiosè, ambulacra, perticis lignisque longo ordine contexta, cratibus interdum testudineata, crebris quadratisque pedamentis suffulta, vuis pomisq; onusta, referebant; vt iam, non Domi, sed in Hortis ipsis verisque

risque

riſque pomarijs inambulare nobis videremur. Cæteram verò pretioſam, & planè regiam Principis ſupellectilem enarrare quis poterit? ſedilia aurata innumera, lectos, ſericis tentorijs incluſos, & peripetaſmatis conformes, anaclinteria, abacos, candelabra, aliaq; argentea vaſa, ex ebeno, & ebore ſcrinia, auro, gemmiſque cælata? ingenuè dicam, Naturam, atque Artem, æmulas, ad illa omnia extruenda, totis viribus contendiſſe. Nunc verò, ſi libet, in inferiores Aedes deſcendamus, in ampliſſima, nimirum, ac perquàm multa ad Aquilonem ſpectantia Cubicula, in quæ cùm te receperis, abeſſe te etiam ab ipſis ædibus putes. Hæc itaque Princeps frequentiùs colit, cùm reliqua pars Aedium negotioſorum hominum ſtrepitu, auliciſque rumoribus perſonat. Huc enimverò quidquid ingenioſi, quidquid elegantis eſt in Pictura, noſtro, aut ſuperiori æuo, id omne congeſtum videbis; Raphaëlis, inquam, tabulas, Corrigij, Titiani, Petri Peruſini, Ioſephi Arpinatis, Rheni, Lanfranchi, Centenſis, Cortonenſis, Sacchij, Camaſæi, aliorumq; magni nominis Artificum. ne autem ſatietatem, aut faſtidium pictura faciat, Signa pulcherrima, atque antiquiſſima, vbique diſpoſita, mirum quantùm ſpectantium oculos recreant, atque oblectant. Tu verò, qui ſtudijs potiùs oblectaris, & duce-

ris, in proximam priuatam Bibliothecam introduci desideras; quæ quidem, fatebor ingenuè, tamquam intimum vnius Principis Musæum, à me non adhuc est distinctè perlustrata. Scio tamen innumeris penè Libris instructam, græco, latino, italico, gallico, hispanico, germanico sermone conscriptis; quorum singulos Princeps ipse, quo præstat ingenij acumine, incredibile dictu est, quàm facilè, & feliciter percurrat, exceptoque tantùm oculis extero idiomate, perquàm cultè, italicè reddat, ac si ea dialecto impressi haberentur. Haud hinc longè, Odeum ingredimur, vbi ad recreandum Principis animum, negotiorum mole interdum defatigatum, Aloysio Rubeo, nostri æui pręclarissimo Phonasco, & Principis nostri familiari, musicam pugnam moderante, Lauretus Eques, Pasqualinus, Blanchius, suauissimis inter se vocibus certant; vbi Marazolius Psaltes, alijque nobiles Fidicines, Tibicinesque, discordium neruorum concordia, non modò audientium aures, animosque ad sese alliciunt, sed & rapiunt, ac pertrahunt. Hinc per ornata Cubicula, in non ita amplam Aulam exitur, in qua Florentinorum in primis Illustrium Virorum imagines spectare licet; quibus Ludouicum Aurelium quoq; nostrum humanissimus Princeps inseri voluit, & quidem à Sacchio tam ingeniosè

effi-

effictum, vt prorſus reuixiſſe Virum Clariſſimum putes.

Sed iam te video, amore Sapientiæ incenſum, ad editiores Aedes feſtinatò contendere; & in ampliſſimam Eminentiſsimi Principis Cardinalis Franciſci Barberini Bibliothecam auidè prouolare: noſti ſiquidem, illuſtre hoc Muſarum domicilium non ſolùm Diſciplinarum omnium Codices vetuſtiſſimos continere, ſed & celebriorum Virorum ſcripta, & authographa, publica luce digniſſima, ſua tamen ſorte, hac ipſa in luce, contenta. Hìc tu videas non minùs maximam Librorum copiam, quàm elegantiam, atque admirabilem ordinem, quo ſunt, ſuis quique claſsibus, per ampliſsimi teſtudinati Conclauis latera, in hunc ferè modum diſpoſiti: Surgit, ſuperimpoſita contignatione, ingens, & nobile pluteorum ædificium, nigræ nucis aſſeribus, affabrè dolatis, ac decorè ſegmentatis, compactum; ſtriatis vndique columnis ornatum. vnumquodque intercolummium quadratum extruit pluteum, totaque ſubſtructionis baſis Librorum receptacula in ſe continet: ſuperior ſtylobatæ pars, inteſtina abſcondit ſcrinia, quorum operculum tabula pariter eſt, legentibus, ac ſcribentibus accommoda: in his manuſcripti Codices, græca in primis, & quacumque alia extera oratione, conteguntur: huiuſmodi ſcripta cuſtodiunt pariter ſemi-

ſtyli interiores ſulcati, columnis exterioribus reſpondentes: ſemiſtylorum verò æquè, ac columnarum, epiſtylijs imponitur coronis, quæ, ante ſuperna librorum loculamenta, bipedalis latitudinis ſuſtinet ambulacrum, ferreo veluti tigillo, ferreiſque columellis circumuallatum: intercolumnia fermè triginta ſunt, quæ ſingula diuiduntur ſepteno librorum ordine: ſuperiora verò loculamenta vndetriginta, ſingula ad imam fornicis curuaturam producta, quinariam tenent librorum ſeriem: grandiores libri inferioribus, minores ſuperioribus inſident gradibus. Primarias ſedes primo numero obſignatas, ſacra occupant Biblia: hebraica, gręca, latina, aliaque huiuſmodi multiplici lingua tranſlati ſacroſancti Codices: ex quibus, tamquam ex vna ſcaturigine, omnes promanant diſciplinarum fontes, & ſapientiæ riui. Sequuntur Patres omnes, Gręci, & Latini: ſacrarum paginarum Interpretes; Controuerſiarum de Fide Diſceptatores; Concionatores; Theologi ſcholaſtici, & Morales; ſacri Ritualium librorum, tàm Græci, quàm Latini Scriptores; religioſi Critici. At quoniam mens pietate imbuta, facili negotio, Iuſtitiam adminiſtrat, Ius Canonicum occurrit, ac Ciuile; cui adhęret Philoſophia, Contemplatiua, ſcilicet, Naturalis, Moralis, Politica, Oeconomica, tum & Mythologica; ideoq;

ma-

magnus Philoſophantium accedit cumulus. Naturali autem Philoſophiæ, quæ gignentem Naturam perſpicit, proximi inſident herbarum, florum, plantarum, agrorumq; cultores: mineralium inſuper ſtagnantium aquarum, fontium, eorumque virtutum Scriptores: quarum rerum cognitione inſtructi, facillimè ad Medicinæ agnitionem, atque artem introducimur: addunt ergo ſeſe Medici Theoretici, Praxeosq; artis Doctores, Chirurgi, Empyrici. Tum & quæ eiuſdem Philoſophiæ pars Matheſis; cumq; ea præſtò ſunt Geometræ, Aſtronomi, Muſici, Arithmetici; quique ab ijs pendent, Architectonici, Optici, Catoptici, Aſtrologi, Phænomeni, Geographi, Coſmographi, Chorographi, Topographi; qui pariter ad rectam Hiſtoriarum cognitionem nos deducunt: Veniunt itaque Græci, Latini, Itali, & exteri omnes veteres, recentioreſque Annalium, Hiſtoriarumque Scriptores, Prouinciales, Vrbani: Sacræ inde Hiſtoriæ, earumdemque Epitomographi, ab Orbe condito, ad noſtra vſque tempora: inde Pontificiæ peculiares Hiſtoriæ; Cardinalium geſta; Sanctorum Virorum Vitæ; Commentarij inſuper, religioſarum omnium Familiarum, Eccleſiarum, ſacrorumq; Militarium Ordinum, inſtitutiones, origines, leges, incrementa, decrementa referentes: eaq; poſt, Hiſtoriæ adiutrices, Chrono-

nolo-

nologicæ narrationes. Intersunt mox, longo ordine, Dialectici, Rhetores, Oratores, Politiorum litterarum Scriptores, Antiquitatis Indagatores, Critici: tum plures Poëtarum cœtus, Latini, Græci, Etrusci, Galli, Hispani, cæterique omnes, quorum linguæ metrum, & numeros admittunt: claudunt deniq; agmen Grammatici, Philologi, & huiusce generis Græci, Latini, Hebraici, Chaldæi, Arabes, aliarumque linguarum varij Scriptores. Omnes adeò Codices tam frequentes sunt, de re qualibet, ac materia, Auctorum fermè, quotquot vllo vmquam tempore excusi habentur; vt, si recensendi singulatim forent, sola eorum nomina Volumen integrarent satis amplum. Intereà, miro artificio, quem Librum quæsieris, quàm celerrimè inuenies. porrò hac in re libraria, ab ipsis Libris aptissima desumpta est ratio Syllaborum; promptus enim tibi Nomenclator est, Auctorum nomina accuratissimè indicans; quos posthac ob oculos ponunt, non lemmata disciplinarum pendentia, sed, eorum loco, singillatim loculamentorum numeri: mox, in quocumque Librorum ordine, elementa singulatim præfixa leges, videasque vnumquodque Volumen, in tergo, Auctoris nomen gestans, numerumque, qua in sede quisque Liber maneat, intrantibus ostentans. Locupletissimo autem

In-

Indici, euocata arithmetica nota, elementum, numerus fidiſsimè reſpondent. Iſta verò innumera, penè dixerim, Librorum multitudo, eadem planè munditia, ac ſolertia compoſita, parilique integumento, & inuolucro contecta, ænea tranſennula, atque obice inaurato includuntur. In dexteris Conclauis angulis, adeuntibus, intercolumnia, ſoliditatis, & ornamenti gratia, videntur occluſa; verùm, ſi manus admoueas, inexpectatas aperiunt cochleas, aditumque tibi, atque aſcenſum præbent ad ſupernas librorum ſedes, & ad ſeptena arcuata lumina, quorum

Hibernis obiecta Notis, ſpecularia puros
Admittunt Soles, & ſine fæce dies.

Martial. lib. 8. Epigr. 13.

In ſiniſtro ſuperiori angulo introëuntibus, inopinatò pariter, plicatiles reſerantur valuæ, quà in ampliſsimum alterum Muſæum ingredimur. hìc quamplurimi ſeruantur, multipartitis ſorulis, maximi pretij Librorum non vulgatorum archetypi, & quidem nonnulli ſoluti, ac nudi, in faſciculos dumtaxat complicati. Cæterùm, quod & ſtudioſorum deſiderium vberrimè expleat, referta hìc cernuntur multa, & ingentia Scrinia, Numis æneis, argenteis, aureis, grandiori forma, media, parua, multiplicique ſerie, concluſis, pulchritudine, multitudine, paucitate, pretio admirandis: ho-

rum

rum alij Imperatorum imagines referunt; alij eorum insignia, emblemata, animorum sensus, ab ipso Cæsare Dictatore seriei desumpto exordio, eaque producta ad Magnum vsque Constantinum, qui, facta Pontifici Italiæ atque Vrbis donatione, Imperij regiam Byzantium transtulit: alij, ab eodem noua inita serie, Græcorum Imperatorum ostendunt effigies, ad postremum vsq; Constantinum, quo cum Orientale Imperium, à magno ipso Constantino ortum, defecit. Iterum alij Iconas habent in Occidente Imperantium. Videntur prætereà Numismata, chronico ordine, ac longissimo digesta, quæ traductæ Coloniæ, Municipia, exteræ Ciuitates, in Romanæ Reipublicę atq; Imperatorum obsequium, cudere. His alia adijciuntur, aeris pariter, argenti, auriq; notæ, priscas præsertim recensentes Quiritum Familias, à Fuluio Vrsino descriptas: effigiati itidem Reges, Principes, Dynastæ, à Romanis subacti, belloque Ciuitates, Prouinciæq; deuictæ. Hæc omnia, quæ numerauimus penè innumera, maxima quidem admiratione digna sunt; sed incredibile dictu est, quàm longè maximè demiremur ora, & signa eorumdem Imperatorum, Matronarumq;, generis splendore, & speciei decore insignium, pretiosissimis in lapillis exculpta, adeòque interdum, tam breui sigillo,

au-

aureis anulis incluſo, vt minutulæ muſcæ ala videatur maior, ſuis tamen omnibus completo numeris. Perquàm multos inſuper admiramur numulos, gemmeoſque lapillos, Apibus gemmatos, veluti Principum noſtrorum gentilitio ſtemmate decoros, ea tum veteri ſignatos ferrea tempeſtate; vt aurea ſcilicet noſtra hæc tempora præſignarentur. Hìc ſpectatur fidus Achates, achate in lapide excuſus: caſta hìc, & candida Dido, Sichæi veluti in rogo, flammante in pyropo exculpta: hìc Cleopatra, Erythręi vniones liquans, Erithræo in lapillo effigiata: Venus hìc, æſtuans ardore, chriſtallino in lapide, gelu, frigorisq; vehementia concreto, cęlata. Quàm multis, miriſque modis elaboratus cernitur Onyx! niueum in eo Imaginis pectus ab indiuiduo fuſco colore eminet; pellucidulum ibidem velum explicatur; ex eodem fuſco eliciuntur oculorum pupillæ; candor idem format genarum ſplendorem, frontis ſerenitatem; ipſaque ſubnigredine candor identidem vmbratur. Sexcenta inſuper huiuſmodi opuſcula, materia, & arte pretioſiſſima, ſimili luſu, nitidiſſimis in lapillis, elaborata, exculpta, inciſa, impreſſa, maxima omnium admiratione, conſpiciuntur. At conuertamus hinc ad pretioſiora oculos, animosq;: quid enim pretioſius, quàm naſcentis Eccleſiæ ſupel-

lex, qua nimirum elanguens propemodum noſtra pietas, ſalutari recordatione, ad illa ſui viuaciſſima exordia reuocatur: ſpectes primæuos ſacros calices, ſimplici, tenuiq; argento conflatos, luſtricum aſpergillum, & vas, thuribulum, thuris acerram; quibus, & ſimilibus rebus veteris impietatis inſignia comparata nullo in numero habeas; Icunculas ſcilicet, quæ hìc pariter, veluti antiquitatis monumenta, videntur, ſupremas ęneas tabulas, ſepulchralia vaſa, lintea funeralia, illibata videlicet flammis asbeſtina inuolucra, ad ſecernendos cadauerum cineres à rogi puluere.

Rapit tamen oculos ſepulchralis hìc ſeſquipalmaris Vrna, parata olim reponendo, vt ego conijcio, Alexandri Seueri imperatorio Cineri: eſt ſanè illa, encauſtico opere violacei coloris, Artificis manu tam affabrè facta, vt toreuma verè dixeris; tam pellucida, vt amethyſtum natiuam putes: ore eſt nec anguſto, nec pando, gemina anſa, nullo operimento munita: oblongus venter, ſemicongij capax, ambitur albis imaginibus, pariter encauſticis, ijsq; pulcherrimis; vt eas elaboratas Phidiaca affirmes manu: ſuauiter deſcendit in veluti tornatum pedem, in quo firmiter conſiſtit. At, ò rerum humanarum fallaciæ! in tam pretioſo Vaſculo deſudant labor, & ingenium, vt iterum

rum iterumque simul adustis pigmentis, electro, vitro, aliaque glutinante materie, in dies obdurandis, Imperator Orbis terrarum exustus contineatur, ad diutinam, vt ita dicam, in puluere vitam traducendam: en contentus vento spargitur Cinis, & continens inter miracula spectatur æternum! Vrnam hanc suffragiorum posthac dixerim, non feralem, cui datum est suffragium, hoc in Musæo collocari, omni Mausolæo maiori. Viuet tamen quodammodò in hominum memoria, ob hanc ipsam Vrnam, memoratus sæpè Seuerus: pars namque altera, imaginibus, quas habet Vrna, Seueri ortum ostendit. Quid enim aliud significat alatus, simul & pharetratus Puer, quàm antiquum connubiorum Genium? Quid Fæmina, Dracunculum in sinu fouens, quàm Seueri Mammæam Matrem, quæ pridie quàm pareret, summa in quiete, vidit ex se purpureum nasci Dracunculum? Quid Senex ille, Fæminam, & Anguem intuens, quàm Aeuum, à cuius veluti Regno, viuentium omnium demigrat initium? Quid grauis, & honestus Iuuenis, manu cubantis Fæminæ brachium sustinens, quàm Alexandrum Magnum, quasi puerperam adiuuantem? cuius in templo, Mammæa enixa est Seuerum; isq;, hanc ob causam, perpetuò Ma-

Lamprid. in Vita Alex. Seuer.

 gno

gno Alexandro diuinos tribuit honores. Quid par-
uula Lauri arbuſcula , & adulta Perſica , niſi id ip-
ſum , quod in Aedibus Seueri viſum fuerat , cuius
natalitio die nata Laurus annoſam Perſicam , quæ
iuxta illam erat , infra annum , proceritate ſupera-
uit ? quod omen fuit , Perſas eſſe à Seuero vincen-
dos . Altera verò ambitus pars , nonne eiuſdem Se-
ueri mortem oſtendit ? quàm verò breuis ille orbis
apertè prædicat , nôſtræ vitæ ortum nihil diſtare ab
occaſu ! cernimus enim eodem in toreumate , in quo
modò vidimus parientem Matrem , nunc Fœminam
alteram ſarcophagis incubantem, cuius è dextera dela-
pſus decidit tedarum manipulus, qui iam extinguitur,
mediam inter Seniorem Virum , haſtile ſuſtinentem, &
Iuniorem, inuicem ſpectantes; quaſi referat ille Seueri
Imperium, hic quamdiu vixerit Imperator. Proximę his
imaginibus hinc, atq; hinc geminæ apparent tanquam
Laruarum facies, triſtes ac flebiles. Adſunt & Fici arbo-
res tres, Alexandrinarum nomine inſignitæ, quæ paulò
ante Seueri obitum , repentè, ac portentosè , non ma-
nu , ſed turbine , propè tentorium euulſæ ſunt . Vi-
demus ibidem, quaſi in numiſmate excuſam, Philoſo-
phantis effigiem : is ori manu admota , nos monet, ſi-
lentium imperans , ne illi turbetur quies , qua eius

ma-

manes ſuperſtitiosè frui exiſtimabatur. Verùm ego maluerim, ingenioſum Artificem expreſſiſſe digito non compreſſa Hominis ſapientis ora; audiremus fortaſſe, quamquam ſilentio amicum, de Principe tamen, non mediocri laude digno, differentem: laudaret ille eius facinora, mores, animi moderationem in rebus omnibus: commendaret ſtomachum in fures Miniſtros, in fumi venditores, in Caſtrenſes, ab ipſo præſertim, qui præceſſerat, Heliogabalo fauore, ac dignitate ornatos; quos identidem Seuerus exauctorabat: prçconio proſequeretur eius familiaritatem cum Viris ſupra omnem laudationem inſignibus, Domitio Vlpiano, Iulio Paulo, Pomponio, Legum peritiſſimis; Fabio Sabino, qui Cato ſui temporis; Claudio Venato, Oratore ampliſſimo; Catilio Seuero, homine eruditiſſimo; Aelio Sereniano, Quintilio Caio Marcello, morum integritate celeberrimis: audiremus non mediocriter commendatam militarem diſciplinam, & in eadem perpetuò retinenda ſeueritatem; mox encomijs celebratam beneuolentiam, & humanitatem illius in omnes, ac potiſsimùm in ſuos Familiares, quos cunctos adeò diligebat, vt ſçpè ſæpiùs cogitaret ſecum, & deſcriptum haberet, cui quid præſtitiſſet; &, ſi quos ſciret vel nihil petijſſe, vel non multum, vocaret eos, diceretque; Quid eſt, cur

nihil

Lamprid. ibid.

nihil petis? an me tibi vis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me queraris. Referret ille demum, atq; identidem grata voce repeteret auream ſententiam, *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris:* quam adeò adamauit, atque excoluit Seuerus, vt in Palatio, & in publicis operibus præſcribi vbique iuſſerit: Verumenimverò, vt ferebant ea tempora, ſpecioſa fuerint, & probanda ea dicta; nunc autem, Diuino munere, pietate regnante, conſueta, atque innata Barberinis Principibus longè maiora Chriſtianę virtutis ornamenta agnoſcimus: quemadmodum & ſupra Seueri gloriam, ſtipatum ſuſpicimus noſtrum Principem doctiore, ac ſanctiore illuſtrium Virorum conſuetudine; vel vno pręſertim, inſtar Vlpiani, Venati, Sereniani, Romanæ Rotę Auditore Clemente Merlino.

Sed, amabo te, iucundiora intueamur. En Galea ænea, & Lanceæ Mucro; vnica, vel vincentis Annibalis, vel victi Conſulis, ad noſtrum Thraſymenum, cędi quæ ſuperfuere ſpolia; de quibus integerrimam faciunt fidem noti internecione Agri, olim albentes oſsibus, quę iterum iterumque, nouo ſemper vulnere, ligonibus, & aratris percuſſa, periere tandem; conuerſaque demum in glebas, vnà cum tellure reuiruere. Eandem firmant fidem putres aliæ ibidem,

gra-

grauibus pulsatę rastris, frequentes galeæ; nec minùs id nobis indicant huius galeæ ęnea, non ferrea, materies, cælatura, forma; talibus enim Primipili vtebantur; cuiusmodi in Veterum Numis galeatas effigies videmus. Hæc bellicę antiquitatis spolia Pontifex VRBANVS, Cameræ Apostolicæ tum Clericus, è Perusino solo rediens, veluti Trophæum, retulit; profligata nimirum aquarum colluuie, longè lateq; campos, & Oppida Thrasymeno adiacentia depopulante; plus hominum à Barberino Præsule seruatis capitibus, quàm à Barbaro Duce cæsis; Perusinorum animis tanto beneficio obstrictis, secumque adductis.

At redeo ad Bibliothecam: Hanc quidem non ornant inscriptiones, non Sapientium dicta, non picturæ, non tabulæ, non emblemata, non Statuæ, non denique Hermathena illa, quam Romanæ eloquentiæ Parens sua in Academia gratissimam posuit: harum rerum omnium vicem abundè supplet vna VRBANI Pontificis ęnea effigies; Illa nimirum coniunctum Mercurium simul, ac Mineruam refert; Vrbanam scilicet Eloquentiam, & Sapientiam, quibus ipse Tutelarium hìc antiquitatis Numinum fungitur officio; illa Hermeraclam, Mercurium nempè, & Herculem, hoc est Ingenium, & Laborem, quibus idem salutarem omnibus

nibus Sapientiam comparauit: illa Hermerotem, Mercurium inquam, & Amorem, quam videlicet beneuolentiam litterarum ſtudijs apud omnes gentes ſibi Maximus Princeps conciliauit: illa Zenophębum, Simulacrum nuſquam in Antiquitate viſum, Iouem nimirum, & Apollinem, hoc eſt, vtroque maiorem, bonorum omnium largitorem VRBANVM. In tam magna ergo ab illo ornamentorum luce, quid mirum, ſi hìc nitent omnia, antiquitatem redolent, Sapientiam ſapiunt? Huc Princeps ipſe Cardinalis Franciſcus, virtutis amantiſſimus, ſępiùs diuertit, &, à publicis populorum clamoribus, in ſumma Sapientię penetralia ſe recipit. hìc ſibi doctrinarum omnium largiſſimos fontes aperit; vnde mox ſingularem illam prudentiam haurit, ad Chriſtianam Rempublicam adminiſtrandam. at verò interdum, ſi vera temporum ratio in re graui veniat in dubium, deq; ea ambigant Chronici; ad Cimeliarchion peruolans, ipſam numiſmatum ſeriem conſulens, illicò omnem dubitationem abigit, & perſpecta veritate ad Reipublicæ compendium vtitur. Pręſidet Bibliothecæ Vir Clariſſimus Lucas Holſtenius, cuius pręcipuè induſtria, & labore, conquiſitis vndique, Principis Eminentiſſimi iuſſu, lectiſsimis Codicibus, perfecta illa eſt, & ad inſignem amplitudinem redacta.

cta. Eius pariter curam gerit,& custodiæ præest magna eruditione prędítus Iuuenis Carolus Moronius; idemque, si quid obscurum adeuntibus, pro notitia, occurrat, optimus cognitor, enucleatè id, & perhumaniter ostendit, atq; explicat. Numismatum Aerarium seruat Pręsul Massanus, probitate pręstans, & doctrina, qui simul, solerti prudentia, Pontificijs rebus domesticis præest. Curat illud peritè, atq; instruit Antiquarius expertus pariter, & diligens Leonardus Augustinus: is perfectissimè Imperatorum nomina, omnesq; historias, quæ ad Numismata pertinent, tenet, memoriterq; refert; & omnia ea reddit serie, qua consequuntur; tum, si opus est, singula retrofert, nulloq; seruato ordine, quas interrogas, recenset appellationes. Hìc verò, inter Togatæ Militiæ castra, dum nobis non licet è regione alteram Aedium partem oculis perlustrare, animo saltem inspiciamus, veluti alteram Bibliothecam, Armamentarium, omnium armorum genere instructum, ad firmanda municipalia præsidia Ciuitatum, Oppidorumque, quæ Barberinæ Domui subijciuntur; vt, si quando opus fuerit, pro Ecclesiastica Ditione tuenda, sicuti Principes, Pontificijs legibus obstricti, tenentur, illuc opportunè deferantur, ijsq; validè Militum copiæ armari posśint: interim, dum, Deo fauente, à rerum vicis-

E situ-

ſitudinibus longiſsimè abſumus, contemplemur Aedes Armis decoratas,quemadmodum Librorum agminibus armatas conſpeximus. Proximum Bibliothecæ, Tabularium domeſticum vides,ſerreis valuis obſeratum:mox Pinacothecam,depictis tabulis,ampliſſimo argenteo inſtrumento, ſignis, pretioſa veſte, cæteraq; ingenti aulica ſupellectile,ad omnem Domus vſum,& ornatum,refertam. Paucis deinde gradibus in Rationarij locum deſcendimus; in quo quidem, omni cura, ad Principis rationes incumbit Calculator egregius Apollonius Guidonius, qui, quantumvis longiſsimæ, multipliceſque ſint, tam celeriter, atque accuratè eas ponit, varijſque imparibus numeris cum paribus metitur, & ad calculum reuocat, vt hoc Viro nemo ferè in Arithmeticis, ac ſuo in munere, haberi poſsit dexterior, atque acutior.

Quas hinc ad lęuam vides remotiores Aedes, Conſtantia Magalotta, Caroli Principis olim ſanctiſsima Coniux, & Principum noſtrorum Mater, ſibi inhabitandas delegit: hìc illa, ſedibus, atq; animo, Cælo proxima, terrena omnia, & caduca deſpiciens, æuum feliciſſimum ducit; eaque non aliam profectò in his humanarum rerum oblectamentis conſtantiùs agere crediderim.

Sed quoniam pręcipuas Barberinarum Aedium partes peruidimus, nunc quæ circumſtant ædificia, atq; hortos

cele-

celeriter percurramus; neque enim ſingula animus eſt; nam anabathra, climaceſque interiores, intimaque penetralia, & reconditi, tutique receſſus, Principi ſolùm reſerantur. Cæterùm, alia ex parte, ad regales Domus lautitias, & vel regium epulum extempore parandum, Culinas, Cellas vinarias, penariaſque, magnificentiſſimè inſtructas, Coquis, Promiſque relinquimus. Primò igitur Theatrum ampliſſimum intuemur, vbi Machinatorum induſtriam ſi quando ſpectares, ſanè obſtupeſceres, atque adeò ipſe tibi ſpectanti non crederes; tam ſubitò pegmata ſe obijcerent ſpontè ſurgentia, atque inter ſe tacitè coëuntia; mox iterum dehiſcentia: ſicq; inopinatò mutari omnia, atque inuerti videres. Quòd ſi adfuiſſes ſuperiori anno, cùm Fabula Italica, cui nomen inditum erat, *Egiſto*, ſeu, *Chi ſoffre, ſperi*, elegantiſsima perageretur; & mille rerum imagines in ſcenam prodirent; vidiſſes exorientem primò Solem, nocturnaſque tenebras fugantem; mox ſe paulatim ex vndis attollentem, atque adeò artificiosè omnia illuſtrantem, vt, qui modò Theatrum ingreſſi, eundem verè occidentem reliquerant, retrogradum facilè crederent; quaſi nouas Nundinas, quæ ibi iucundiſsimè, ad veri ipſiſsimam imaginem, exhibebantur, luſtraturus accederet, & præclara illa armenta ſibi abducta dubita-

ret. Equidem fateor, me numquam lætiori ſpectaculo interfuiſſe, adeò, vt in ſubitum furorem actus, neſcio quid ad Præſulem Roſpiglioſium, Fabulæ Auctorem, Etruſca poeſi luſerim: quod aliàs fortaſſe ad te mittam.

Ante Theatralem portam Area maxima ſeſe explicat; vbi Vir Nobilis, Stabuli, Equiſonumq; Præfectus, Dominicus Cinquinus quantumuis ſternaces, ac refractarios Equos edomat, edocetque. Hìc tu, ſummo mane, Principe interdum ſpectante, videbis, vt nouus, & intractatus Equus fræna, atque equitem pati primùm ediſcat, elata fronte, atque inconcuſſa, humero lacertoque agili, ſuperbè ingredi, & regredi; vtq; greſſus recalcans,

Carpere mox gyrum incipiat, gradibuſque ſonare
Compoſitis; ſinuetque alterna volumina crurum,

Virgil. Georg. lib. 3

& denique, certa ſub lege, quacumque verſetur, omnemq; ad bellicum vſum penitùs inſtruatur. At nunc ad Equorum ſtabula oculos conuerte, & quàm diſtinctè, atque ornatè omnia ſint diſpoſita, quæſo, intuere: ſtabulant hìc

tercentum nitidi in præſepibus altis:

Virgil. Aeneid. lib. 7.

quòd ſi quando Princeps iubeat, extemplò videbis

Inſtratos oſtro Alipedes, pictiſque tapetis:
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent:
Tecti auro, fuluum mandunt ſub dentibus aurum.

Virgil. ibid.

Adiun-

Adiunctas ſtabulis , vides paruas domos , in quibus auro, atque argento fulgentia Vehicula, Rhedæ, Lecticæ reconduntur . Iam verò ad Sphæriſterium venimus , cocto laterculo , ſumma arte , ac munditia, conſtructum ; introrſus à fronte, veluti ſubgrunda, imminet pergula ; in medio , ad læuam , & dexteram, parum à ſolo diſtans, repagulum pendet : Pila hìc luditur, laneis fruſtis farcta, tenaci filo punctim, fortiterque contexta , atque conglobata ; & reticulo neruis intexto, minutis maculis . Hìc Principes Viri aptam ſeſe exercendi occaſionem habent: admiraberis interdum nobiles Luſores; dum ille in tectum adijcit pilam, hic de tecto excipit; quæ repercuſſa vltro citroque, ſuper repagulum peruolat, donec vel hæreat impacta ſolo, vel aliter non ſit excepta, vel è parietibus euerberata, ſemel reſultans extra lineam proſiliat. interim magis magiſque admiraberis, in tam longo certamine, raram victoriam. Adhærent Sphæriſterio Cubicula aliquot, vbi, ſi quando Princeps ludo ſe exercuerit, tantiſper quieſcit, dum corpus ſudorem tergat, ac defatigatione ſe leuet: indidem mox reſumptis viribus, in Aedes ſe recipit per Hortos , non iniucundè horridos ; quibus paſſim includuntur Capreæ , Cerui , Damæ, Lepores , Struthiocameli : per eoſque pariter ad ſuperiores ampliſsimos

mos

mos Hortos aſcenditur. Horum propiores Aedibus gratiſsima omnium Flora occupauit; quæ tam aptè omnia in areolas ſuas, puluinoſque diſpoſuit, vt nihil vſquam elegantius effloruiſſe crediderim: Alcinoi, Adonidis, atque Heſperidum Horti, quos fabulę loquuntur, nugæ, ſi ad Barberinorum delicias reſpectes; præ quorum amœnitate,

Gaſp. Simeon. in Auris, Paneg.

Ipſa Semiramios Babylon contemneret hortos,
Et Venus Idalios damnaret Cypria lucos,
Et nuptura ſuam Proſerpina linqueret Ennam.

Vaſa vndique areolas ſæpiunt, Citreis, alijſque Medicis malis conſita: Fons oritur perennis, vnde riuuli quacumque deducti, florum ſitim extinguunt. Quàm auerem, Ferrarius ille, omni eruditionis genere florentiſſimus, atque adeò Sapientiæ flos, hìc adeſſet! quí nuper aureo ſarculo Barberinos Hortos tam ingeniosè coluit, vt Flores ipſos, rem alioqui caduciſſimam, ęternitate donauerit: quàm facilè is nobis, quàm doctè ſingula Florum nomina, naturas, vireſque explicaret! quàm ſuauiter, quàm diſertè diſſereret de Anemone, Adonidis ex ſanguine nato, de Narciſſo, ab aquea ſui imagine iugulato, de Hyacintho, quem ſanguine tellus rubefacta,

Ouid. Metam. lib. 13.

Purpureum viridi genuit de ceſpite florem!

Sed

Sed immorari hìc diutiùs religio est, quò sanctiores Musæ, & sacer ipse Apollo sæpiùs commigrare consueuerunt. Relicta igitur ad dexteram Porticu, mæandris venustè admodum depicta; supra quam, intra æneas plagulas, quasi aëreum, liberumque carcerem, inclusus Turturum candentium chorus, non flebili carmine, sed delectabili cantu, amores, aëremque mulcet; in cuius limine denso ordine virent Medicæ arbores, opacum, odorumque ad Floræ locum, quem diximus, iter præbentes; in remotiores, laxioresque Hortos per compendiariam viam ascendamus, muris vndique circumseptos, quos regia Laurus vbique vestit, Testæque, Citreis pomis ridentes, coronant, & marmorei Atlantes, Caryatidesque fulcire gestiunt. Hìc viæ complures, limitibus effigiatis distinctæ, quarum aliam cupressus inumbrat, aliam myrtus, aliam buxus exornat: areolæ pariter multæ, quà seminibus, quà arboribus consitæ; alternis viticulæ surgunt, alternis nitent pomaria: vlmus hinc sola, illinc iuncta amicæ hederæ extollitur; vbi Acanthis, Luscinia, Ficedula sæpè simul cantum ingeminantes, perpetuò, fideliterque hospitantur. Quid plura? in opere vrbanissimo ingeniosa etiam ruris imitatio viget. Supremam Hortorum partem lati Fontis perennitas fæcundat,

dat, ex cuius cratere magna aquarum vis affluit, & cauato lapide ſuſcipitur; mox è geminis alijs Fontibus erumpit; hínc iterum deliteſcens, plures quaſi in flumineos riuos deducta, per marmora alueata lentè fluens, amœnam telluris faciem opportunè lauat.

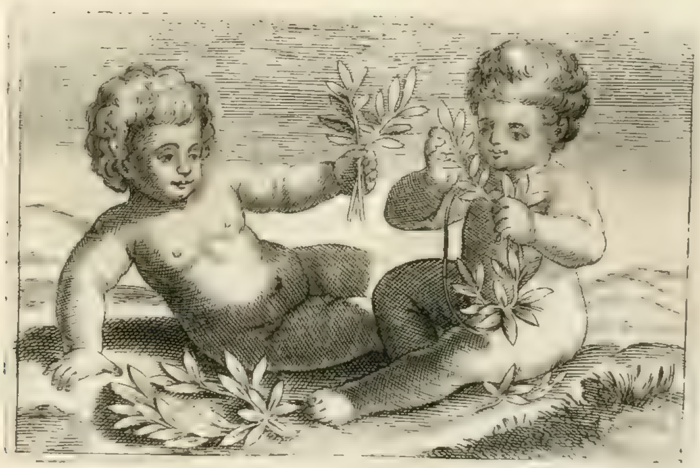
Sed me ſcribentem deficiat dies, ſi tibi ſingula referre voluerim: hoc vnum reſtat, vt ſubdiales ambulationes, proximè ipſas Aedes inſpiciamus; eaſque partim arrectarijs, tranſuerſarijſque aſsiculis, veluti parietibus, partim verò hinc, atque hinc preſsis, variéque tonſis viridiſsimis arbuſculis, ac topiarijs incluſas. Hìc Principes Viri, & Dynaſtæ pila interdum, & folliculo ludunt. Ad portam autem ſublimis viæ, longè latèque excurrit Catadromus, quem laurus regia interſecat; vbi Aulæ noſtræ nobilitas, & Romana, iam olim ab Aſcanio illo edocta, ad Equeſtre prælium ſe exercent. Videas hìc ſæpè, è noſtris Aulicis, vel Comitem Laurentium de Marſciano, cuius Familiam noſtra ſibi vendicat Peruſia; vel Rodulphum Amianum, vel Equitem Hieronymum Pactium, vel Comitem Ferrantem à Maſſa, vel Proſperum Meocium, vel Equitem Fratrem Fabium Raynerium noſtrum, acri quemque inſidentem Equo, decorè primùm, & cum pompa incedentem; dato dein fræno, intra carceres Equum ſiſtere: vtque, cùm iam

Tubi-

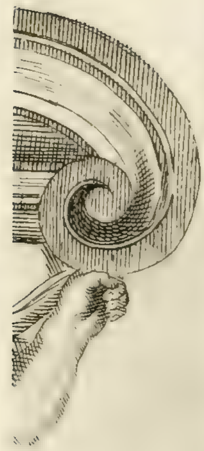

Prospectus Aedium posterior.

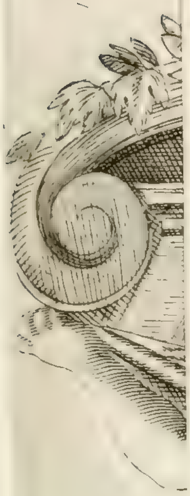
Tubicen dat ſignum, adhibitis extemplò calcaribus, effuſisq; habenis, immobilis ipſe Equum emittit; ac velitari haſta ex femore deorſum primùm, mox ſurſum ducta, ſenſimq; ad pectus admota, & Equi aures velut interſecante, in armatum hoſtis ſimulacrum appoſito ictu incurrit: adductoq; demum fræno, reluctantem Equum in extremo curriculo compeſcit: atque haſtilem præferens truncum, altera via, ad carceres redit. Eadem pompa, eodemque ordine, cæteri Equites velitarem hanc pugnam tamdiu proſequuntur, dum, ſigno dato, in proximum Theatrum, triumphali lauro obumbratum, ſe recipiunt; atque ab humaniſſimo Principe donis largiter cumulantur. Sed iam ſatis bellè tecum ſingula luſtraſſe videor; neque enim omnes Aedium, Hortorumq; angulos circumire me poſſe conſiderem: quòd ſi longior fuerim, & in ſcribendo modum exceſſerim, materiæ id tribuas velim, non ingenio; Domus enim ipſa, quæ deſcribitur, non equidem mea ſcriptio, ampla eſt.

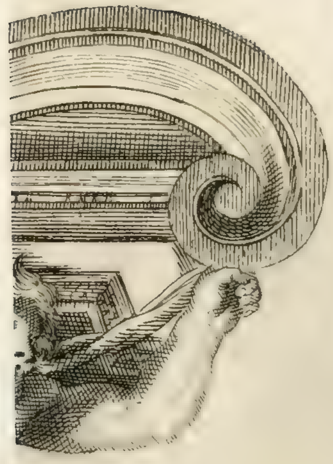

PICTRARVM INDEX

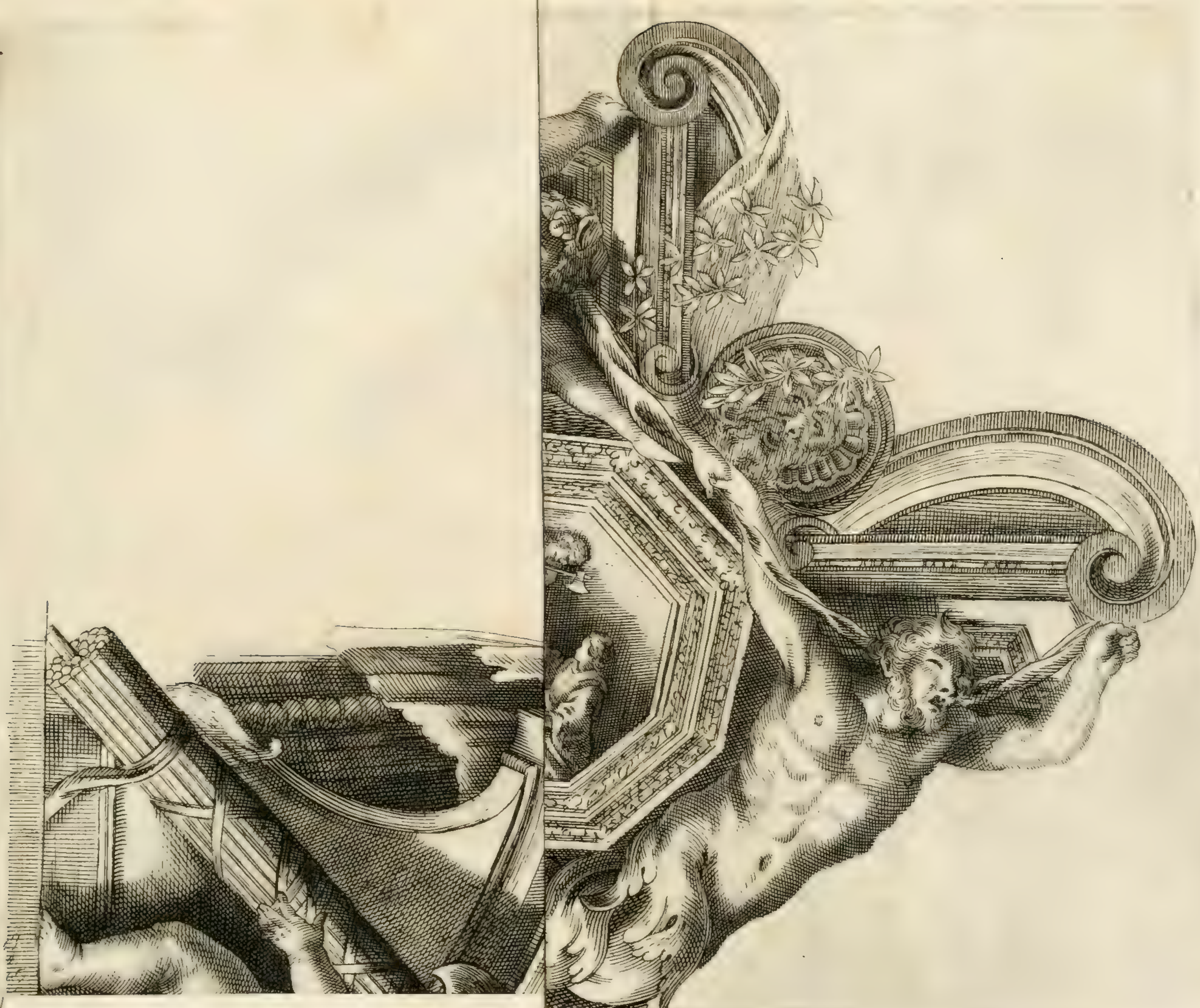
A

um

A D

ROSATVM TORELLIVM,

IVRISCONSVLTVM.

FACILE' mihi quidem perſuadeo, Vir doctiſſimè, perbreuem noſtram Barberinarum Aedium Deſcriptionem perlegendam tibi detuliſſe, autumnalibus hiſce vacationibus, humaniſſimum Cantagallinam; quippe, Romæ dum ſimul eſſetis, eaſdem inuiſendi pari deſiderio tenebamini; vt ſcio, Baſilio Corradino, Felici Verducciolo, humanarum litterarum in Patria ſideribus, perluſtrandam tradidiſſe: & ſanè, quod ad Corradinum pertinet, agnoſco, in ipſius recenti de ea præconio, veterem beneuolentiam, qua ille me, ab ipſa infantia, proſequutus eſt, Condiſcipulus, an Doctor? vterque

enim mihi fuit, apud Italicum, vt eum Lipsius appellat, Homerum, vtriusque nostrum Præceptorem Bonciarium. At tu fortasſis, quæ tua est maxima doctrina, & auctoritas, in ipsis ferijs, tantùm vacare potes litibus ijs inter Ciues componendis, de quibus Iudices, iurium difficultatibus impliciti, iudicium reddere minimè potuerint: quod tamen retardare me haud potuit, quin ad te alteram hanc mitterem, quæ ad easdem Aedes spectat, de Cortonensis Petri Picturis, in regalis Aulæ fornice, narrationem; quas quidem nuper Parmensi Duce, post lautissimum in Aedibus epulum, prouisente, nobis quoque inexpectatò aspectare licuit; easque incompto veluti penicillo, collectis vtcumque ingenij mei viribus, adumbratas ad te mitto; vt meam obseruantiam, quam in Aedes deductor vtriq; vestrum paraueram, hic iam expressam ad viuum habeatis; à qua sanè delineanda, nil prorsus, vti plurimùm à picturæ archetypo, prolabor, & decido: etsi minimo id quidem Auctoris damno; quandoquidem Cortonensis Apellis fama maior est, quàm quæ, aliena opera, aut augeri, aut minui possit. Barberinorum Principum virtutes, luce ipsa clariores, atque illustria facinora, varijs hisce imaginibus expicta, hic tibi recensere superuacaneum censeo: tu ipse Ponti-

Iustus Lipsius epist.

tifi-

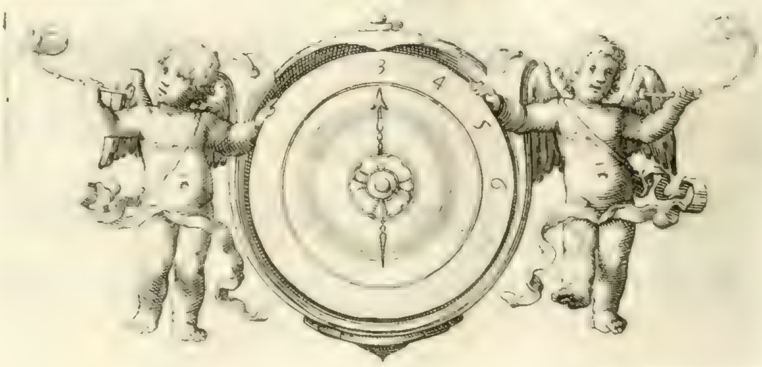
tificem Maximum, nostrosque Principes in ijs, per argumenta non fallacis gloriæ, vndique intuere.

BARBERINAE Aulæ augustissimum fornicem inspecturi, primùm, quæso, insignem in eo coronam intueamur, marmoreo, cinereoq; colore adumbratam, atque adeò, si oculis credimus, solidam, & expressam: aptissimè inibi delineantur simæ, cymatia, metopæ, cæteraque ad artis normam ornamenta: intercurrunt aureæ fasciæ; nixique pusiones suspensos, atque inflexos encarpos sustinent. Hac veluti γαλαξία, & tanquam astris asperso orbe, ingeniosa Cortonensis manus nobile suum opus diuisit, atque sexcentis signis animatum, quod aperuit Cælum, ne quid à vero differret, quinquepartitum, nam

Quinque tenent cælum Zonæ, *Virgil. Georg. lib. 1.*

esse voluit: in quo quidem, seorsim ab alijs, Imagines aliquot contemplamur; quædam enim nubibus imminentes, quasi proxima nobis sidera, liberè vagantur; reliquæ suo quæque loco fixæ, suisque limitibus clausæ conspiciuntur. Igitur, vbi se primùm Aula curuat in fornicem, elegans quodammodò nitet stereobata, quam virentia vndiq; folia conuestiunt, cuius media latera, monochromateis fermè imaginibus, Apes, Solem, ac Laurum, Barberinæ Domus Insignia, stipantibus, pulcherrimè

mè exornantur. Ad singulos stereobatæ angulos gemina quasi Signa consurgunt, quæ, haud simili aspectu, miris tamen inter se modis consentiunt; supra quas, appositis vtrinque personis in anguem desinentibus, singula Numismata promicant, antiquas exprimentia historias: hinc verò Taurinum caput, quernis torquibus ornatum, dependet: aurea deinde Apis amica lauro circumdatur: Fæminę demum facies, alis suffulta, sparso certa lege capillo, stereobatæ iungitur; atque hunc rerum ordinem claudit. Porrò Numismatum aliud Cunctatoris prudentiam refert, Carthaginiensis virtutem eludentis; aliud Africani Ducis continentiam, formosissimam Virginem seruantis; aliud Consulis iustitiam, in Filium victorem animaduertentis; aliud Scæuolæ constantiam, & fortitudinem, deceptam dexteram concremantis. Quas quidem Virtutes subiecta singulis Numismatum Animantia commōstrant; quà pigrantes, & sagaces Vrsi; quà purus, candidusque Monoceros; quà ferox, & perspicax Gryphus; quà fortis, atque impauidus Leo.

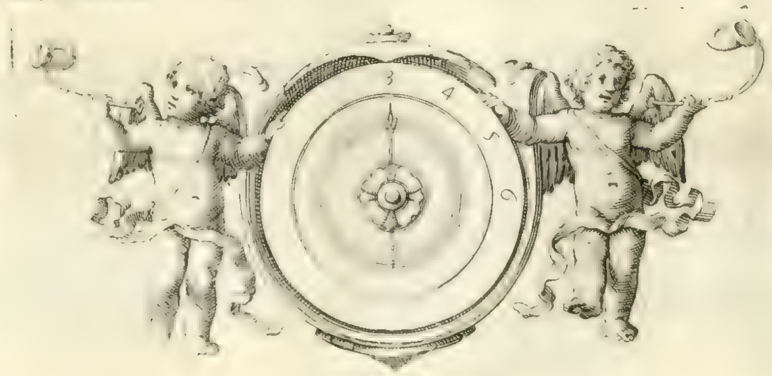

At

At quoniam artificiosi huius Cæli partes, & cardines inspeximus, nunc ad singula partium ornamenta aduertamus. Medium igitur Cælum Regiæ Apes circumuolant, suoque splendore totum hunc cælestem Orbem illustrant. His formosissimæ tres Virgines hilarè plaudunt, quarum prima, amictu purpureo, vultu, atque oculis scintillantibus, intimum Charitatis ignem præfert: altera, obducto velo os atque humeros tegens, Fidei argumenta non dubia exhibet: tertia, smaragdina nitens veste, læta facie, quam condit pectore eximiam Spem, facilè ostendit. Hæ Virgines frondentes lauri ramos in orbem nectunt, & alatis pusionibus aliquot circumfusis, regium veluti solium circumstant. Hinc Virgo, atque hinc pariter Matrona sese adiungunt; altera tunicam induens venetam, rubidamque trahens pallam, Pontificium Insigne, Claues gerit; altera, non, vt paulò ante solebat, obtecta obsoleta lacerna, sed imperatorio paludamento induta, Orbis se Reginam ostendit, ac ter Maximi Pontificis triplex Diadema complectitur. Proximus huic Puerulus lauream manibus gestat, & suauibus modis Choro se Virginum inserit. Haud procul hinc, nitido decora vultu, nec mortale præferens, Virgo, melina se contegens, sideream, æternamque coronam sustinet. Sed,

quæ

quæ intuentium oculos Altera in ſe rapit, pulcherrima omnium, ſuis ipſa viribus nixa, fronte placidiſſima ſedet, ac tenui byſſo conſpicua, croceoque amiculo, cuncta ſceptro diſponit; ad cuius nutum, hinc atque hinc geſtit facilis Puellarum chorus; quarum aliæ flammea, citrea, rutila; aliȩ herbida, cerea, porracea veſte circumdatæ, mirum quantum, ea diſcordium colorum concordia, ſpectantium oculos recreent. Ad ſacros Virginis pedes toto ferè corpore ſtratus, robuſtus, vegetuſque Senex, immanibus membris, ſemicano, atque intonſo capillo, contracto ſupercilio horridus, alatus humeros, acuta falce armatus, ſuos ipſe Filios perdit, ac deuorat; qui & ipſi ferrea Patris viſcera, tacitis morſibus, corrodunt, ſenſimque conficiunt. Edaciſsimo huic Seni lanificæ illæ Sorores, proximè ſedent: altera, cyanea veſte induta, tenuique pallio, ſtamina è colo deducit; altera, xerampelino amictu obtecta, fuſo reuoluta fila componit; tertia, ricino præcincta, acutis, atque implacatis forficibus fila eadem recidit.

E

At Bellatricem illam, in fornicis fronte, criſtata galea, loricaque adamantina, ſago ruſo ſuperindutam, ſpectantium oculos verberantem intuere; viden', ad ipſius aduentum, turbidus vt aër ſpargitur? mox vt fulgore coruſcat? vt Virago ipſa

Proſilit, oſtendens rutila cum Gorgone pectus?
Aſpectu contenta ſuo, non vtitur haſta,
Nam ſatis eſt vidiſſe ſemel: primumque furentem
Longius in faciem ſaxi Pallanta reformat.

Claudian. Giganto-mach.

Viden' immane illud ſaxum prouolutum? Pallantem in eo vides; ſiquidem

Ille procul ſubitis fixus ſine vulnere nodis,
Vt ſe letifero ſenſit dureſcere viſu,
Et ſteterat iam penè lapis, quò vertimur? inquit,
Qui ſerpit per membra ſilex? qui torpor inertem
Marmorea me peſte ligat? vix pauca loquutus,
Quod timuit, iam totus erat.

Id. ibid.

Verùm vnà ſuſpice, vt armatæ Virgini, cui & ipſe ſimile nomen præfert, dum pariter auſus concurrere

Pallaneus, oculis aduerſa tuentibus, atrox
Ingreditur, cæcaſque manus in Pallada tendit;
Hunc mucrone ferit Dea cominùs, ac ſimul angues
Gorgoneo riguere gelu, corpuſque per vnum
Pars moritur ferro, partes periere videndo.

Idem ibid.

Viden' prætereà, vt ſociæ aliorum corporum moles, grauiſsimis ictibus percuſſæ, vnà cum præruptis montibus præcipiti ruina peſſum eunt? vt calloſa ilia, & dorſa lacertoſa, ſemoraque vbique ſqualent? vt volæ manuum, pedumque, cubitales, ſquaroſæ, liuent? profectò, ſi vera aſpectus renunciat, informia Monſtra, ex tellure progenita, ſurſum primò propulſa, mox eliſa, ac iam ruentia, Tellurem matrem oppreſſura credideris, & cum illis pariter ipſa Petri Cortonenſis penicillo excitata ædificia, crebris rimis iam fatiſcentia, ac vitiata, collapſura.

Nunc verò ad meridiem aſpice, qua maieſtate è Cælo nobiles Virgines veniunt, an ex Barberinis Aedibus, hìc Dorica porticu adumbratis? Harum altera, talarem, & puram tuniculam viridi ſtrophio præcincta, longo ſyrmate aërem verberans, regiæ poteſtatis Inſignia, antiquos betulleos Faſces, Securis acie munitos, ipſamet defert; altera tenui ſupparo, rauaque palla contegitur, atque Amaltheæ cornu manibus complexa, vndique amorem ſpirans, pannoſæ indigentium turbæ, Pueris, Senibus, Viduis, fuſco capitio obuolutis, opes copioſiſsimè elargitur. Eminet his Senex, crocea veſte, ac ſciſſili palliaſtro indutus, qui ad beneficæ Virginis pedes, elatis manibus, in genua ſupplex procumbit.

At ſubitæ, horrifico lapſu, de montibus adſunt
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas.
Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla
Peſtis, & ira Deùm Stygijs ſeſe extulit vndis:
Virginei Volucrum vultus, fœdiſsima ventris
Proluuies, vncæque manus, & pallida ſemper
Ora fame.

Virgil. Aeneid. lib. 3.

Hæc tamen Monſtra turpiſſima Heros ille impiger, Leoninis exuuijs ſemiamictus, nodoſa claua inſequitur; quamobrem aliæ proſtratæ penitùs iacent; aliæ

vulneratos artus ægrè trahunt, alię, prępeti fuga, densis arborum ramis se contegunt.

Verùm ab hac peste oculos, quæso, ad nobile spectaculum conuertamus. In dextera Aulæ parte, Virgo, oris pulchritudine conspicua, rugosam tunicam zona leuiter coërcens, atque amethystinam pallam explicans, læua apertum Volumen, dextera Ignitabulum, ardentibus prunis coruscans, gerit, atque insitum penitùs Sophiæ amorem ardentissimum ostendit: delapsus huc è Cælo alatus, laureatusq; Miles, adamantino clypeo, Virginem protegit; palmaque proposita, certissimum triumphum pollicetur: propior Virgini Matrona, honesto, & composito ad pietatem vultu, velato capite, rubiginosa plagula, & ostrina veste insignis, æneo tripodi ignem imponit. haud longè hinc, aureo recubat lectulo, molli culcitra composito, rubro sub tentorio, arborum ramis suspenso, impudentissima Fæmina, purpurisso, cerussa, stibioque depicta, nuda lacteum sinum, aureos, vndantesque resoluta capillos, candidis multitijs, & stragula purpurea negligenter tecta; cuius ardentes oculi, mollesque blanditiæ Xenocratis etiam constantiam delinirent, atque corrumperent. Sed improbę huic Veneficæ ex aduerso occurrit, atque opponit sese honestissima Virgo,

Virgo,sinus candida veste, & candidiore lilio lęuam ornata ; cuius nutu pudicus Puerulus, impudicum,& procacem Alterum acriter oppugnat, ereptamq; aduersario facem in faciem incutit, tum deiectum, atq; armis exutum, calcibus, pugnisq; contundit: quem mox profugum, assumpta candidæ Auis specie, ad christallinas Fontis aquas, inter aliquot Mulierculas volitare crediderim, quæ ibidem sedulò sese comunt, & ornant. Haud longè aspicimus annosum, atque adiposum Senem, coma relicinum, hederacea corona ornatum,

Inflatum hesterno venas, vt semper, Iaccho; *Virgil. Eclog.6.*

in cuius sinu obeso turgent vbera, tanquam vberrima vino. Hunc mero grauem, somnoque, toto corpore titubantem, nonnulli Cornigeri nemorum Incolæ, manibus vngulatis, fronte petulca, bisulca barba, hircinis pedibus, vndiq; fulciunt: alius labentis brachium sustinet, dum interim bacchantibus persimilis Puella ex cantharo in amphitetum vina transundit; alius eius coxendicem, & suram, humero, ac manu suppositis, effert, manu altera fistulam seruans; elatis ad Cælum vnguibus stertunt alij ; alij denique ludunt in numerum, leniterque tripudiant: vetusta syrinx suspensa ramis pendet muta ; solo vini murmure resonant syluæ. Hic Bacchantium Mænadum altera leuiter incoxans, nuda spa-

da ſpatulas, cuius tunica cærulea, inter exertas induſij lacinias, Antherę exuuijs adſtringitur; ventricoſum Infantem in ſinu ipſius bonæ Nutricis fouet, eumque, compreſſo digitis racemo, muſto lepidè aſpergit; dum Nutrix, crinibus molliter reflexis, perque collum diſperſis, diſcolori veſte modeſtè retecta, diſtenta Puero vbera admouere geſtit.

Sedulò mox ad læuam deuenito, Virginemque pulcherrimam inſpicito, qua nec digniorem alteram, nec ornatiorem extitiſſe, tute fatebere: frons aureis comis, pretioſiſque lapillis nitet; gemmei torques è collo dependent; dextera caduceum ſuſtinet; attalica toga, cæruleaque palla inſignis progreditur. Huic proxima phroneſim ſpirans Puella, decreſcens in genua, rubea, incompoſitaque veſte ornata, lynceis Virginis oculis ſpeculum lucidiſſimum offert: Illa auream alteram Clauem læua retinet; argentea altera iam tradita elegantiſſimæ Puellę; quæ praſina veſte, veloque breui amicta, obſignatis arcanis tabulis, ac diplomatis acceptis, tanquam poteſtate, ac legationis munere ſibi additis, peregrè proficiſcitur. Sed abeunti gratiſſima Comes altera procedit, pellucido amictu velata, ac geminarum clangore tubarum omnia complere videtur. Quod olim ad infimum Argiletum bifronti Deo excitatum fuerat Templum, ingenioſè huc tranſlatum vides; cuius ſtridentes fores Virgo, ore habituque compoſito, lauro redimita, ramoq; frondentis oliuę armata, publicę tranquillitatis amans, placidiſſimè claudit. Ad Templi limen, hilari fronte, amica Pacis Puella, ſmaragdino indumento pręfulgens, Furentem hominem, toruiſque oculis cędes, incendia

mini-

minitantem coërcet: ille impatiens, ferum extollit caput; ac sæua recumbens super arma, aheneisq; nodis post tergum reuinctus, membra rugosa inconstantissimè peruolutat, horridus cruento ore fremens. Amisso Duce, Eumenides victæ iacent; cumque ijs Monstra alia Erebi prostrata cernuntur; atrocibus tamen vlulatibus vesanam illius agitant animam. Denique Mulciber ipse, Aetneique Fratres huc è Lemno Insula, vt oculi fatentur, verè commigrarunt: hìc niger exhalat fumus, ac nubibus iungitur: in vstrina conclusus ignis refulget: intereà

Illi inter sese multa vi brachia tollunt.

Virgil. Aeneid. lib. 8.

Alij verò taurinis follibus auras accipiunt, redduntque; alij stridentia aera feruidis tingunt aquis, aut versant tenaci forcipe: at, operosissimus omnium, ipse ferrarius Magister, in summis inęqualium pedum digitis consurgens, suspenso malleo in defixam incudem, quam validè acmotheton sustinet, graui nisu impetens, ignitum ferrum dissultans contundit, formatque. Opificum per nudos artus sudoris fluunt riui copiosissimè. eorumq; ora rubentia, igneo repercussu flauescunt. Feruet igitur opus; quamobrem multiplicia arma, quibus Officina amplissimè instruitur, intueri licet, quà galeas, thoracas, clypeos, loricas, peltas; quà lanceas,

tela,

tela, gladios, bipennes, romphæas, hastarum cuspides; quà falces, arietes, bellica omnis generis tormenta, numero, magnitudine varia, atque admiranda; quà denique tormentarios innumeros globos, ac reliqua missilia; &, vno verbo, quæcumque bellis gerendis, propugnandis, expugnandisue Arcibus, & Vrbibus adhiberi consueuerunt.

Atque hæc quidem sunt, quæ de Cortonensis Petri Picturis pauca potui, ab vnica tantum breuique inspectione, in abeuntem iam reducere memoriam, tibique inspicienda proferre. Sed, ò factum malè! pacis peramantem, qui inter libros perpetuò versaris, forensia vt certamina dirimas, en inter arma, bellorumq; instrumenta, præceps atque incogitans te mea deserit oratio. Profectò ipse hìc tua causa perturbarer, nisi planè te Perusinum, hoc est, Martis asseclam, Mineruamq; armatam sectantem, recordarer; tuumq; germanum Fratrem Antonium Mariam, Militum Ducem, fortiter, feliciterque in hostes arma ferentem, bellaque gerentem: quamobrem hæc, tanquam illius trophęa, intuearis velim. Verùm dum in Vulcanio hoc armamentario inspectando adsciſces tibi socium Cantagallinam nostrum, ille, quòd nuper ex Germania redierit, vbi incendia bellorum, heu, ardent æterna, fulgurantes

acies, bellicumque ſtrepitùm mirari aſſuetus, ab eo fortaſſe ſpectaculo non abhorrebit. At ſeriò, & extra iocum; his me verbis ſignificaſſe tibi reputabis, vt hanc narratiunculam communem habeas cum eruditiſsimo Viro; in qua quicquid horridi, ac moleſti vterq; veſtrum legens offenderit, ſtudio condonetis rogo, quo abundè teneor, veſtris deſiderijs omni conatu obſequendi.

A D

FEDERICVM CAVACEPPIVM.

NON veſtiunt rurales parietes depictæ floribus, frugibusq; tabulæ; non pigmentis mentita nemora, non penicillo corriuata flumina: varijs huiuſmodi picturis Natura ipſa, tanquam in tabula, pingit humum. Non eſt tibi, Vir prudentiſsime, ætatem ruri degenti, fictitijs hiſce gaudere coloribus: tua enim Coloniola Villa, ſub amœniſſimo Cælo, potens vbere glebæ eſt; atque hìc Floræ tota familia, Pomonæq; ſoboles colunt tuos hortos, eorumque flexuoſa ambulacra Syluani progenies obumbrat. Ruricolarum nobilium oculos reficiunt potiùs, ac recreant depicta Aedificia, Heroum ſimulacra: quid igitur mirum, ſi tam iucundè exceperis ad te delatas Aedium Barberinarùm, & Cortonenſis

Picturarum narratiunculas nostras ? habes enim in vna scriptione delineata Aedificia, Heroum imagines; quibus animum oblectare interdum queas : nisi fortè hoc planè inculto scribendi genere, vepribus, sentibusque impedieris, passim sese tibi obijcientibus. Maneo nihilominùs, vel te fatente, in sententia, non defuisse tibi aliquam inter legendum iucunditatem, quando iubes me denudare, quicquid, quasi sub cortice, præstantius sub ipsis picturis tegitur. conatus id sanè sum, pro ingenij tenuitate, implere, ea animorum nostrorum coniunctione impellente, quæ ab ipsa pueritia, per omnem fermè ætatem interfuit, & nunc in ipsa senectute firmissimè intercedit. Mitto igitur ad te, inter ipsas tuæ Villæ delicias, veluti quandam ad amplissimos Virtutum hortos introductionem, qua illos per te ipse adire, atque vndique inambulare, flores, fructusque legere, pro arbitrio, & abundè queas. Ecquid autem non vltrò sperem, te, perbreui hac lectione excitatum, quasi longo postliminio, vt apertiùs tibi, quæ legeris, innotescant, Vrbem ipsam reuisurum ? quam olim, per decennium, maxima cum laude, Viri Purpurati Pocillator, coluisti; à quo iterum superiore anno, vt eius Cubiculo præesses, pollicitationibus multis accersitus, tranquillam negotijs procul

ducens

ducens vitam , renuisti id tu quidem constanter ; veritus ne , aucta mirum in modum Familia , antiquæ virtuti noui Aulicorum mores contrarij occurrerent ; prostrata ab adulatione veritate , & circumuento sæpè merito, ingrati , vel inuidi animi fallacijs ; quibus armata æmulatio paratam Domini beneficentiam ab ope ferenda auerteret : verebaris , ne , quem peramantem olim habueras , mox diuitijs oppletum , durum offenderes, atque inamœnum ; qui , deiectis antiquis æmulis , negligat in Aula veteres ipsos Amicos, vt incuriosus Aulæ videatur : timebas, ne te oporteret ferre priuata Domini beneuolentia tumentem aliquem, pristinæ fortunæ prorsus immemorem ; eiusdemque gratiam argenti pondere libratam , in alios traducentem . Cæterùm, tum temporis isthæc vel laruata , vel longè maiora tibi in oculos perferebat tranquillè viuendi nimius ardor : nunc vbi è viuis excessit, qui te euocabat , non inuitaris à Principe Romam ad seruitutem, sed ad Principum virtutes in augustissimis Aedibus liberè peruidendas.

IAM satis puto narratione altera oculis datum ; externasque rerum imagines satis lustrauimus : nunc mentis oculos propiùs admouentes , quid intus sub coloribus hisce lateat , seriò reputemus , conuersoque

ordine

ordine, Vulcaniam hanc ipſam Officinam iterum inſpiciamus, cuius arma propè innumera vndequaq; pendentia, VRBANI Pontificis Prouidentiam referunt; qua militem deligendo, Arces extruendo, Flaminiæ Vrbes armis omnibus inſtruendo, exterorum copias abſterruit, atque à noſtris finibus longiùs abſtinuit: cuius rei nos ipſi oculati teſtes eſſe poſſumus; qui, ſuperioribus annis, ijs in locis, ac Romæ præſertim, & Bononiæ, cùm eſſemus apud Excellentiſsimum Principem Carolum Barberinum, permulta Peditum millia, compluresſque Equitum alas validiſsimè armatas vidimus. Et potiſsimùm in ijs referri putandum eſt Vaticanum nobile Armamentarium, in quo non tam omnis generis diſpoſita vndique arma, quàm armatum, atque optimè inſtructum exercitum videre mihi videor. Peruetuſtum autem Bifrontis Templum, cuius æneis portis firmiſsimè obſtructis bellicus Furor excluditur, Aeliam Arcem VRBANI conſilio munitiorem redditam, & Ferrarienſem pariter, armis, & milite firmatam commonſtrare crediderim; in primis verò Vrbanam illam omnium munitiſsimam, quæ maximas quantumuis hoſtium vires vna eludere, atq; elidere poſſit. Hanc in Bononienſis Agri finibus, iuxta regiam, Romanamque viam, labentia hinc atque hinc gemina

Flu-

Flumina, Scultenna, & Lauinius, intercludunt; alterum duplici prȩlio, Octauianum inter,& Antonium, insigne; quamobrem, ex Pansæ ibi Consulis cæde, proximo Oppido Pansano nomen inditum; alterum, partito illic inter ipsos Triumuiros Orbis terrarum dominatu, atq; imperio, clarum. Quadratam porrò Arcem, ita iubente Pontifice, exȩdificatam nemo planè mirabitur, qui à cȩlesti illa Vrbe exemplum desumptum esse non cognoscat: singulos eius angulos valida muniunt propugnacula: mœnia, congestis tenacibus glebis extructa, lateribus, & calce vestiuntur: quatuor item propugnacula, ingenti fossa; & perenni aquarum copia ab Arce disiuncta, media eius mœnia circumstant, & ex gremio aquarum, veluti insulæ, eminent: fossæ verò ripam, ad mœnium pedes, extrorsum loricȩ leuiter decliues circumueniunt: trans fossam ingens agger circumducitur; cuius anguli, intrinsecus, atque extrinsecus breuioribus propugnaculis, & curuatis, cornutisque munitionibus præcincti, singulos Arcis angulos respiciunt. Altera deinde fossa totum opus circumdatur; cuius aquæ in proximum Flumen defluunt. Arx ipsa, & Propugnacula armis, & machinis omnibus, ducentisततpræterea, & vltra, bellicis tormentis instructa, prȩsidiarios milites habet Peditum cohortes sex, alas Equitum duas; alternis excubijs sibi inuicem

Dion. Hist. lib. 46.
Appian. bell. Ciuil. lib. 3.
Appian. lib. 4.

uicem

uicem ſuccedentes. Sublicius Pons aditum in Arcem præbet : in eaque primùm occurrunt Militum excubiæ, & cuſtodiæ, deinde ſtationes, & Caſtra in octo partes diuiſa: hęc quadratam aream relinquunt, in qua militares diſciplinæ exiguntur, milites recenſentur, & ſtipendia à Diribitoribus perſoluuntur. Hinc ad mœnia, & propugnacula octo pariter ſeſe aperiunt viæ. Caſtra à tergo habent horrea, & frumentarias molas, annonarias tabernas, olearias, ſalſamentarias, & Noſocomium nitidiſſimum: extremum verò locum occupant ampliſſima Armamentaria, bellicis machinis, armiſque omnis generis referta: ſeorſum autem ab Aedificijs conſtructæ ſunt vndique cellæ, plumbeis laminis tectæ, quibus nitrati, ac ſulphurei pulueris vis magna reconditur. Fons denique perennes aquas largiter quacumque diffundit. Huius Arcis ſubſidio, & robori, adiuncta nos pridem aſpeximus, id temporis ratione poſtulante, Peditum octodecim plus millia, Equitum bis mille; quibus imperabat Excellentiſſimus Princeps Carolus Barberinus. Quæ omnia, & præcipuè diſpoſitum vndique lectiſſimum militem, Cęſarij Ductor exercitus Collaltus, qui ad Eminentiſsimum Principem Antonium Barberinum Cardinalem, Legatum, Bononiam venerat, vt vidit, meritò admi-

admiratus eſt. Verùm hanc ipſam mei Principis Legationem quàm aptè exprimit Puella, abeunti ſimilis, Argenteam clauem à ſuprema illa Poteſtate accipiens! eam porrò in oblatum à Prudentia ſpeculum ſeriò reſpicientem, nil aliud referre crediderim, quàm eiuſdem Legati ſingularem virtutem, quæ ad præclara Patrui exempla, veluti ad ſpeculum lucidiſſimum, ſeſe componit, atque ornat: hinc fit, vt proxima huic Famã, quas ille, in eadem Legatione, ſingulares animi dotes oſtendit, duplici tuba decantet; in re militari adminiſtranda ſummam peritiam; in conciliandis Regum, & Principum animis eximiæ prudentiæ adiunctam eloquentiam; in laboribus, & periculis ſubeundis conſtantiam, & fortitudinem; in ferendis legibus ſapientiam; in ſubleuanda populorum inopiã liberalitatem; effuſam in omnes munificentiam; denique erga Carolum, Parentem optimum, incredibilem pietatem, qua & viuentem, & morientem miris modis proſecutus eſt. Sed chariſſimi mihi Principis iacturam recolenti ne erumpant lacrymæ, in Pallada illam oculos, animumq; transfero. Hanc profectò adultam Virginem, Sapientiæ Præſidem, Iouis è cerebro natam Veteres finxere, quæ ad Gigantes debellandos è mortalibus aliquem, Herculem nimirum, ſibi ſociũ

I aſſu-

affumendum duxerit . Sed næ illi, quam è facris fontibus puram veritatem hauferant, nugis, atque inanibus fabulis temerè fœdarunt; quos enim ex Dei Filijs, videlicet Sethianis, qui fibi Hominum Filias, nimirum Cainitas, adiunxerant, genitos; aliofque, quos immane illud Babel ędificium fruftra attollere aufos, didicerant; hos Cæli, & Terræ Filios, Aegyptium Typhonem fecutos, congeftis montibus Cælum oppugnaffe finxerunt,

Genef. cap. 6.

Genef. cap. 11.

Et magnum bello follicitaffe Iouem.

Ouid. Faft. lib. 5.

Præterea nos, quibus, diuino beneficio, Fidei lumen affulfit, Dei Verbum, Aeternique Patris Sapientiam, Hominem fibi verè affumpfiffe, & Sathanam in Cęlum confcendere fruftra conantem, deieciffe, nullo figmento cognofcimus Quamobrem fub hac Imagine Sapientiam VRBANI Pontificis, Diuinę proximam, veneramur, quę ab ipfomet Dei Verbo olim Petro communicata, in Hęrede non deficit. Hanc verò Herculem Auerruncum fibi focium affumpfiffe quis nefciat, Antonium, inquam, Cardinalem, germanum Fratrem, teterrima criminum Monftra, Ecclefiafticæ difciplinę claua, longiùs arcentem? Quem vt expreffiùs, pietatis robore munitum, non mente minùs, quàm oculis contempleris, eius impreffam Effigiem, vnà cum alijs noftrorum Principum, de quibus infra tecum fermo erit, ob id ipfum, ad te mitto.

Ifai. cap. 14.

Sed

Sed iam ex Diuina illa ad humanam Sapientiam deflectamus; neque enim aliud præclaram Virginem, altera manu ignitabulum, apertum volumen altera sustinentem, referre crediderim, quàm insitam ab adolescentia Pontificis animo Philosophiæ, cæterarumque Disciplinarum cupiditatem; has enim singulas, summa contentione, ac studio conquisitas, ita calluit, ita excoluit, vt planè omnes intellexerint, non tam humanis ipsum viribus, atque ingenio, quàm diui-

no prorſus auxilio orbem illum Doctrinarum omnium comparaſſe, quam cum Gręcis Encyclopædiam vocamus: id quod adiunctus Virgini alatus Comes admonet, qui, & laborantem clypeo protegit, & perſeueranti lauream immortalem pollicetur. Ecquid autem humana nobis Sapientia proſit, niſi, à Pietate initium ducens, ad Pietatem feratur? corruet profectò ædificium, quod humanis tantùm viribus extructum, Dei timore non nititur: quamobrem iure optimo ſapienti

pienti huic Virgini ſociam ſe Pietas addit; vt intelligamus, omne Pontificis ſtudium, omnemq; laborem, ex hoc vno veluti fonte defluxiſſe, atque vnum hunc ſcopum aſpexiſſe, Chriſtianam Pietatem. Sed quàm aptè hoc loco ſacrum Tripodem, Sapientiæ ſymbolum, Cortonenſis Apelles ingenioſus expreſſit! quem verè è Piſcatorum manibus ad ſapientiſſimos Viros, atque inter eos denique ad VRBANVM delatum videmus. Cum Venere Palladem nihil prorſus habere commune, paſſim fabulæ loquuntur, & captus oculis Tireſias monet: eapropter adhærere Virgini comes altera Caſtitas, ſuo quodam iure, cernitur; quæ impudiciſſimam Fæminam lectulo molliter cubantem, graui ſupercilio terret, atque hinc Cæleſtem, illinc Terreſtrem, eundemq; honeſtum Amorem in impudicos hoſtes impellit; nec alijs armis illos inſtruit, quàm, quibus olim Barberinam, Aſtreæ, an Apollinis? Apem pugnaſſe cognouimus,

Dum documenta Probi tradit Franciſcus Amoris. *In Tit. Docum. Amor. Franciſc. Barberin.*

Illi verò blandientes Fæminę Infantuli, pugnæq; ignari Amores, caſtis tamen oculis reformidantes, eas exprimunt cupidines, quibus innoxius interdum oblectatur animus; quæ, vbi tantiſper molli delectatione fouentur, ſtatim erumpunt adultæ, atque animi primò

can-

candorem turpiter inquinant, mox vitæ integritatem funditùs euertunt. In Sileno, delicijs, & luxu diſtento, crebriſque compotationibus indulgente, cui proximus Bacchus, tanquam alumnus, affingitur, ad omnem ingluuiem inter Mȩnades enutritus; adumbratam exiſtimauerim intemperantis Viri deſidiam, quem & heluonem, & vinoſum, Satyrorum, hoc eſt, beſtiarum ingenium induere compertum eſt; &, ſi qui eiuſmodi gurgitibus educandi tradantur, nequiſſimos eorumdem mores prorſus combibere, ab ipſo Sapientiæ amore quàm maximè alienos. Haud ita procul chriſtallinas aquas videmus, quas Veneris Auis circumuolat, atque improbæ Mulierculæ circumſtant: ijs publicum balneorum vſum, Chriſtianæ pudicitiȩ haud conſentaneum, notari putauerim. Verùm impudicum hunc, & voluptarium gregem relinquamus; dum formoſiſsimas Virgines, & virtutem ſpirantes intuemur; quarum prior, aſpectu decora, antiquos humero faſces gerens, ſpectabilem Franciſci Cardinalis Barberini Iuſtitiam refert; cui totius Chriſtiani Orbis adminiſtratio ab VRBANO Pontifice concredita eſt.

Virtus

Virtus hæc, cęteris omnibus ſublimior, iure ſuo principatum ſibi vendicat, quæ, vt Philoſophus inquit, Virtutum omnium prę{ſ}tantiſsima eſt; nec Heſperus, nec Lucifer tanta homines admiratione afficit. Hæc lynceis oculis vitia, virtutesq; diſcernit, &, iuſta lance, bonis prę- mia, improbis pœnas rependit. Huius plenum roboris pectus, ſummam Cardinalis eiuſdem conſtantiam oſtendit; pes nudus, ſynceras illius animi affectiones, atque expeditam in tot Legationibus obeundis celeritatem;

Ariſt. 4. Ethic. cap. 1.

exten-

extensis digitis dextera, munificentiam singularem; totius oris grauitas simul,& comitas, adiunctam maiestati humanitatem: Virgæ, arctissimis loris adstrictæ, huius Principis propriam clementiam, atq; in supplicijs sumendis laudabilem tarditatem. Gaude nunc Gallia, feracissima omnium tellus; &, quos olim protulisti betulleos fasces, eosdemque, ex impiorum manibus non semel ereptos, Romanæ Ecclesiæ reddidisti, Barberinæ nunc Iustitiæ humero sustineri feliciter gratulare.

Plin. lib. 16. cap. 18.

En ex-

En expreſſam Antonij Barberini Cardinalis, ac Romanæ Eccleſiæ Camerarij, munificentiam in proxima Virgine, pleno Amaltheæ cornu, rerum omnium copiam, & abundantiam referente; qua ſcilicet is non quidem paucis aliquot ad neceſſitatem, ſed vniuerſo propè Orbi ad voluntatem, atque adeò ad ſatietatem ſuccurrit. Hæc ipſa verò copia indicata, & expreſſa pomis, floribuſque, opportuna beneficia oſtendit, quæ, vt minùs ætatem ferunt, ita maturiùs exhibita, gra-

tissima sunt; quæque, si verborum lenitate, vultuq; hilaritate, quasi florentibus folijs, ornantur, mirum quantum iucundiora fiunt accipientibus: atque huiusmodi planè sunt largitiones, quæ ab eodem Principe nostro sæpè in suos congeruntur beneficiarios. Proximum Virgini Aedificium Vrbana amplissima Horrea, Camerarię potestati subiecta, nuperrima exædificatione, veteribus adiuncta, demonstrat.

Denique

Denique Heroum, atque Heroinarum agmen hoc totum validus Hercules claudit; Principem Thaddæum Barberinum, Vrbis Prȩfectum ob oculos ponens; cui ſcilicet ferrea claua, & militare imperium ab VRBANO Pontifice credita ſunt; vt ſi quæ rapaces Volucres, aut nefariæ Hydrȩ Eccleſiaſticam Ditionem, & diuturnam quietem temerè turbare auderent, irati Herculis dexteram ȩxperirentur. Senſit, ſuperioribus annis, Ferrariæ, eius, non dexteræ, ſed oculorum ſeueros ictus,

exitiosum bellicæ disciplinæ Monstrum, Defectio Militum; qua ille statim compressa, auctoritate solùm armatus, ad præsidiaria munera redire seditiosum militem compulit. Placidissimus interim Princeps, in hac, qua fruimur, tranquillitate temporum, pacis ornamenta colit, atque alit, omnique studio, vel officijs, vel beneficijs, subiectorum, exterorumque animos vincire contendit. Quibus autem magnificentiæ argumentis, quàm decoro obsequio, præteritis pariter an-

nis,

nis (vt magna referam) per Ecclesiasticas Prouincias Serenissimam Reginam Mariam Austriacam, inuictissimo Ferdinando, Romanorum, & Pannoniæ Regi, qui nunc Imperator felicissimè, ac fortissimè regnat, desponsam, ad augustissimas nuptias proficiscentem, obuiam is profectus excepit! Quàm perinde honorificè, ac planè regiè ab ipsa Regina, longa Hispanorum Regum, ac Cæsarum potentissima serie conspicua, habitus ipse est! dum enim Reginam inuiseret, vix primo alloquio, perhumaniter ipsa consurgens, nudatum caput operire illum, ac considere instanter voluit. Idem mox, eo in itinere, apud Anconitanum Neptunum, rapidissimas flammas extinguens, nouum veluti Vulcani flammiuomum Filium, iam regalis Hospitij tecta inuadentem, miro ardore, oppressit; inde, ex ipsa restinctione, Procerum, qui aderant, Matronarumque animos maxima erga se beneuolentia incendit. Adfuit Principi, tanquam alter Theseus, Archiepiscopus Amasiensis, Faustus Polus, idemque Apostolico Palatio magnus Præfectus, missus à Summo Pontifice Nuncius, qui eius nomine per vniuersam Ditionem munificentissimo cultu, atque hospitio Reginam acciperet: quo quidem in munere obeundo, seruata vbique Ecclesiastica dignitate, apud Sacras præsertim Lauretanas Aedes,

des, ſimul & magnificentia prorſus regia, comitate, vrbanitate, quam perpetuò ex Vrbanitatis ipſo fonte haurit; tam pulchrè ſe geſſit, vt omnium animis ſibi deuinctis, cumulata hinc etiam beneuolentia erga ipſum Principem, Reginæ, totiuſque comitatus gratia clarus, ad Pontificem rediens, publico præconio ab omnibus laudaretur in primis.

Reliquum eſt, vt, qui ſigniferum hunc Orbem luſtrauimus, in mediam Cæli partem aciem intendamus, & Diuinam illam Prouidentiam, ſuamet luce circumfuſam, intueamur. Hæc in ſuæ ſimplicitatis arce compoſita, multiplicem rebus gerendis modum ſtatuit, & cuncta pariter, quamuis diuerſa, quamuis infinita, complectitur:

Boëtius lib. 3.

Proterit hæc pedibus Parcas, hæc Tempus ab Aeuo
Ire iubet, ſtabiliſque manens, dat cuncta moueri.

Circumſtant Virgines lectiſsimæ, Iuſtitia, Pietas, Aeternitas, Sapientia, Potentia, Veritas, Pulchritudo, Pudicitia; atque ex eius ore, nutuque pendent: verùm tot illam lumina, tantusq; ſplendor obuoluit, vt planè mortalium oculos, menteſq; perſtringat: quamobrem ſatis conſultò aureas Apes proximè adiectas crediderim, quæ non tam Pontificis gentilitium Inſigne, quàm occultam, atque inexplicabilem Dei Prouidentiam

hu-

humano aſpectui vtcumque ſubijcerent. Apis, ſi ad corpus ſpectes, minimi profectò momenti Animalculum videbitur; ſin autem naturam, moreſque conſideres, magnis illam quibusq; Animantibus longè pręſtare cognoſces; quæ, quò infirmior externis viribus, & robore, eò validior videtur; adumbrato quodam vigore Sapientiæ, atque ingenito, vt ita dicam, amore Virtutis: vt de hac maximè dictum putem, nunquam alibi Naturam, quàm in minimis, totam eſſe. Huius benè conſtituta, optimè adminiſtrata Reſpublica, quantorum Virorum in ſui admirationem traxit ingenia! Vnus ille Solenſis Ariſtomachus duodeſexaginta annos in Apum contemplatione conſumpſit: quibus, plurimorum ſententia, inter cętera Inſecta, meritò principatus, & præcipua admiratio debetur, ſolis, ex eo genere, Hominum cauſa genitis. Verùm hęc omnia cum alijs quoque Animantibus Apes habent fortaſſe communia; quorum ſcilicet admirabile opificium ſummi Artificis ſapientiam, virtutemque commendat: Illud verò earum proprium eſt, vt ſuis ipſæ moribus Diuinam nobis Prouidentiam ad viuum exprimant: ſiquidem Apes, quò ingenio ſolertiores, eò ſecretiores in ſuis operibus ſunt; adeò vt, cùm perfectam, expletamque omnibus ſuis numeris, & partibus

Plin. lib. 11. c. 9.

bus

bus sibi Regiam ædificent, nullis eam tamen fenestris exornent; sed, obstructo vndequaque ceris ædificio, angustissimum sibi aditum relinquant, nec alteri cuipiam penetrabilem. Quid, quòd ea morum quodammodò suauitate, & mansuetudine præditæ sunt, vt non alium sibi Regem eligant, quàm, qui aculeo ad vindicandum non vtatur? num quicquam in hac rerum natura videmus, quod expressiùs referat secretissimam illam Dei Prouidentiam, quæ cuncta fortiter, suauiterq; disponit? Quamobrem hoc ipsum Insigne non tam à Maioribus, quàm è Cælo VRBANVM accepisse crediderim; quippe qui Diuinæ Prouidentiæ Interpres, atque Arbiter olim destinabatur: nec mirum, laureo serto illius Apes includi, qui Catholicæ Ecclesiæ gubernacula tenet, quam nulla vnquam fulmina, nullæque procellæ, vel si ab inferis excitentur, concutere poterunt: An verò læuum quid patiatur, quem lapsæ è Cælo Virtutes, & diuini Satellites custodiunt? Alatum Puerum, lauream manibus gestantem, Pontificiæ Poëseos præmia demonstrare existimauerim, qua ille Nazianzenos, Paulinos, Damasos, cęterosque sanctissimos, & doctissimos Viros ęmulatus, mirum quantum in quolibet eius genere floruerit. Meritò igitur Cęli Claues tanto Viro Religio defert,

fert;atq; hinc Regina Vrbium Roma triplex Diadema, hinc sideream Coronam Immortalitas, offerunt. Numismata, veteribus historijs expressa, morales Principis Virtutes referentia, iam satis superque initio spectauimus. Equidem, si alteram eorum faciem aspicere liceret, adamussim videres quæcumque Pontifex fortiter gessit, quà cunctando, quà impudentes absterrendo, quà innoxios vindicando; videres animi moderationem incredibilem, qua honores, & dignitates adeò non affectauit, vt delatum legitimè olim Ecclesię Principatum recipere noluerit, nisi, initis iterum suffragijs; ne vel minima dissensio adesset: sexcenta insuper huiusmodi facinora videres, quæ hìc arduum esset enarrare. Intereà, dum scribendi, & spectandi finem facio, illuc reuocare me sentio, vbi, ad Iustitię pedes, rostro, atq; vnguibus armatus Gryphus emicat, nimirum antiquum Augustę nostrę Perusię Insigne; huic enim proximus Puer ferrum stringit, & vibrat, quo scilicet nos ipsos, nostrosq; Posteros moneat, quantum VRBANI Pontificis beneficentię debeamus, cuius nutu tot Equitum, Peditumq; Duces ex nostris Ciuibus accersiti, & militaria decora adepti: quos ego si recensere voluerim, te plus nimio morer. Puer alter, antiquos humero fasces perferens, Iurisprudentię studia, eodem Pontifice adiuuante, apud nostros instaurata significat.

ficat.

ficat. At me longiùs, quàm par erat, loquendi tecum auidus amor traxit; & immortalibus Principum noſtrorum meritis impari nimiùm, atque inepta dictione obſtrepere, præter conſilium, non dubitaui. Tu illa quidem, ſuo lumine clariſſima, re magis, quàm aliena commendatione reputabis, ac ſuſpicies: & audaciæ interim meæ, quæ tua eſt humanitas, libenter ignoſces.

3

S.

:, &,
rofe-
rina-
otuli,
odiùs
ario,
j no-
ere:
icet,
entis
àrem
i ta-
Emi-
is eſt
ſturę
m-

Plin. Hiſt. lib.35. cap. 11.

li tecum

Romæ
Andreas Sacchi Romanus Inuentor Michael Natalis Leodius Fecit

A D

ALEXANDRVM DE ODDIS.

PAREO, Iuuenis Nobiliſsime, &c, quam tibi nuper, in Galliam profecturo, raptim legendam Barberinarum Aedium Deſcriptionem obtuli, hanc modò per otium commodiùs recognoſcendam ad te mitto; adiecto etiam auctario, altera ſcilicet ſcriptiuncula, qua Andreæ Sacchij nobiliſsimum Opus, vtcumque eniſus ſum exprimere: in quo quidem tantum ingenij, tantum artis elucet, vt illud intuitus olim Cęſareus Orator, atque intentis oculis contemplatus, exclamauerit, O' vtinam Cęſarem Dictatorem illum imitari liceret, qui Timomachi tabulam octoginta talentis redemit! quod cùm Eminentiſsimus Princeps noſter intellexiſſet, quę ipſius eſt humanitas, & munificentia ſingularis, eiuſdem Picturę

Plin. Hiſt. lib.35. cap. 11.

exemplum ab ipſomet Sacchio exprimendum, & ad Oratorem ſtatim deferendum curauit: quo nihil vnquam gratius ſe accepiſſe Vir Ampliſſimus teſtatus eſt. Nec verò, mea ſcriptione, recentem, ac primam Sacchij notitiam iſtuc acceſſuram crediderim; cuius Tabulæ, ſuperioribus annis, in Galliam deportatæ, magnum illi honorem, & laudem apud omnes conciliarunt: dignum ſanè munus, quod à Principe noſtro, Regis Chriſtianiſſimi oculis ſubijciendum, ad Eminentiſſimum, & Sapientiſsimum Principem Cardinalem Richelium, maximum illud Regni Gallici ornamentum, deferretur. At ò vtinam, (exclamare libet etiam mihi) Attalus eſſem,& centum talentis huius operis exemplum ab Auctore alterum emerem, & ad te mitterem! Tu verò, quod tuum eſt in rebus omnibus acutum, & perſpicax ingenium, multa in ipſis vmbris, non ſolùm picturæ, ſed latentis virtutis lumina videbis; & tibi ipſi, hac lectione, nouo fortaſsis virtutis amore aucto, gratulaberis, incolumem te ad celeberrimum Gallicanum Orbem iſtum perueniſſe; vbi ſpirantia virtutum exempla facillimè recognoſci poſſunt; nec bellica virtus, quam in primis amplexari auidè percupis, vſquam gentium magis expleta, magiſq; cumulata ſuſpicitur. At,

O' *præ-*

O praestans animi Iuuenis, quantùm ipse feroci
Virtute exuperas,

Virg. Aeneid. lib. 12.

tantò impensiùs beneuolentiam Amplissimi Praesulis Mazzarini, ad quam & Martinozzius, Domûi nostræ magnus Præfectus te insinuauit, summo studio, atque obseruantia excole; facillimè enim eius animi celsitudo, & gratia, quæ illi est maxima cum Rege, & Cardinali Richelio, ante reditum, quem proximum, & felicissimum Gallicum Cælum appromittit, Aulaque nostra optatissimum expectat, spatiosum aperient tibi ad percurrendum militaris gloriæ campum. Nos verò, quemadmodum Domi tuæ Iulios, Legum oracula in Romano foro peritissimè respondentes, & Cæsares simul, quando ius sit in armis, adesse videmus; ita Alexandros breui non defuturos speramus.

Quoniam verò pulcherrimum Aulæ magnæ fornicem satis aspeximus, operæ pretium erit, interiorem Domum penetrare, vt, quod diximus, elaboratissimum Sacchij Opus contemplemur. Igitur, in ea Aedium parte, quæ ad Septentrionem spectat, patet adeuntibus nobile Cubiculum, quò se tunc maximè Princeps recipit, cùm ad se introeuntes excipit, auditque: explicat sese, ad intimam Cubiculi coronam, aurea zona, ca-

tagra-

tagraphis depicta, nempe obliquis, & variè efformatis vultibus, quos, admirabili quadam diuersitate, & inordinato quodam ordine, videas respicientes, suspicientes, despicientes. Hac porrò aurea zona, sublime Auctoris ingenium eo artificio Cæli molem includit, vt suis motibus volui, atque reuolui spectantium oculis videatur. Medium Cæli spatium, Regio in solio, seù potiùs in Curuli aurea, sedet Virgo pulcherrima, pretioso diademate coronata, glastina veste, & nitido velo amicta; in huius sinu Sol emicat, & purissimæ lucis radios vndecumque diffundit: sinistra speculum adamantinum, dextera oculatam sustinet virgam; vt, primo ipso aspectu, Diuinam hanc esse Sapientiam, intuentium quisque intelligat. Eam Puellæ vndecim circumstant, eiusdem atque ipsa pariter ætatis, & ordinis; quæ quidem, quasi lucidissima sereno Cælo Sidera, collucent, atque omnis planè luminis defectus nesciæ, noctu iuxta, atque interdiu,

Ouid. Metam. lib.2.

Clara repercusso reddunt sua lumina Phœbo.

Ad Sapientiæ pedes sedet Virgo, pallenti vultu, atque ad modestiam, humilitatemque composito; ianthina corpus obtegit tunica, velo caput ohnubit; altera manu Crucem sustinet, altera Aram tenet, & Sanctitatem, ore, atque habitu corporis præfert. Hæc autem

in pro-

in proximam ſibi Virginem defixos oculos tenet, quæ compto crine decora, candidulo amictu, & pallio fulgineo inuoluta, puriſſimum, ac ſuauiſſimum odorem expirare videtur; tum niueum Cycnum in ſinu fouens, intimum animi candorem exprimit, monetq; quàm felix tandem, dulcisq; exitus eos maneat, qui ſanctitatem, puritatemq; toto pectore coluere. Infra hanc ſedet altera, compoſitoque capillo, polymita nitet veſte; atque inflexa dextera ſuum ipſa ſuſtinens mentum, in ſublimem Solem aciem intendit oculorum: propter hanc Aquila excubat, fuſca pluma, nigrisq; pennis, quæ ardentibus oculis, Perſpicacitatem, quaſi Dominam, eandem deſignat. Proxima huic Virgo aſſidet, fronte nitidiſſima, aureo crine, ridenti ore, ſcintillantibus oculis ſpectabilis: niueum pectus, ſororianteſque mamillæ, cæterumq; corpus, nullo velamine opertum, ſed aperta omnia, & nuda, niſi quod pudor tegit, veram hanc eſſe Pulchritudinem oſtendunt, puriſſimam illam, & cultus omnis expertem: nihil enim aliud repræſentare crediderim abſciſſam, quam tenet dextera, Berenices Comam, niſi deuictum muliebrem mundum, atq; effuſum Fæminarum luxum penitùs triumphatum. Hæret Diuinæ Sapientiæ lateri, diuino planè vultu, & decore, Puella, quam ſi regio inſidentem ſolio videas,

ipſam

ipſam profectò Sapientiam dixeris; adeò ſimilis eius eſt effigie, atque omnibus corporis lineamentis: albo theriſtro ſe tegit, praſina ſtola præcingitur, tænia cymatilis ſparſos vndique per collum capillos vincit: hæc porrò trilaterum inſtrumentum manibus complexa, ipſam ſe Deitatem eſſe nobis præſertim demonſtrat, qui & Triadem in Monade, & Monadem in Triade agnoſcimus, ac veneramur. Præbet ſe Virgini comitem Puella robuſtiſsima, aſpectuque decora: lurida palla, ad talos demiſſa, tegitur; curuatus in orbem, ſiniſtræ inſidet,

Claudian. de laud. Stilic. lib. 2.

Omnia qui placido conſumit numine, Serpens,
Perpetuumque viret ſquamis, caudamque reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapſu.

Quamobrem expreſſam ingeniosè Aeternitatis ſpeciem agnoſcimus, quantumuis illa ſit ab humana cognitione omninò ſecreta. Adeſt altera huic propior; non illa quidem alieno, atque inſigni corporis habitu, ſed ſuamet ſpecie, ac ſuo ſplendore ornata; quamuis enim pannoſam induat veſtem, incredibile eſt, quantum decoris, quantum ſplendoris effundat; dum ſimul auream coronam læua ſuſtinet, & nobiliſſimo cuique offert. Quam vides, prono vultu, oculoſque in vtramque libræ lancem rectos intendere, palmatamque togam induere,

duere, haud difficilè eam esse intelliges, quæ

Vltima cælestum, Terras Astræa reliquit.

Ouid. Metam. lib. 1.

vt tamen haud despiciat nostrum hoc seculum, sed potiùs, quod olim Vates, idemque Rex Sanctissimus prædixerat, è Cælo benignè prospicere videatur. Quæ verò byssina veste, & flauo crine refulgens, humerum, lacertumque nuda, nodosam sustinet clauam, Fortitudinem haud dubiè refert; & delicato pariter, ac robusto corporis habitu, humanam planè, ac ciuilem hanc esse Virtutem nos admonet, non agrestem non feram: quamobrem eius lateri consultò adiunctam opinor Puellam elegantissimam, quæ, comis adducto supra frontem nodo reuocatis, miniatulam induens tunicam strophioque castas papillas cohibens, ὄργανον manibus complectitur, tangitque tam suauiter chordas, vt ipsam dixeris Harmoniam. Postremum denique obtinet locum Virgo, vultu decoro, atque hilari, thalassina veste induta, aureis sideribus contexta, cærulea vitta frontem redimita; quæ altera manu Spicam tenens, multa prole fœcundam, & aristarum vallo munitam, prono in terram vultu, benignè nos respicit, & fœcunditatem rebus omnibus impertit. Adsunt præterea Pueri, pharetra, & sagittis armati, qui ad nutum Diuinæ Sapientiæ, expediti huc

M illuc

illuc inter Virgines cursitant. Horum alter alato dorso conspicuus, Leoni insidens, & ferocientem belluam sericis habenis coërcens, totum diem iaculatur, atque igneis telis mortalia corda transfigens, ad amorem Diuinæ Sapientiæ, miris modis, inflammat: alter itidem alatus, pallidulo vultu, aurito Lepore vehitur, atque argenteis telis armatur, quorum cuspis ex glacie segniorum corda transuerberat, & ad ipsam Sapientiam impellit: eosque exemplum habere dixerim affectus gemini, Amoris, Timorisque, quibus variè Homines adacti, mandata implent Diuina. Ipsas verò dias Imagines, veluti splendidissimas personas quodammodò loquentes induxit Sacchius, eo potissimùm consilio, vt Barberinæ Familiæ Posteri, Diuina gubernante Sapientia, ad Rempublicam Christianam administrandam identidem euocandi, mutæ huic loquelæ pareant, seseque accuratè componant ad VRBANI exemplum, cuius Sapientiam, huic Diuinæ proximam agnoscimus; cuius innocentis vitæ candor Sanctitatis huius fulgore coruscat; cuius acies, in remotissimis quibusque rerum momentis prænoscendis, ipsam Aquilæ perspicacitatem vincit; cuius nudum, & apertum pectus, amorem erga omnes ostendens, quantam vel alienarum mentium beneuolentiam sibi conciliet, pudica,

nec

nec terreſtris, Amorum Dea demonſtrat: cuius in Deum Pietas, ad Diuinitatis voluntatem ſeſe conformans, ad eandem colendam allicit omnes: cuius perpetua rebus in omnibus norma, cæleſtis Perpetuitatis ratione, nunquam declinat: cuius Fortitudo, blanda veſte contecta, placidiſſima ſimul, & robuſtiſſima, & delectat, & deterret. Quàm ille feliciter, vrbana Iuſtitia, virtutibus præmia, vitijs pœnas rependat, ab ipſis Libræ lancibus inſpectis docemur: quàm liberaliter ille, ſua ipſius generis claritate permotus, honore, ac dignitate illuſtres cumulet Viros, ipſa Nobilitas, manus, vt ita dicam, coronata, exprimit: quàm affluenter ille bonorum omnium abundantia populorum deſideria compleat, fœcundiſſima illa frumenti Spica præſignat. Ex ipſa verò Harmonia canente, quàm ſuauiter ille canat, &, qui in cælo exaudiuntur, concentus recinat, dum ijs ſtudet Mortalibus Dei amorem euocare, quis hominum non audiat? Quæ corda, Virtutum ardore ſuccenſa, iaculantis Aligeri telis ad Principis venerationem, cultumq; non inflammantur ardentiùs? Quæ denique tepentia, ſi quæ ſunt, pectora alter Aliger timoris ictibus ad eandem venerationem vltrò non concutit? Talibus adeò, tantiſque monitis, ad Chriſtianam Rempublicam rectè, ſanctèque gerendam,

tacitè instruere, mores, artesque eximia hæc exempla tradere videntur.

Age verò, è Cælo demum oculos deflectamus in Terram, quam tanquam latifundium Sacchius finxit; cuius in gremium sacræ Virgines virtutum aureum imbrem iugiter effundunt; ad quod pariter arcum suum intendunt iaculatores Pueri. Hunc globum idem eo artificio expressit, vt quodammodò priorem æquè, ac posteriorem faciem ostendere noscatur. Hoc porrò Terræ spatium si quis despexerit, qui modò oculos in Cælum, & in splendidissimum Diuinæ Sapientiæ vultum defixerat; quàm arctum, quàm angustum existimabit! equidem verum esse fatebitur, quod ab Astronomis apertè demonstratur, omnem illius ambitum, si cum Cæli regione conferatur, puncti obtinere rationem, hoc est, nullam in se partem prorsus habere. At nos Homunculi, qui prono in terram vultu, veluti carentia ratione Animantia, Cælum nunquam respicimus, infima, & humilia hæc, tanquam amplissima, admiramur; & dum ad singulorum aspectum obstupescimus, omnes Mundi plagas pertingendi desiderio vehementer angimur; & si montes, si flumina, si maria sese oculis offerunt, mœremus. Verùm huic curiositatis malo, quàm facilè,

cilè, quàm sæpè nosmetipsi medemur, hanc ab ingeniosissimo Artifice expictam Mundi machinam intuentes! Quanta quanta enim Terra est, quantum Prouinciarum, Vrbium, Montium, & Fluuiorum in se continet, id planè totum in paruum hunc globum collectum, atque contractum inspicimus; & quacumque iter facere libuerit, nec latronum pericula nos detinent, nec viarum aspera, nec montium prerupta deterrent; non quadrigis, non equo, non pedibus vtendum nobis est; vno intuitu quò arrideat peruenimus; cùm primùm volumus, statim vbique sumus. Hinc fit, vt quà maximè gratum sit, nullo planè negotio, nullaq; interposita mora, iter ingredi valeamus: quamobrem extemplò nobis aderit

Quæque nascentem videt ora Solem,
Quæque ad Hesperias iacet ora metas,
Si qua feruenti subiecta Cancro est,
Si qua Parrhasiæ glacialis Vrsæ.

Senec. Hippol. Act. I. Chor.

Si quando verò libuerit nostrorum Principum itinera, & vestigia recognoscere; vno temporis momento, è Neroniano Portu soluimus, & per Liburnicos sinus Liguriam aduehimur; mox Braccatæ Galliæ littora emensi, Tholosam venimus; hinc Cabellionem, Auenionem deinde, Lugdunum posteà; ad Regiam denique

Gal-

Gallorum Vrbem appellimus. Ex ea mox digredientes, Tectosagis relictis, Masſiliam rectà contendimus, atque haud ſalutarem olim noſtris portum (vulgò Turrem Buccari appellant) declinantes, per Narbonenſe fretum Barcinonem inuehimur; reliquo deniq; viæ ſpatio confecto, ad Regiam Hiſpanorum Aulam feliciter peruenimus. Hæc nimirum littora, has oras, Vrbesq; luſtrauit, ſuperioribus annis, Franciſcus Cardinalis Barberinus, ad Reges ab VRBANO Pontifice Legatus, atq; vnà decorum ſuorum lumine illuſtrauit. Interdum etiam viciniores Prouincias percurrimus, Etruriam, Vmbriam, Aemiliam, Ciſalpinos fines, atq; Eridani amœna littora; quæ ſcilicet loca Eminentiſsimus Princeps noſter, dum pręclariſsima ad vniuerſos fermè Principes Legatione fungeretur, virtutum ſuarum veſtigijs impreſsit. Additam denique ad Metaurum Ditionem, ſub VRBANI Pontificis feliciſsimis auſpicijs, maxima cum animi iucunditate, ſpectamus; eundemque Principem noſtrum, in fidem, poteſtatemq; populos accipientem, benignitate, liberalitate, alijſque virtutibus omnium animos redimentem, conſpicimus. At quoniam, Pictoris beneficio, qua facilitate Orbem propè vniuerſum, vno oculorum ictu, obimus, eadem pariter è Terra in Cælum aſcendimus; illuc quæſo,

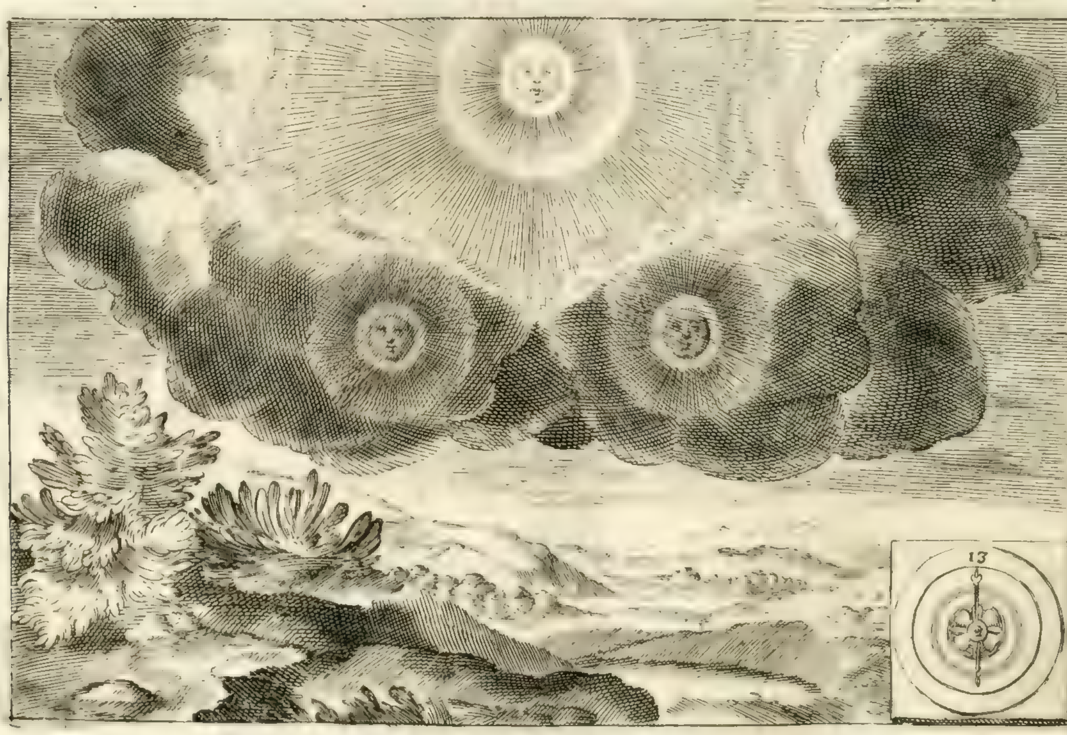
vnde

vnde modò diſceſſerat, noſter reuertatur aſpectus. Et quoniam haud potis ſum, tibi oſtendere, quod ſuperioribus annis noſtris oculis vidimus, nimirum in hoc Cælo triplicem Solem; hìc ſaltem, dum ſcribendi finem facio, breui oratione aperiam. Acceſſerat ad has Aedes VRBANVS Pontifex, cui opportunè in hoc ipſo Cubiculo appoſita menſa, incidit tum ex inopinato lectio de Diuina Sapientia: quamobrem admirari Proceres, quique aderant cæteri, &, arcano quodam Numinis conſilio, præclarè factum, quiſque ſubmurmurare: vt tum demum Diuinam Sapientiam, ſibi nunquam viſam, niſi tenebris, aut certè velo aliquo obductam, apertè intueri, ac, veluti reducto ſipario, contemplari cuique liceret; ſcilicet in Sacris Paginis Diuinam illam, & planè Archetypam, in VRBANO Protypam, in Pictura Ectypam. Quantum verò inde lucis, quantum ſplendoris, tum Aedibus, tum ijs omnibus acceſſit, qui ſummo Principi adſtabant! Profectò, quemadmodum parietes ipſi geſtire videbantur, & ſibimet tantum honorem gratulari; ita nos, confidentes præ lætitia, quaſi in ipſam Diuinam Sapientiam rapti, nihil obſcuri, nihil impenetrabilis exiſtimabamus in poſterum poſſe nobis occurrere: quæque animo ſanctiſſima venerabamur oracula, legebamus tum

apertè,

apertè, in dictis VRBANI, factiſque explicata, atque inconcuſsè firmata; in ijſque ipſam Principum noſtrorum tam accuratam ſolertiam, tam mirificam agnoſcebamus, cùm illi ſapienter adeò, ac feliciter cuncta Pontificis imperia peragerent : eorum enim mentes tanta perpetuò luce perfuſas, quanta tunc nos iucundiſsimè fruebamur, aberrare nullo pacto poſſe pro certo reputabamus. Optarem ſanè, in hoc te incidiſſe ſpectaculum; equidem illud, inter plurima, ſeriò didiciſſes, Ad res omnes dignè perficiendas, ac primo loco ad bellicas artes cum gloria pertractandas, Sapientiam, cuius initium timor Domini eſt, omni ſtudio eſſe adhibendam: etenim, *Habebo per hanc* (inquit Sapiens) *immortalitatem, & in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.*

Sapient. cap. 8.

AD

AD PATREM

D. PLACIDVM VIBIVM,

CAMALDVLENSEM EREMITAM.

QVI modò recurrunt Autumnales dies, adeò me tuæ consuetudinis desiderio afficiunt, vt nihil mihi longius sit, quàm vt te videam; vberrima enim vindemia, quam, superiore Autumno, ex alloquijs tuis collegeram, in memoriam redacta, ac veluti reducta ad torcular, sitim non extinguit, sed accendit. Iuuat me nunc felicissimas istas Engaddi vineas animo saltem reuisere, vbi nusquam labruscæ, aut spinæ sese offerunt, sed vbique balsamum odorem diuinum spirat, & Botrus ille Cypri pendet, atq; emicat; vestrum, ego inquam, Montem, cuius Incolæ meritò *Coronati possident palmam*,

Psalm. 64. & Dauidicum illud concinunt, *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ*; cuius culmen, Cælo proximum, ima terrarum fastidientibus, in magnam planitiem expanditur; cuius vmbrosi luci peregrinantibus ad sidera lucem ferunt; vbi semitæ, vel tonsili myrto, vel densa cupresso, virentiue lauro marginatæ, ad beatitudinis metam iter facientes, amœno aspectu, recreant; vbi cæleſtes auræ, placidiſſimo afflatu, & frigoris, & caloris modum temperant; & si quando canas niues afferunt, candidis Incolarum mentibus certare videntur. Hìc annosa Abies, mortisque memoriam excitans Cupressus, non otiosæ vigent, virentque, sed sua proceritate Scalam illam, ab Anachoresiarcha vestro visam, repræsentant, per quam scilicet Monticolæ, & Cælicolæ ascendunt, & descendunt. Quid memorem sparsas vbique miro ordine Aediculas, in quas, diurno, nocturnoq; labore fessi, sacri Montis Ciues se recipiunt? ad easque, suo quisq; sarculo hortulum colere gaudet, suaque manu partis, paratisq; cibis, tenuem instruit mensam, quæ necessitati faciat satis, non delicias ministret. Hunc Montem, hanc Syluam non circuit Stygius Leo; nullas hìc Feras, ne paruulas quidem Vulpeculas latibula contegunt; omnia tuta, tranquilla sunt omnia. In hoc igitur terrarum Paradiso, qua me comitate, qua

bene-

beneuolentia excepiſti! quo me genere ſermonum recreabas, qui vtiles, imò ſalutares mihi in omne æuum eſſent! Hærent animo pręclara monita, quibus leuiora Aulæ peccata ſuauiter perſtringebas; neque enim grauiora illa ignorabas abeſſe procul ab optimi Principis Domo, de qua meritò Carmen illud vſurpari poſsit,

Domus hac nec purior vlla eſt,
Nec magis his aliena malis. nil mi officit vnquam
Ditior hic, aut eſt quia doctior: eſt locus vni-
Cuique ſuus.

Horat. Satyr. lib. 1. Satyr. 9.

Tu verò me ad æternos illos Cæleſtis Aulæ honores inuitabas; reliqua omnia inania eſſe, & fluxa apertiſſimè demonſtrabas: quamobrem ego iam ab omni ſpe humanarum rerum me abripueram, &, pręter vnum Cælum, cœnum omnia arbitrabar. Mons ille Tetius, qui nobis in proſpectu erat, cuius poſſeſsio, ſumma Principis beneficentia, ad me, Cognominis huius poſtremum, redierat, elata quamuis fronte ſe nubibus inſerat, euanuerat repentè, & planè defluxerat. Fundus vber auitus, qui ad ipſius Montis radices lento gradu inſurgit, & latè ſedet, molliterque deinde declinat ad Tiberis vndas, longo ambitu ſpatioſos campos interſecantes, eoſque, Cereris, & Bacchi quaſi caſtra, tuentes,

veluti inanis mihi, & pauper, ſorduerat: tu quoque

Stephon. Od. de Vil. Tet.

O' Tetiana Villa, Peruſini ſoli
Ocelle feſtiuiſsime;

Stephonij illius, Tragicorum, & Lyricorum optimi, carmine inclyta, vt eius olim pręſentia, ſupra ipſas priſcorum Cęſarum Villas, nobilitata; mihi omninò vilueras. O' me ter, & ampliùs felicem, ſi ad te redeundi ſępiùs facultas detur! Sed cur tu, quęſo, quod aliàs decreuiſti, ad Tuſculanam hanc Anachoreſim aliquando non venis? O' quantum mihi gaudij, quantum vtilitatis acceſſerit, hoc ſi impetrem! quàm vellem interdum, ex his me, quas Vrbium cœtus ingerunt, curis ſubducere, &, quaſi ex longa nauigatione, in portum veſtrum confugere altiſsimę tranquillitatis! iampridem enim canos meos receptui canere ſentio, atque alio properandum, quotidiana exempla nos admonent: hęret cordi domeſticum illud, atque recentiſſimum Funus lectiſſimæ Fœminæ Lucretiæ Florentiæ; quæ non minùs opulento patrimonio, quàm virtute diues, ex multis primariæ nobilitatis in Patria Viris, itemq; opibus, gratia, ætate pręclaris, vni Orlandino Vibio, tui germano Fratri, meæq; dilectiſsimæ Coniugis, non magis inſpecto illuſtri, ac vetuſto, quo claret, Maiorum genere, quàm eius probitate, atque prudentia, in matrimonium ſeſe adiungere

ma-

maluerat; demum verò præmiſſum vnicum trimum Filium, quem precibus, votisq; ſuſceperat, aquoſo ipſa enecta morbo, liquatisq; pulmonibus, conſtanti animo ſecuta eſt; & quæ Domus, hilaris, atque feſtiua, perhumaniter, ſuperiore anno, exceperat nos, cùm ad te venimus; en, in ſummo luctu, ſummoque vndique dolore verſatur: ò rerum humanarum admirabilem inconſtantiam! Age ergo, humaniſsime Pater, &, quando nobis te adeundi, & tibi ad nos redeundi denegata eſt facultas, noſtræ vltrò, citròque commeent litteræ, & mellifluo ſermone tuæ meum recreent animum. Interim accipe, cum hiſce meis, Deiparę Virginis ad Pręſepe Sacram Imaginem, quam Pater ille Camaldulenſis, præteritis diebus, ad Tuſculanam Eremum properans, tuo nomine popoſcerat, &, veluti digna antidora, reliquerat precarias Coronas, quas quidem ego venerari, & deoſculari non deſiſto; quantum enim pietatis, quantum humilitatis faginei expirent orbes, manibus eorum tornati, qui terrarum hunc Orbem contemnunt, ac pedibus proterunt, ſat ſcio. Et quoniam Cęli Reginam Angelorum agmina iugiter ſequuntur, alteram Tabulam addidi, in qua eorum Imagines, non typis impreſſas, non penicillo depictas, ſed rudiori quodam ſtylo delineatas habes: hoc eſt, breui explanatione

deſcri-

descriptum, quod in Aedibus Eminentissimi Principis nostri depinxit Andreas Camasæus, propè diuinum Opus, Angelorum scilicet creationem; dignum planè, quod, & ab omnibus vbique terrarum spectetur, & vel ad penitissima Eremi vestri Nemora penetret: nec fortasse ad alios opportuniùs, quàm ad vos, deuenerit, quippe qui Sacrarum rerum imagines pura, ac libera mente pertractantes, soli inter mortales dispicere potestis quantùm humana industria ad Archetypum accedat, dum beatissimos Spiritus vtcumque adumbrare conatur. Quòd si Camasæi exemplar, non rude hoc nostrum, atque impolitum exemplum ad te mittere possemus, certè è Cælo desumptam Angelorum speciem diceres; & Camasæum veriùs, quàm Parrhasium, Abrodiætum appellares.

Plin. lib. 35 cap. 10.

NOBILISSIMO Cubiculo, cuius Cælum multis sideribus, ac Diuinæ Sapientiæ radijs illustratum cernitur, adhęret ad lęuam alterum, huius simillimum, pars cuius superior pulcherrima corona circumdatur, & varijs cęlaturis artificiosè ornatur. Hìc verò, non per symbolicas figuras, sed per proprias, easque notissimas, Imagines, Camasæus nobis aperuit Diuini Numinis Regiam, beatissimarum Mentium longè felicissimas oras; vtque harum immensam exprimeret vastitatem,

tatem, cuius terminum aliquem reperire frustra conatur humana sapientia, an insipientia? quicquid hominum ineptissimi & inuenisse se dixerint, & sua inibi intermundia somniauerint; depinxit purissimæ lucis scaturigines, vsquequaque diffusę:

Tum Pater omnipotens, rerum cui summa potestas,

Virg. Aeneid. lib. 10.

ex hoc luminis, candorisque, vt ita dixerim, abysso sese explicans, à Camasęo nobis proponitur suspiciendus; cano capillo, & barba, vegeto, ac viuido vultu, vt initij, finisq; expertem intelligas; dexteram, lęuamq; ad imperandum extentas vides; quò nimirum Omnipotentem agnoscas: nudi cernuntur pedes; vt planè ἅγιος, & ab omni perturbatione liber ostendatur. Cęruleum eius pallium, Cęli ipsius orbes, quibus propemodum amicitur, demonstrat. Supremam hanc Numinis Maiestatem Cęlestium Spirituum, suis distincta classibus, agmina circumstant. Porrò nullas vacuas, atque inanes sedes aspicias; neq; enim aliud Camasęum expressisse existimauerim, quàm felicissima illa Angelicæ Naturæ primordia, cùm, scilicet, nondum Luciferum, ac desertores Angelos propria scelera de cælesti sede ad infernas tenebras detraxissent. Diuinę autem Maiestati proximè adstare, miro quodam artificio, Seraphim, Cherubim, & Thronos, inter conspicuos magis Diuinitatis

radios,

radios, ſuperiore loco, nobis oſtendit; &, quòd eorum aſpectus, longè pulcherrimos, non ita facilè penicillo imitari ſe poſſe cognouerat, tenuiſſimis ſplendoribus, veluti aureo quodam velo, eos leuiter operuit; ita tamen, vt ex eorum vultibus, diuini amoris igne ſuccenſis, ſcintillæ aliquot proſilire videantur, ſuumque incendium in proximos ſocios diffundere, qui in Deum, quem flagrantiſſimè diligunt, altiſsima contemplatione defixi ſunt: ex his Throni, quibus ipſamet Diuina Maieſtas inſidere videtur, eiuſdem veluti regia ſolia, cernuntur immobiles. At vbi æternæ illius lucis ſplendor aliquantò remiſsior apparet, Dominationes, Poteſtates, Virtutes retulit, generatim hanc ipſam lucem, dies, noctesque, nobis ſuo quaſque ordine adminiſtrantes. Sed iam paulatim rarefacto, ac decreſcente Diuinitatis fulgore, viciniores nobis expreſſit Camaſæus Diuinæ Mentis interpretes, ac nuncios, Principatus, Archangelos, Angelos: & quoniam ſinguli innumera propemodum, Mortalium bono, munera obeunt, quò quiſque faciliùs dignoſci poſsit, palmis, ſceptris, coronis, vnumquemque diſtinxit: qui de rebus priuatis acturi, ad priuatos homines delegantur; vel qui nobiliori legatione, in concilio, aut ſenatu grauiora negotia obeunda ſuſcipiunt; eos cęteris promptiores,

en-
an-
au-
lex-
ſto-
na-
na ,
Ho-
hri-
Ho-
um
mi-
n ,
n ,
anè
nu-
pſi-
rri-
es .
ve-
aut
or-
ſta
re-
,

ptiores, alacriores effinxit: qui verò in hominum mentes virtutes instillant, atque ingerunt, hos lætos, ouantesque, palmas manibus præferentes, ostendit: qui autem Regibus, atque Dynastis assident, sceptrum dextera sustinentes videas. Porrò, qui ad nostram custodiam mittuntur, Spiritus administri, quà non humanitatem, quà non amorem præseferunt? Qui Regna, & Prouincias protegunt, aureis coronis ornantur. Horum autem alios, læto, atque alacri vultu, videas Christianam Rempublicam gubernantes; alios verò Hominum casum, miseriamq; dolentes, perditos nimirum barbarorum, atque hæreticorum mores impensè miserantes. Cæterùm, quod satis admirari non possum, innumerabiles hìc Angelos videas, singulos tamen, ore, habitu, situ, inter se longè differentes; vt planè Camasæus naturam ipsam arte superare, nedum ęmulari videatur; atque ex puriore illo æthere (quod ipsimet cælestes Spiritus facere consueuerunt) pulcherrima hæc corpuscula eumdem desumpsisse existimes. Horum alium Sardonix, alium Topatium, alium vestit Iaspis; hunc Chrisolitus, Smaragdus illum, aut Sapphyrus, illum etiam Carbunculus tegit, atque ornat. I tu quidem, atque admirare in tenui, & angusta Apiculæ ala depictam, atque eleganter expressam re-

mis, carbasis, rudentibus, gubernaculo, omnibus denique armamentis instructam Nauem; dum tamen artem omnem Camasæi ingenio superatam fateare; quippe qui intra fornicis terminos angustissimos, augustissimam Cælitum Aulam referre potuit, Cælestemque illam Militiam, numero planè innumerabilem. Sed iam te audio dicentem,

Horat. Carm. lib.3.Od.3.

Desine peruicax
Referre sermones Deorum, &
Magna modis tenuare paruis.

AD

M
14

M
14

AD

COMITEM IVLIVM

BIGAZZINVM.

EN, nouo ineunte anno, Veterum tu mihi auſpicia inſtauras, delato ad me tuarum Auium munere, quæ mihi omnia feliciter, auctore te, ac ſuauiſsimo Fratre tuo Bigazzino, augurantur, non quidem illæ, priſco more, cibum dum paſcunt, ſed dum nos ijs paſcimur. Ecquid autem pro tam effuſa in me humanitate, ac beneficentia reponam? Annuas gratias agam? immò potiùs referam, & remunerabor te quàm ſimillimo munere, quod ſi minùs palato, at animo certè iucundiſsimè ſapiat: eos etenim fructus ad te mitto, quos nullus tibi fundus, inter multos, atque ampliſsimos, quibus abundas, quamuis opti-

mus, vberrimusq́;, ferre poterit, sed sola Parnassi, amica tibi, tellus, longè omnium feracissima, atque ditissima, edere consueuit. Hos ego ex eadem, vt ita dixerim, Arbore, Poëseos, atque Picturæ, mea manu decerptos, tibi degustandos offero. Haud tamen vereor, ne, quamquam incultis delata canistris, poma, rudi scilicet isthac, quam addo, narratiuncula, oculis tuis, ac gustatui minùs placeant; quę scimus ex immortalibus plantis enata, ambrosiam, ac nectar omninò sapere; vt nullum ijs detrimentum accedere possit è mea, qualiscumq́; ea sit, scriptione. Erit prętereà, quod ad te potissimùm spectat, de B. Paulino, è tua Familia Viro mirę sanctitatis, Carmen, ingenij, & suauitatis plenum, quod Loctus noster effudit extempore, & illud mox Pasqualinus, Musices flos, ad harmonicos modos eò libentiùs deduxit, quò is cælestibus Paulini ipsius virtutibus, ac laudibus maximè delectatur: nosti enim, quàm sit Pasqualinus grato, magnoque animo erga omnes, præsertim verò erga Perusinos Ciues, ex quibus nimirum Vgolinum illum, Musicæ eximium decus, præstantiæ suæ primum auctorem agnoscit; cuius beneficij memoriam adeò colendam sibi duxit, vt Præceptori, optimè de se merito, nobile monumentum ponere meditetur.

POST alterius Picturæ in Aedibus Barberinis expla-

planationem,ad insignem alium Virum transmissam,postularet fortasse Cubiculorum ordo,vt proximos elegantissimè depictos fornices, eorumq; Imagines singillatim tecum intuerer; Mundi Opificium; Angelicum Sphęrarum regimen ; deliciarum omnium Hortos; Protoplastorum creationem ; eorum ex Paradiso eiectionem ; omnium viuentium Matrem ex multiplici prole laborantem; grata , ingrataque Sacrificia ; Fraterno sanguine madida rura; Arcæ constructionem ; Aquarum inundationem ; Abraham Tres videntem , & Vnum adorantem ; cæterasq; huiusmodi ex Sacris Codicibus desumptas historias . Sed promptus hìc per compendiarias cochleas in inferiores Aedes descensus inuitat, ne dicam fert nos præcipites in proximum Odeum, vt relictis grauioribus hisce rebus, alia perquiramus, Parnassumq; , Camasæi Meuanatis penicillo,quo Meuania inclyta nunc est, æque ac olim Propertij stylo, elaboratum contemplemur. Ipsum tamen Montem, nec sine labore, nec cuilibet hominum licet adire: obijcitur primò accliuis admodum via; atque corripienda nobis est

Rara per occultos quæ ducit semita calles: *Virg. 9. Aeneid.*

non ima ille hæret sede, sed

gemino petit Aethera colle: *Lucan. lib. 5.*

ęiusque alterum iugum præstantiores Poëtæ , alterum

Picto-

Pictores celebriores incolunt: sæpè tamen vterq; cœtus sibi inuicem artis, atq; ingenij impertiuntur opes. Ipsos autem Hospites potiùs inuisere, quàm, quod Meuanas Pictor exprimere voluerit, indagandum duximus. Ecquis enim Montem molliter primò assurgentem, duplici deinde fronte elatum, Thitorea, & Hyampeia, lauroque redimitum inspiciat, & celebrem Parnassum non agnoscat? Ecquis Iuuenem pulcherrimum, eadem lauro coronatum, plectrumque suauiter tractantem, videat, ad ipsum Montis verticem, in theatri formam decorè aspectabilem, excisum, atque Apollinem esse non intelligat? Ecquis, præthereà, quatuor Virgines illas, eidem asidentes, eiusdem Apollinis Sorores non agnoscat, ex Ioue, ac Mnemosyne, hoc est, ex intellectu, & memoria prognatas, Melpomenen, Calliopen, Clio, Euterpen? Quæ verò tres, innata quadam libertate licentiores, Apollinis autem nostri decreto modestiores, illum circumstant, ecquis Thaliam, Erato, Terpsichoren esse inficietur, secundò ex Ioue, & Antiope, exercitatione scilicet, atque æmulatione natas? Neget ne quispiam proximas duas Virgines Vraniam esse, & Polyhymniam, tertiò ex Ioue, & Thespia, hoc est, Diuinatione progenitas? Quis autem hominum christallinum Fontem intuens, Ca-

stalias,

ſtalias, oculis auribuſque ſonoras, non percipiat vndas? Erunt fortaſſe parùm notæ tergeminæ illæ Sorores, arctè dormientes: at nobis eas detegunt elapſa è manibus arma, Muſarum è cantu torpentibus, grauia: quamobrem Poëtarum ſtamina immortalitati ſacrata recidere omninò forfices illæ non poſſunt. Ecquid autem ſordidæ ipſæ Lanificæ, atque implacabiles, etiamſi excitarentur à ſomno? profectò, inuictis eorum armis, qui ad proximum Templum properant (horum autem nomina, conditioneſque inferiùs dicam) abſterritæ, furenteſque ipſæmet ſibi propria vitę fila abrumperent. Ad Parnaſſi porrò radices ſurgit ſublime illud Fanum, Apollini dicatum; atque æterna ſtructura, ipſius Montis propè verticibus ęquatur, ductumque in orbem, multiplici columna, Dorico ordine, fulcitur, Signis pulcherrimis vndique ornatum. Quàm vellem hìc nobis daretur facultas contemplandi aurea Simulacra, & adamantinas Columnas, eaſque in primis ex perenni Columnenſis glorię fodina deſumptas: Iconem ſaltem curſim, ac veluti per tranſennam inſpiciamus, Heroinam illam referentem, prudentia, ſapientia, pietate immortalem, quæ feliciſsima Barberinorum prole fœcunda, has ſacras Aedes implet, ditat, exornat: expleret hìc deſiderium facilè noſtrum

Comes

Comes Hieronymus, Frater tuus, Columniade sua typis olim debita. Sed ad Musas redeamus; quas non semper tanquam imaginarias quasdam Poeticæ Artis formas mihi ipse propono; non semper nudam illam vim, facultatemq; canendi eas interpretor: sicuti, Apollinis nomine, non ficti alicuius Numinis ideam agnosco, sed Summum Patrem illum, ac Principem omnium Vatum, ter illum omni doctrina, consummataque sapientia Maximum, Poeseos diuinum Heroem mente contemplor: qui primæuo decori, probis, pijsque documentis, Poësim restituit primus: qui Psalmos, & Cantica, puritate, atque grauitate mirifica, dilucidum reduxit ad carmen: qui Pindaricum, Virgilianum, Horatianum metrum vbertate, vrbanitate superauit: quem post homines nemo, Etrusco etiam carmine, mores, virtutes, studia excolentem, candore, ac lepore antecellit: quem, sacro Viri eruditissimi calamo, vtpote Monitorem optimum, sequendum Virtus ipsa monet mortales, tantoque Ductore aberrari non posse docet: quem vnum viuentibus proponit, nemine in terris minorem, (parum dixit) omnibus qui vixerint, & viuunt, maiorem: cui denique Virtus defert palmam, eiusque prope diuinæ fronti, aurea tergemina corona ornatæ, omnium consensu lauream quoq; superimponit: quem

P. Carol. Scriban. Adolescen. prodig.

ego,

ego, cum hìc Apollinem intueor, iucundiſſima recordatione, in genua procumbens, venerabundus humiliter adoro. Tu eiuſdem audi Oraculum, diuino mihi beneficio delatum.

At, quoniam multiplex Apollinis cognomen locum fecit fabulis, vt plures haberentur Apollines, haud temerè factum crediderim, si hac ipsa sub Apollinis imagine existimauerimus alterum latere, cognomento Philesium; illum, inquam, quem Maximus Apollo Pieridum Cultorem appellat: tantaq; est eius cum maiestate Amabilitas, quæ vel in carmine elucet, vt iure optimo Apollinem eum prędicem Philesium; in cuius obsequium nos, quasi Phœbades, peramanti veneratione, rapimur perpetuò. Audi eius Carmen, quod olim in aduersarijs legi, & raptim memoriæ mandaui; dum Princeps idem in curru, ego in lectica, in qua ipsa aduersaria inerant, Romam vehebamur. Tu verò, quæ modò audisti, tecum habeas velim, ne fortè quispiam accuset audaciam meam. Sed heu me miserum! quò me fugit amabile Carmen? illud diu memoria sepiui, ac custodiui, & nunc, cùm opus est maximè, hærentem me in Senectutis salebris ludit: ò fallaces spes nostras! quod tibi spontè obtuleram, veluti rem meam reputabam; verùm id alienum cogor agnoscere; Vt sæpè nil magis incertum est, quàm quod certissimum habemus. At at, dum hæc scriberem,

Virgil. Bucol. Eclog. 6.

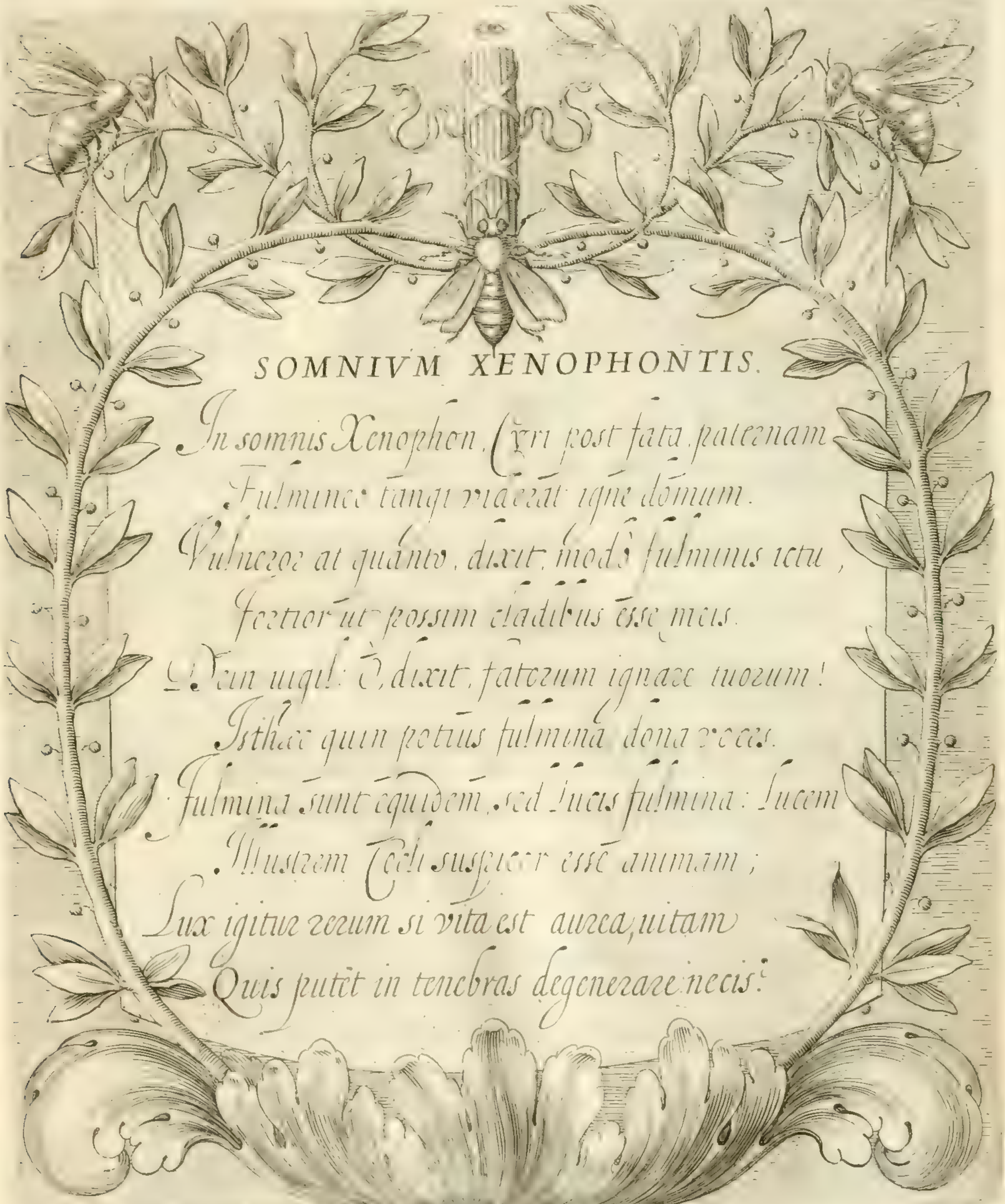
Cynthius aurem

Vellit, & admonuit:

nec

nec mora, redire ſenſim ad me Carmen ſentio, &, vt vnum ex alio, Carmen alterum, germanum ſui, ſecum ducit, Fraterno ſcilicet Numinis alterius purpureo pariter plectro decantatum, dum, ſuccisiuis quibuſdam horis, eius dextera ſceptrum reponit. Quàm verè nunc experior, quod modò ex Oraculo hauſeram, Sæpe iuuare, quæ videntur nocitura! dolebam equidem, Verſus abijſſe penitùs ex memoria: ecce autem ex his malis repentè felicior factus ſum, & hoc ipſum Carmen, Muſarum planè Theſaurum, quem ex ijſdem aduerſarijs ſubtractum, atque intra memoriæ latibula altè repoſtum, propè amiſeram, ſtatim recepi; ac illud euentu didici, Nullum eſſe Senem tam obliuioſum, vt locum, in quo theſaurum ſuum is collocauerit, demum non recordetur. Vtinam ergo vtrumque Carmen, ſuamet pura, & candida veſte contectum repræſentem; ſed adhuc vereor, ne non omnia aurea in ijs ſubſtituam; hoc eſt, ne quid mei, non integrè memor, verborum interſeram: tuum erit id diſcernere; &, ſi quid deeſſe videbitur, meo immemori calamo, non ſuauiſsimis plectris, tribuas. Tu vnius Numinis primò Carmen accipe, quod Phileſii poſteà alterum conſequetur.

Verũ hîc me continere nõ possũ, quin tibi referã, quo pacto hoc Carmẽ redierit paulatĩ ĩ mentẽ: insidet mihi ꝑpetuò cordi, et animo, decꝰ Animãtiũ Apes; quę proĩdè oẽs plustrarũt repẽrẽ memorię latebras, earumdẽq. inibi illuxere virtutes: ferijt mentẽ, inter ipsas, suo acumine Apis illa Attica, Xenophon scilicet, eiusq. Soniũ, qđ et ipse in sua narrat Historia; ex quo nõ ad delibãdos flores,

sed ueluti ad mel ex ore Leonis repetẽdũ ꝑperãt ad pugnã, animũq. sibi faciũt Fulminis lucẽ, nõ ad necẽ, sed ad vitã, et victoriã, felix omẽ est ĩterpretatꝰ. O si Attica hęc Apis nr̃o seculo vixisset, quo belloꝝ tormẽta fulgore implẽt, et fragore mõtes, camposq. et valles; et nihilominꝰ Viri fortes intrepidè pectora ijs opponunt! crederẽ imitaturã fuisse magnanimas Apes, quę, dũ ĩ aluearibꝰ prouocãtur, nõ face, ignisq. fumo, nõ Cỹbaloꝝ sonitu, ac strepitu, intrepidę perterrẽtur. Sed ad Carmen, ne sit iterũ perquirendum.

An

Ah,iterum haereo,mea iterum fugiente memoria,ac tandem animo ſuccumbere inuitus cogor. Conatus ſum ex ipſo Fonte eadem haurire Carmina,ſed fruſtra; Fons idem totus alibi nunc exundat,ſeſeq obijcit contra veſanè ferocientem in ſacrum Parnaſſum extre

FLORA.

Purpureis redimita rosis, alboq; ligustro
Veris odoratas Flora ministrat opes.

HORTVS FLORIBVS CONSITVS, ET INTER FLORES ANGVIS.

Florigenae rident herbae, quibus allicit hortus;
Mollibus ast anguem Floribus abdit humus.

rā vndar̄,uī:cū is feliciter ad noſ relabēſ noſtraſ oraſ opportunè alluerit ſpero autē breui,explebit abundè nrām ſitum,et pulcherrimū Muſiſ propinabit dignè canēdi exemplū. Cęter̄,ne paratuſ hic iā carminib̄ locus inanis offendat ſedulitatem tuam,libuit,ex Apollinis adhuc beneficio,breue alter̄ Carmen interī apponere,ī quo veluti in chriſtallino rivulo,Floreſ īrigāte,licet īſpicere quā purè,atq vbertim,Fonſ idē ſeſe effundat.

sed,

Sed, quæſo, ab hoc nimio ſacri Apollinis fulgore iam hebetes reuocemus oculos, qui dignoſcere valeant Parnaſſum incolentes, Phœbumq; colentes Vates, quos, quò remotiores ab ipſo luminum Moderatore, ac ne longiſſimo quidem interuallo illi accedentes, inſpicimus, eò Phœbea luce pleniores, inſtar ſiderum, intuemur. Iam verò, quoniam, tenebrarum remedio, medemur caligantibus oculis, eos ad tenebras parumper conuertamus.

Vbi ad læuam cernitur

Aerio exciſum latus ingens rupis in Antrum,
Noctes, atque dies patet atri ianua Ditis,
Quà potuit manes accerſere Coniugis Orpheus,
Threicia fretus cithara, fidibuſque canoris;

Hìc, quaſi alterum Orpheum, Auerni ad limina tractantem Citharam, videre mihi videor Roſpiglioſium Præſulem, ſummo loco Virum, & à Pontificis Maximi breuibus epiſtolis, noſtriq; Principis, Auenionis Legati, Iudicem à latere maiorem, nobiliſſimum Vatem; qui, dum Muſis interdum vacat, nouo Dramatis genere, vel ad mores componendos, vel ad pietatem excitandam, verſus ad Etruſcos modulos deducit tam ſuauiter, tam caſtè, tam ornatè, vt vel inferis tenebris inuolutos, atque humanarum rerum illecebris captos ad ſupernas auras reducat: Alexius, Aegiſthus, quàm

facilè

facilè Eurydicem quiſque reuocat ſuam ; Iuſtitiæ ſcilicet, atque Aequitatis amorem in omnibus excitat! Is litterarum nimirum peritiſſimus, iamdudum Romanæ Aulæ Orpheum, Calliopes, Sapientiæ ſcilicet, filium ſe oſtendit; vnde dignus ipſius Apollinis, hoc eſt Summi Pontificis adminiſter ſuſpicitur: idcirco adaucta erga ipſius merita in dies Principum noſtrorum beneuolentia, ad grauiora obeunda munera, ad ampliores ſibi parandos honores, proculdubio præfert ſeſe, ipſa ſemper plaudente Aula, donec

Romulei cantu reſonabunt vndique colles.

Eiuſdem Carmen,

DE VRBANI OCTAVI EFFIGIE.

Melliferis totum moderatur legibus orbem
Hic, quem viuaci lina colore notant;
Nil non æthereum, nil non ſublime, ſacrumque
Spirat, & immoto geſtat in ore deum.
Quippe, ferunt orbi varios dum tempora caſus,
Numen adeſt fronte, & pectore SEMPER IDEM.

Sed quæ prima mihi Muſa primum referet Vatem? Viden' vt omnes vnà Bracciolinum amplexantur,

tur , & pro ſe quæque illum ſibi vendicet ; pro-
priumque carmen , heroicum , lyricum , tragicum ,
oſtentet ? vt Vrania præſertim ſuum repetat ? quæ hìc
ſuperioribus annis , ad Memoriæ Archiuum duxerat
Bracciolinum , eique legendas obtulerat vetuſtiſſimas
de Clariſſima Barberinorum Gente hiſtorias , ex incly-
to fonte Semifontis olim iam ſuppreſſi Etruriæ Op-
pidi , non minùs feliciter , quàm gloriosè deducta ; cu-
ius perennitatem, eundo, maiores ſemper vires, gloriamq;
ſibi augentem , quàm longiſsimam, ampliſsimamque
futuram eſſe eidem aperuerat . Illa autem , dextera ma-
nu grauiſsimum , pro rei materia , ac magnitudine ,
Carmen ſuſtinens, ob tam ingens beneficium , ſibi vni
deberi Bracciolinum exclamare mihi videtur; alteraq;
manu, quaſi moræ impatiens, in publicam effundere iam
lucem , omnibusq; offerre legendum præclarum alterum
Etruſcum Poëma , vnica , eaq; nobiliſsima hiſtoria, mul-
tis fabulis optimè compactum , & compaginatum ; quo
Inuictiſsimi, ac Chriſtianiſsimi Regis , eiuſque fidiſsimi
Achatis geſta deſcribuntur ; cæleſti potiſsimùm virtu-
te , qua delectari Vraniam par eſt , profligata Hære-
ſi , ac Perduellium peruicacia . Abundant Poemata
argutis dictis , blandis monitis, quæ aures , & corda iu-
cundè feriunt ; fluit metrum fœcunditate incredibili ;

floret

floret ſuauitate incomparabili ; quibus eadem ſæpiùs, non eadem tamen ratione, ſed admirabili quadam varietate demonſtrantur: tota deniq; poëſis emicat ſplendore verborum, morum decore, figurarum copia. Interim, dum Etruſci rythmi vndique per typos laudati leguntur, tu hìc eius Latino Epigrammate cum plauſu fruere.

DE LVDOVICI XIII. GALLIARVM REGIS

EFFIGIE.

Perfidia ementita fidem, quæ Rupe latebat,
Ceu iam Lernæo fertilis Hydra lacu,
Nunc rapta in medium, frontemque exponere iuſſa,
Regalem dextra ſupplice pellit Equum;
Sed qui terga premit Victor, dat fræna, gradumque
Promouet, & tetrum conterit vngue Caput.
O' videant Thraces, Sociæque pericula docti
In Scythiam properent ſponte redire ſuam.

Video pariter Muſas certatim omnes in Lælij Guidiccionij amplexus ruere, eiuſque deoſculari manus. At ò quid iſtud, quod video? en Maro, æmulatione, ac zelotypia extimulatur, ob id ſcilicet, quòd Aoni-

des omnes Aeneidos libros, ad Etruſcum Guidiccionij plectrum, maxima cum iucunditate decantent: nonne idem hiſce carminibus appoſuit proluſiones omni eruditione refertas, quibus ad Cælum extollit Maronem; adeòque vt tu eum videas ab Eliſio, quod ille colebat, euocatum, atque inter ſidera relatum? ita ædepol eſt: ſed ab eadem primaria ſede, quam ſoluta oratione ab ipſo Lælio paratam ſibi Principi Vatum aſpexerat Maro, eiuſdem Auſonijs ligata numeris Aeneidos verſione, poſt epulum quaſi modulata, & dentiſcalpio, vt ita dicam, non calamo concinnata, deturbare ſe videt. Quàm longè, ille inquit, dictis tua facta, ò Læli, ſeſe habent! labore meo partam gloriam iure tuo in te tranſuehis: me miſerum! fama maximum facis, vt tu comparatus modò mihi, longè præſtantiſſimus videaris: prætereà, nonne tuas mellifluas poſtremò editas Eclogas, noſtris omiſsis, dies, noctesque Latinæ etiam Pierides canunt? Sed hìc miſerari decet caſum nimis anxij Vatis; mihi autem gratulari, qui in ijs, licet immeritò, laudari me ſentio: quam quidem gratulationem meis ad eumdem Lælium litteris teſtatam volui; easq; pariter ad te mitto, vt ex ijs facilè intelligas, quo ego proſequor obſequio, atque amore humaniſsimum Virum; cuius ſolidum,

lidum, multiplexque nobilium diſciplinarum ſtudium & vulgata hactenus ſcripta probant, & euulganda in dies luculentiùs probabunt. Tu interim eius Carmen lege, & canendi nobilitatem admirare.

CARDINALIS ANTONII BARBERINI
MAGNIFICENTIA
Scenica ſpectacula exhibet.

Aula refert caueam, fulgent ſpectacula nocte;
Somnia agunt vigiles; nox parit atra diem.
Atria proſpectu radiant; ſonat area cantu;
Gens altis reſonat muſica porticibus.
Dant cœcæ reſponſa fides; It diuite cultu
Turba Ducum, magicus quos tenet arte labor.
Statque Gigas; ducitque cohors Pygmæa choræas;
Armiger aligero Quadrupedante volat.
Hic variat formam; hic ſe duplicat alter, & idem;
Gemmæ ope per medios clàm mouet illa pedem.
Fons cadit; arma tonant; ſaltant Nymphæ. Acta reuulſo
Vertitur intereà cardine mira domus.
Et quà magnificis rutilarant clauſtra columnis,
Omnigeno tellus munere verna viret.
Tùm nubes liquido per ſudum argentea fœtu
Fulgurat. Hàc Cœli portio magna patet;

Hàc ingens pelagi (vigilantum insomnia) tractus;
Hàc noua gurgitibus flumina præcipitant.
Tàm benè noster Atlas aurata palatia versat,
Aurea quàm magnus sydera vertit Atlas.
Quis verò hoc aperit tibi fœlix Roma Theatrum?
Qui laudum in sese viua Theatra refert.

Sed quæ noua hæc nuper oborta inter Musas lętitia? ecquis Vates, quem ipsa Regina Musarum Calliope ad Philesium Apollinem deducit? Audin' melos? audin' carmen, quod illi ouantes concinunt Camœnæ?

Stat. lib. 2. Sylu.

fauete, Musæ,
Dum, qui vos geminas tulit per artes
Et iunctæ pede vocis, & solutæ,
Romani colitur chori sacerdos.

Is, (Calliope subdit) quem, ab ineunte pridem ætate, fronde noua puerum, non quidem, vt iam olim Vatem alterum Vulture in Appulo, palumbes texere, ast ipsa Regina Volucrum Aquila, quę illi & Patriam, & domestici generis claritudinem insignem dedit. Verùm quid illi frontem ornari quidem video sacra lauro, at non pariter myrto, quam lauro implexam induerat Romanæ Fidicen lyrę? scilicet, pudicum, atq; integrum Caput, myrteum, & voluptarium metrum recusat, ac reijcit: en vitæ probitas, atque integritas, non alium planè

Horat. Carm. lib. 3. Od. 4.

Idem ibid.

planè hunc nobis designat, quàm Gasparem de Simeonibus, quem modò in Aulam Eminentissimi Principis nostri cooptatum vidimus, non sine omnium plausu, maximaq; gratulatione; cuius præclarissimam eloquentiam, & in grauioribus Disciplinis pręstantiam Academiæ, & Lycea, summa cum laude, probarunt; cuius Carmen ab Horatiano nemo vel acutissimis oculis discernat; non si Carneadem ipsum Orcus reducat.

Eiusdem Ode,

DE VRBANI VIII. PONT. MAX. EFFIGIE.

Absiste, Pictor quisquis in arduos
Contendis axes, & vegetos polo
Ignes refigens, spargis audax
Luce Hyperionia colores.

O' quale debes Caucaseis iugis
Tormentum, & Euris ludibrium Scythis!
Quam cor inexpletis perennem
Vulturibus meditatur escam!

An Mentis affles æthereæ iubar
Mortalis arti? num radijs potens
Virtutis è Cælo reductæ
Lina modis animare miris?

Irata

Irata votis ſcilicet abnuit

Dux ipſa Pallas : vim ſapientiæ

VRBANI inacceſſæ, profuſam

Sponte ſua, veneratur Orbis.

Terris beati prodiga luminis

Mens axe ſummo ſæcula dirigit,

Orbiſque ſe fundens per artus,

Magnam animat, vegetatque molem.

Hinc æqua Legum progenies ſatu

Viget perenni, Faſque, Pudor, Fides;

Et vindicem Natæ coronant

Relligio, Pietas Parentem.

Vis imperantis magna ſupercilI,

Maior potenti conſilio, ſua

Stat mole ſurgens; nec reclinat

Grande humeros, animumue pondus.

Leniſque amari, quà ferat æquitas;

Fortis timeri, quà vocet imperI

Verenda maieſtas, & armis

Exacuat graue fulta robur.

Nos, haud caduca ſignat imagine

Dum corda Princeps, vni, hilares, pijs

Hæremus, æuumque apprecamur

Euboicum, Pyliumque, votis.

In ea

In ea autem tam ingenti Musarum lætitia, quis ille, qui gratulabundus festinatò contendit ad Musas? Nemo sanè, nisi Loctus; neminem equidem tam celeriter illæ excipiunt præter ipsum Loctum, ad cuius nutum, atque imperium expeditę illicò accurrunt omnes. Tam promptum earum erga ipsum obsequium quibus verbis enarrem? quo dicendi modo prætexam narrationem meam?

Carmina si Loctus mille extemplò euomit, illæ
Lætitia ingentes iactant ad sidera voces;
Si versus Loctus melicos extempore ludit,
In numerum Musæ saltant pede, carmine, gestu;
Si grauiter canit ille illustria facta Virorum,
Intentæ ora tenent, arrectisque auribus astant.

Sed hei mihi! quod soluta, pedestrique oratione aggredi hærebam, pedibus, numerisque astricta tentaui! haud mihi tamen hìc succensendum; vbi Loctus in cantum rapitur, vbi ille spirat, Musis redolent auræ, quas si quis haurit, versus illicò reddit. Verùm nequeo quin adhuc doleam, aliàs ob id verbis malè mulctatus à Musis: tu meum casum si cupis audire, leges nostras ad Loctum litteras, quas pariter ad te mitto; & hos intereà versus ipsius cum voluptate, & commendatione habe.

Eius

Eius Carmen
DE BEATO PAVLINO PERVSINO,
Ordinis Siluestrinorum, ex Comitibus Bigazzinis; visa eius effigie.

Iam sileat Perusina fames, depastaque Ciues
Ieiunos macies. pullulat vbere
Copia fundo,
Manat amabili
Gratia Cælo:
Paulinus segeti concilians polum
Cæcus munifico currit agros Pede.
Iam sileat Perusina fames;
Omnia solus
Damna rependit.

Iam taceat thrasumena lues, fluctusque cruore
Crescentes latio. finibus excubat
Vltor Amicus,
Militat Aethere
Fidus Athleta:
Paulinus Patriæ ductor adest suæ
Ignota Calamum discutiens manu;
Iam taceat thrasumena lues;
Omnia solus
Prælia vincit.

Eiusdem

Eiuſdem Carmen,

AD EMINENTISSIMVM PRINCIPEM

ANTONIVM CARDINALEM

S. HONVPHRII.

Ex humili tecto dominam translatus in aulam,
Quæ docuit pietas fræna, vereris adhuc.
Argento non Arca grauis, non ſcrinia gemmis,
Menſa breuis, paries nudus, amictus inops.
Pulueream Tunicam latio ſub murice cingis:
Igneus in cocco ſcis tamen eſſe cinis.

Quod autem ſequitur Carmen, hoc mea me cumulauit incuria: nequeas tenere riſum, dum factum audies: Scipio Bataglinius, Vir magnæ virtutis, & inter Principis noſtri Familiares apprimè omnibus carus, impoſuerat mihi onus, quàm citiſſimè conſulendi, Romana in Curia, Themidis Peruſina Oracula, Vermigliolium, & Eugenium, in iudiciali quadam Cauſa, de acceptis Ariminenſium Iuriſconſultorum reſponſis, quibus Conſultiorum auctoritate firmatis, Iudici ab ijs recedere non liceret. Id verò ſtrenuè cum peregiſſem, vltrò adire Ferentillum volui, Iuriſ-

peritiſsimum, & Principis noſtri familiarem, qui Magnæ Domus cauſas egregiè noſcit, & tuetur. Huic obſignatum ſuper abacum relinquo indicem Iurium Libellum, iuſſus ab eodem craſtina die repoſcere. redeo, atque, ob ingentem clientium concurſum, ab Anagnoſte pariter obſignatum accipio; quem mox tabellarijs daturus ad Battaglinium, fortè fortuna complicatum faſciculum explico; obſtupeo, & delatum à me imprudenter, loco reſponſorum, Carmen aſpicio, ideòque ab amœniſsimo, & conſultiſsimo hominis ingenio carmen pro carmine redditum; quo me ille inconſultum, atque incurioſum optatiſsimè luſerat: rubere primò, mox admirari, aſtræium Parnaſſide lauro vinctum caput in Parnaſſum transferre forum, ſubſellia, roſtra. Hinc demum audacior factus, Iuris ſapientiſsimos, eiuſdem Principis à Cauſis, Præſules Mancinos, Donatos, ad aſtum vtens incuria, Muſarum in Curiam vocare, diem dicere, & carmine ad carmina prouocare mihi propono: id ſi feliciter euenerit, aliàs tecum communicabo. Nunc Ferentilli Verſus accipe.

Eiuſdem Carmen .

Dum legum reſponſa petis , te charta feſellit,
Erroris quam tu neſcius attuleras ,
Nam , dum quæ dederas ſinuoſa volumina chartas
Explico , deſcriptum nil niſi carmen habent.
Quid me ſollicitas numeris ? quid carmina tradis ?
Forſitan ingenio me tibi rere parem?
Tu potis es ſuperos oculis haurire nitores ,
Tu potis es dubio pandere vela mari .
Me tenues prohibent ſublimia quærere vires ,
Nec poſſum Solis noctua ferre iubar .
Et ratibus freta magna meis tentare negatum eſt ,
Ne tumido abreptas æquore Tethis agat .
Quid me ſollicitas ergo tot adire pericla ,
Ingenij quem non aura benigna vehit ?
Perpetuo Muſæ , & lites certamine acerbæ
Exercent odia , & diſsita regna tenent.
Vrbanum celebrare ſuo qui carmine tentat ,
Aequoreas etiam dinumerabit aquas :
Solus atlantæis ceruicibus æthera fulcit ,
Solus habet Cæli ianitor axis opes .
Verte oculos , cerne vt gemini duo lumina Soles
Aeternum faciant , & ſine nube diem ;

Hinc me Franciſcus rapit, hinc Antonius, alter
Ardua quem Patrui pondera ferre iuuat,
Alterius virtus eſt, aurea ſæcla referre,
Non opus eſt verbis, notius orbe nihil:
Et qui Franciſci meruit ſub paupere cultu
Non mea, docte Comes, ſed tua dicta petit:
Quis maieſtatem fando deprædicet Vrbis
Præfecti! hoc mea ſub pondere Muſa labat:
Et quis creſcentes ad grandia munera Natos
Prædicet? hoc etiam Muſa recuſat opus.

Cui libuit aliud adiungere Gabrielis Naudæi, Pariſini, Viri in primis Eruditi; qui de re Militari Opus conſcripſit luculentum; illuſtris quidem, ac ſolers antiquitatis indagator, ſed eo nihil Muſis antiquius. Hunc Eminentiſſimus olim Cardinalis à Balneo ex Gallia Romam ſecum duxit, atque honoribus, & beneficijs cumulauit in paucis: Huic enim non tantùm, vt cæteris omnibus Familiaribus, (ò præclarum in Aulicos humanitatis, & liberalitatis exemplum!) diariam ſportulam ſupremis tabulis perpetuam delegauit; ſed eumdem, veluti ſui grati animi erga Principem noſtrum laudatum teſtem, eidem Principi ſummoperè commendatum, &, vt ita dicam, legatum voluit.

Eiuſ-

Eiusdem Carmen.

Quæ noua dedaleæ surgunt molimina dextræ,
Mons vbi quadrifidi nomina fontis habet!
Niliacas superant moles, vincuntque Pelasgas,
Et fuit in veteri pulchrius Vrbe nihil.
Tecta sed immensis quòd surgant nixa columnis;
Atria quòd secto marmore culta nitent;
Aurea quòd Cœlum referant laquearia, picta
Quòd prope diuina sint tabulata manu;
Ordine quòd miro discreta cubilia centum,
Auro interluso serica texta tegant;
Denique quòd statuis Domus hæc sit plena vetustis,
Et varias monstret quas habet Orbis opes;
Haud hæc admiror Regum Monumenta, capit me
Innumeris diues Bibliotheca libris:
Et magis ora Virùm capiunt me picta, libellos
Qui studio nobis tot peperere suo.
Nam patet hinc Diuùm quæ sit sapientia Fratrum,
Et Barberinas quis gerat hortus Apes.

Nunc verò in Nobilissimum Iuuenem Comitem Petrum Bonarellium oculos conuertamus, qui, Patris, ac Patrui commendatitijs, vt ita dixerim, litteris, sese in amicitiam Musarum adiunxit, atque ò quàm facilè

earum-

earumdem sibi amorem conciliauit! Comitis enim, Guidonis Vbaldi, Patrui, ratiocinationibus edoctæ, singulas eodem tempore, eodemque planè amore, singulos, pluresque amatores amare posse, & pariter ab ijs redamari; omnes vnà simul, parilique amore Bonarellium amare cœperunt, à quo nimirum tuta fide redamari se intelligunt: quamobrem percurrunt libenter quæ ille quotidie carmina facit: cantant sæpissimè eius Italica Dramata, Proserpinæ raptum, & inclyti Roboris cum Regia gloria Nuptias: admirantur Poëseos semina, altè in ipsius sata ingenio: spondent & illi tempestiuas laudum messes facile metrum, sed tamen cultum; dulce, sed non molle; armonico concentui aptissimum, dignum non modò Theatro, sed cui à Patrui, & Patris nomine lux impertiatur. At illum hìc audi.

Eiusdem Carmen,

IN IMAGINEM GVIDI VBALDI DVCIS VRBINATIS, EXPRESSAM MANV TITIANI.

Solus Alexandrum cedro depingat Apelles;
Vbaldum solus tu Titiane Ducem.
Quid nomen memoro? tua te pictura reuelat.
Quæ te non loquitur, non tua dextra facit.

Dex-

Dextra potens, qua post cineres, Vbalde, perennas,

O' Vbalde meis vtile nomen auis.

Ipse tuam nostro voluisti in stemmate Quercum

Viuere, & vt nobis aurea sæcla forent,

Mella dabant Quercus. hæc te viuente fuerunt;

Hæc sint, nam Pictor viuere donat adhuc.

Viuis adhuc, neue inter Apes taciturne moraris;

In Quercu suades mellificare mea.

Dein mecum oculos conuerte in proximum præstantissimum Iuuenem Carolum Eustachium, cuius olim Carmen (cui Parthenopes nomen indidit) suauitate plenum, vt primùm Melpomenes aures tetigit, statim illa exclamauit, En

tergeminum Sicula de Virgine Carmen: Stat. Sylu. lib.2.

præcludite, Sorores, aures, aut certè Thracius Orpheus Bistoniam citharam sumat, &, maiora canens, ab huius cantu nos liberet. Risere ad hæc reliquæ Pierides, quæ inclytæ Parthenopes Vrbis nouerant dignum Filium, liberali ingenio præditum, liberalibus artibus imbutum; omnesque deinde, Melpomene in primis, perditè adamarunt. Tu ne time, perlege.

Eius

Eius Carmen,

IN EFFIGIEM PRINCIPIS BARBERINI,

VRBIS PRÆFECTI.

Laudatur eius humanitas ergà alloquentes.

Visa loqui placet effigies; sed si ora loquentis
Hospes adis, manat melleus inde liquor.
Re decus est generis qui nobilis, est potis idem
Alloquio generis nobilitare decus.
Vnde ea vis? Sacros medius dulcedine Fratres
Inter, ab alterutro diues, vtrumque refert.
Mella hinc inde trahens, condit sub pectore; Quicquid
Pectore mox promit, nonnisi mella fluit.
Natiuum vtrumque est, haurire, & fundere; Apisque
Lucrum ingens geminas fert media inter Apes.

At, quem video impuberem adhuc, ac propè lactentem Vatem in sinu Musarum, earumque delicium, atque ocellum? Nonne iste ad Eridani Ripam splendidis natalibus nuper ortus, inter arma, & bellica tormenta, quibus, pro Sabaudiæ Duce, Parens præest inuictus, ad inconcussam Tiberis Ripam nuperrimè appulit, atque è manibus incerti Martis ereptus est? Mostri simile, quòd tenera adhuc ætate Puer Parnasi iuga

aspe-

asperiora superauerit, atque ad Musarum adyta facili negotio sibi aditum aperire potuerit: agnosco tamen perpetuam in omnibus rebus solertiam Patrui, Abbatis Ripæ, nostri Principis à secretis nuncijs, ac supplicibus Libellis; quo duce, ac monitore, optimæ indolis Adolescentulus ad eam virtutem peruenit. Perge, macte animi Puer, ad sacra munera educari, & Musas cole, tibique necte laureas immortales.

Eiusdem Carmen,

DE S. IOANNE EVANGELISTA FVGIENTE, MANV CORRIGII EXPRESSO.

Innocuo quoties nidum furtiua Palumbo
Dextra rapit; toto nescius axe volat:
Cur igitur profugum tabulis mirare Ioannem?
Perfugium noti perdidit ille sinus.

DE S. SEBASTIANO,

Vnicum telum manu sustinente, eiusdem Corrigij manu depicto.

Qui fuerat verax iaculis coeuntibus histrix,
Cur vna tantum cuspide lætus ouat?
Vnica dat Pictor; nam cætera spicula torquet,
Vt pereant iaculis tempora victa suis.

Nec desunt alij in Magna Barberina Domo, qui suis carminibus Parnassi Aedes exornarunt; sed nihil dum eorum è manibus extorquere adhuc potui, idcirco vel inuitus præterij pręclarissima Ingenia, Allatios, Holstenios, Vbaldinos, Albanos, Troilos, Lanfrancos, Moronos, Sibonios, alios Gręcas, alios Latinas, alios Etruscas colentes Camænas; insuper & Constantium Riccium, non minùs Astreæ, quàm Lyceo deditum, qui adiunctus nuperrimè fuit Corinthio Benincampio, Principis Præfecti à Secretis, probo Viro, atque erudito. At subit modò animum cogitatio, Federicum Troilum, Pontificis nunc administrum ab Epistolis, haud equidem prætermittendum, eius enim Carmen apud me est, inde vsque à Bononiensi Legatione; in qua ille Principi nostro, de rebus ad Legationem spectantibus, à secretis erat: quem quidem vt primùm ego virtute, ac doctrina, quas secum ortus, educatio, studiumque ferunt, dignè ornatum animaduertissem, eius familiaritatem, dum ibidem Principi D. Carolo Barberino inhęrebam, propenso animo exoptaui; quam postquam ille mihi obtulit peramanter, varias legi eius elegantissimas Italicas lucubrationes, & pręsertim Dialogos duos, alterum de gloria, quam post obitum consequimur, perquirenda; alterum, de Politico ab Epistolis Administro; quos qui legat,

gat, meritis eas laudibus vltrò extollat, ob rerum inuentionem, ordinem, narrationem: non tamen nouo ſcribendi genere vtitur ille, noſtris ſcilicet temporibus excogitato; non enim inciſis membris, & commatis, non perpetuis metaphoris incluſa, per ſententiarum gradus, grauioribus verbis onuſta, fœtuq; plena, incedit oratio; ſed ea, ornatus limitibus contenta, eloquentiæ floribus, ſine pompa, & apparatu, occulto quodam artificio, compta, ſententijſque, atque exemplis opportunè munita, candidè, & purè æquabiliter fluit; ad cuius quaſi fluminis oras, partim veluti ſpontè, partim tanquam ex feracibus bulbis venuſtè erumpunt, ſicuti flores, Etruſca carmina, miro eruditionis, ſuauique odore conſperſa. At hoc eius nunc habe Latinum Epigramma.

SAPIENTIA, ET PIETAS

CARDINALIS FRANC. BARBERINI.

Quæ vili eſt olim Sapientia viſa lacerna,

Nunc, Franciſce, tuo murice culta nitet.

Incipit & Pietas iam pauperis incola tecti

Illuſtres tecum nunc habitare lares.

Vtraque diuinæ pulcherrima Filia mentis,

Aetheriæ & mentis vtraque digna Viro.

Tale tuas igitur carmen ſcribatur in ædes,

Hæc Sophia, & Pietas Regia tecta colit.

Sed heus tu? Optatis meis ſors tandem arriſit. Inſignis genere, ac virtute Vir, Eques Caſsianus Puteus, Principi Cardinali Franciſco Barberino à poculis, Muſis totus, ac ſtudijs ſacratus, qui ſæpè Amicorum deſiderijs vltrò occurrit, modò ad me detulit Leonis Allatij, eiuſdem Principis Familiaris, optatum diu Phocidis ipſius natiuum Carmen: & ſanè videbatur mihi, fabuloſum quodammodò exiſtimari poſſe noſtrum Parnaſſum, tanquam è Græcia accerſitum, & longa per æquora huc aduectum, niſi quis, non equidem aduentitius, ſed genuinus Incola fateretur, hunc eumdem eſſe profugum Montem, qui has ſolùm in Aedes ſpontè commigrauerit, ſuaſque tandem in ijs radices fixerit. Ecquis autem teſtis locupletior, inter natiuos Incolas, id teſtari grauiùs poteſt, quàm, eorum omnium princeps, Allatius? qui ſeptem Greciæ Vrbibus, ſe inuicem in ius raptantibus, Magno pro Homero, conteſtatæ liti ſuccumbentibus cæteris, diuinum Homerum Chio, quæ & ipſi Patria eſt, oculatior vendicauerit, ſibique Homeri Ciuis omnes laudes. Idcirco Allatio

ma-

maxima Parnaſſi pars, iure ſuo, atque hæreditario nomine, iamdiu adiudicata eſt; multa cuius præclara litterarum monumenta, quà in lucem edita, quà mox edenda, magna non Gręcæ tantùm, ſed Latinæ etiam ſcriptionis, & elegantiæ laude, veteri in poſſeſſione, tutè ac tranquillè permanent, æternùmque permanebunt.

Eiuſdem Carmen,

DE CARDINALI S. ONVPHRII

F. ANTONIO BARBERINO.

Πενιχρὸν ἔσκεν ἔθος, ὡς ὁρᾷς, Φίλε,
Ἁπλοῦν, ὁποῖον ζῶσιν ἀρτύει φορεῖν,
Ἤτ' ἐν φυτοῖς παίζουσα, ἤτ' ἐν κωδίοις
Μήλων ἔρια νήθουσα τεχνουργὸς Φύσις.
Χροιῶν γὰρ ἄνθη, καὶ στολῶν παρατροπαὶ,
Χρυσός τε, λαμπρά τ' ἄλλα, καὶ τερασίων
Μηδῶν ἄωτα, τοῖσιν ὄχλος ἥδεται
Βροτῶν ὁ 'πιβρόντητος ᾤκισαι μακράν.
Σὺ δ' ὃς τὸ πρᾶγμα τοῦτο, πρὶν μαθεῖν πολὺ,
Κατηγορῶν, κούφοις τε δεννάζων λόγοις,
Νόησον ἔργον ἀτρεκὲς, ὅστις ὢν κυρεῖς.
Σὺ μεμπτὰ μέντοι ταῦτα, οὐδ' ὑπόψια,
Εἰκ' εὐτελῆ δοκοῦσι, καὶ δόξης ἄνευ.

Τιμῶ

Τιμὴν γὰρ οὐ φθίνουσαν ἀφθόνως φέρει,
Τρίλλιστον ἀξίωμα, καὶ κλέος πολὺ
Κύδεσσι, καὶ γέρασσιν ἐξεστεμμένα.
Μόνον κάλυμμα σεῦε, καὶ τὰ 'κτὸς πάρες,
Κτεάνων ἄκρον κεύθοντα, καὶ σωρὸν καλῶν,
Τὰ δ' ἔνδον ἔνθου φρεσσὶ ζαῖς. ὡς δ' ἂν μάθῃς
Μᾶλλον, λέγοντος ἀντάκουσον, καὶ ποτὲ
Ῥήσεσσι πείθου. ἔστι μὲν θεῖον σέβας
Τῷ δ' ἀνδρὶ γ' ἐν κόλποισι συντεθραμμένον
Ἐκ παιδὸς, εἶτα δ' αὖ χρόνῳ μείζων γεγὼς,
Εὐανθέμῳ λάχνῃ τε περιστέψας γένυν,
Γηρὰς προσῆυξε, καὶ διαζευχθεὶς χθονὸς.
Μεταρσίοις φρένεσσιν ἐνναίει πόλον.
Ἐνθένδ' ἀρύσσας παρμονωτάτους δόσεις
Ἐλευθέρᾳ πάντεσσι προσνέμει χερί.
Τὸ δ' οὐ θαπτὸν. καὶ γὰρ ἔξαρχον μέγαν
Ἔργου, πολὺν τὰ θεῖα Φράγγισκον κομᾷ,
Ὧι κηλὶς οὐκ ἦν οὔτις οὐδαμῶς κακῶν
Ξυνοίκος, ἀλλ' ἄφθαρτος, εἰσέτι πνέων,
Κἀπὶ χθονὸς βλέπων τε, μοχθηρὸν βίον
Εἵλισσε, Θεῷ κήδιστον ᾠκειωμένος.
Τῷ καὶ Θεοῦ Σωτῆρος ὠτειλαὶ ξένως
Αὐτοῦ μέλεσσ' ἔπαχθεν ὡς ἐπαξίως.
Ἆρ' ἔστι μεῖζον χρῆμα παρ βροτοῖς φανέν;

Ἆρ' ἔσθ'

Αρ' ἐστ' ὁδηγὸν τοῦδε φέρτερον κιχεῖν,
Ὧν δρᾷ τις ἔργων; κεῖνον γ' ἐμπνέει δ' ὅμως,
Κείνῳ θ' ὑποδρᾷ, καὶ τὰ πάντα πείθεται.
Καὶ ταῦτα μέντοι πρὸς Θεόν. τὰ δ' ἐς Βροτοὺς,
Ἃ κεῖνος ἐξέδωκε τοῖς κεχρημένοις,
Εὔθυμος ἐναίσιμα, τὶς ἂν ἐξείποι σαφῶς;
Ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος κρύβδα, τὰ δράσας ἔχει,
Μεμᾶα κρυβῆναι, σῖγα κἀυτὸς προσμένω.
Ἀλλ' οὐ στέγω τὰ 'πίδηλα, ὡς μαθεῖν ἔχῃς.
Ὅσσοις γὰρ σοῖσι πάντοθεν διαδραμὼν,
Ῥώμῃ γὰρ τ' ἐν μάλιστα, καὶ ταύτης πέριξ,
Σκέπτου δόμους βεβῶτας ἀρρήκτοις βάθροις,
Οὓς αὐτὸς ἦρεν οὐρανοδρόμοις στέγαις,
Στολμοῖς ῥυηφενέσσι, καὶ σκευαῖς ξέναις
Παρεμφερεῖς Ἄναξι, Κοιράνοις τε γῆς.
Σκόπει νεῶν τέραμνα, κλεῖθρα παρθένων,
Σηκοὺς νέων, σεμνεῖα, πανδοχεῖς νομὰς,
Ἄπειρά τ' ἄλλα κάρτ' ὀφέλσιμα βροτοῖς.
Κἀκεῖνα πρὸς τοῖσδεσσιν ἂν θυμὸν φρόνει,
Ἦθος προσηνὲς, ὄψιν αἰδοίην, χέρας
Πᾶσιν διδούσας πάντα, νημερτῆ λόγον,
Μούσαισι καὶ Χάρισσιν ἀνθηρὸν στόμα,
Στέρνον βέβαιον, εὐσταλεῖς βραχίονας,
Βάδισμα σεμνὸν, ἔμμονον στάσιν, φρεάδας

Πυκ-

Πυκνὰς, προβολὰς παιήονας, μέγαν νόον.

Καὶ ταῦτα μὲν πάνδημος εὐφημεῖ φάτις.

Σύ δ' ἀφθόνητον Μῶμε τόν δ' ὁρῶν, φθίῃ,

Ὀξὺν τ' ὀδόντ' ἐς ἄλλον ἐμπρίεις βαλὼν.

Verùm, quæ mea eſt ſors, vt tot beneficia mihi in vnum concludat diem? En Iuuenis prȩſtantiſſimus Proſper Meocius, Senenſis Patricius, eiuſdem Principis menſæ Structor, parauit mihi, ſuauitate pleniſſimum, inexpectatum edulium, elegantiſsimum ſcilicet Holſtenij Carmen: id verò, vt primùm ille me videt, illicò mihi recitat, pulchroque charactere depictum perhumaniter largitur: at, dum ego illi gratias agere parumper moror, Heus tu, inquit, numquid fortaſsis te fugit huius Viri præſtantia, vt non ſit tibi omni ſtudio huiuſmodi Carmen perquirendum? imò firmiter, inquam, mea inſidet in memoria: nec plura, quæſo: Aulicorum noſtrorum Carmina ad amiciſsimum mihi Caput, & primarium Virum, Peruſiam mitto; cui haud opus eſt Holſtenij, carmine, notitiam ingerere, qui non ſolùm fama, vt omnes alij, ſed & facie cognitus Peruſij eſt: ab eodem enim Amico accepi non ſemel, Peruſinum Gymnaſium numquam viſum, tam iucundum, & lætum, tam totius Ciuitatis frequentia ornatum, quàm ea die, qua Vir doctiſsimus

coram

coram ſapientiſsimo noſtro Senatu ſe contulit ad Iuriſprudentiæ lauream capiendam: admirati ſanè ſunt Auguſti Patres multiplici doctrinarum corona redimitum Caput; adeòque viſa fuit viuido colore frondeſcere laurus, vt ipſa Aſtræa, pro iuſtitiæ integritate, non auderet totam illius ſibi frontem vendicare. Inter tantam omnium lætitiam, veluti omnes Germani eſſent, & Holſtenij fratres germani, cæpere noſtri Ciues eum enixè rogare, vt ipſe ab Eminentiſsimo Principe, cui cariſsimum agnouerant, impetraret quaſdam, in Germanicæ Nationis commodum, prærogatiuas, quibus illecta inclyta gens illa ad Peruſinum libentiùs conflueret Gymnaſium; quas adhuc à benignitate Principis, ipſo implorante, & intercedente, auidè expectamus. His dictis, Carmen hilariter accipio; quod ad te mitto.

Eiuſdem Carmen,

AD EMINENTISSIMVM CARDINALEM FRANCISCVM BARBERINVM.

De M. Aurelij Antonini Imp. & Philoſophi libris.

CAESARIS en MARCI terſos tibi pumice libros,
Se quibus officij commonet ipſe ſui.

T *For-*

Fortius hiſce nihil Medorum picta trophæis
Porticus, aut melius Martia Roma dedit.
Hic inſtar cognoſce tui: ſapiente beatam
Imperio Romam, Marcus vt ante, regis.
Nimirum ducibus, velut is, Ratione Deoque
Cuncta gerens, pariter te populoſque beas.

Hæc dicta volui de litteraria ſuppellectile, qua longè præſtantiùs exornantur regales Aulæ, quàm aulæis quibuſuis pretioſiſſimis, argento, & auro contextis: iſthæc nimirum ornamenta adeuntium dumtaxat oculos trahunt; hæc autem litterarum, atque virtutum viua ſimulacra Viri litteratiſſimi vbique ſuſpiciunt: illa Principum obtutus, hæc animos delectant, & recreant: fide viua potiùs, quàm depicto Achate; animata prudentia magis, quàm depicto Catone; virtutis robore longè meliùs, quàm Herculis, aliorumque imaginibus, ornatur, atque adeò fulcitur Barberina Domus.

Huius rei teſtes in Aula ſunt in primis Vincentius Martinotius, & Antonius Benedellius; quorum alter ſummam noſtri Principis Domus præfecturam gerit; alter negotiorum, Epiſtolarumque molem ſubſtentat. Ille nobilitate comitatem auget, comitate grauitatem exornat; dexteritate admirabili, tacitè Oecono-

conomiam Principis tuendo, eiuſdem liberalitatem, nutrit, magnificentiam colit, ſplendorem fouet; prudentia ſingulari, vnanimem Familiam inſtruendo, monendo, eius erga Principem ſtudium, obſequiumque regit; itemque Principis beneuolentiam Familiæ conciliat: huiuſmodi optimis inſtitutis inſtructa Domo, tanquam Cæli machina, ſuis librata ponderibus, orbes aulici armonicè, vel non viſo, qui moueat, per ſe agere videri poſſent; tam placidè, tam ſuauiter cuncta geruntur. Alter verò Principi ipſi à Secretis, tam accommodè, eiuſdem, ſcribens, induit perſonam, vt, pro dignitate humaniter, pro humanitate decenter, vnicuique, prout conditio poſtulat, vtens cultu ſine oſtentatione, det & reddat pro Principe litteras; cordatè, & cautè negotia conſcribat, ac Principem faciat clarè, & ſuauiter prohibentem, iubentemque. Sed hæc licèt cum paucis communia ille habeat, & digna ſint haud vulgari commendatione; illud, quod in Benedellio admiramur magis magisq;, vnum eſt, rerum, quæ ſibi demandantur, firmiſſima cuſtodia, animi tamen ſeruato candore apud omnes, re, ac dictis nitidiſſimo. Per has ſemitas duxit Benedellius, ſedulo ſtudio, ac diligentia Iuuenem, Marinum Natum, Anagnoſtem, iam nunc, vt ſecundario loco ſit Principis ab Epiſtolis, nouo

insignitum honore; cuius indoles, & ingenium cum recta educatione consentiunt. Tertium addo, Cubiculariorum Decurionem, Equitem Iulium Cæsarem Panicum, qui summa cum prudentia, & laude, adeuntes Principem, vel beneuolentia, vel humanitate, vel vltronea compellatione, vultusq; serenitate, excipit gratus omnes; &, si aliquo graui interposito negotio, Principis præsentia denegetur interdum, non excutit ille à se adeò culpam, vt Principem oneret; tum benignè aliàs operam suam, & intercessionem postulantibus modestè exhibens, nec inferiores, nec quidem infimos negligit: has autem curas diligentissimè vel implet ipse, vel subditis sibi sine imperio imperat; maximaq; in multiplicitate rerum, quandoque si opus est, grauiora eidem Principi in memoriam reuocat. Hoc idem pręstant, qui, absente Panico, gerunt vicem, patriciæ gentis Cubicularij, Marcus Antonius Citarellius, Sebastianus Antinorus, Dominicus Cinquinus, Thomas Valemannus, & Comes Hieronymus Gabrielius; qui in Belgio olim, & Germania, militaria non solùm tyrocinia posuit, sed adeptam bellicam virtutem non semel exercuit; & modò, retenta Principis nostri Familiaritate, nouis stipendijs auctus, militarem pro Ecclesia gerit prouinciam. Sed longiùs à Parnasso

abeam

abeam si Familiares nostri Principes singulos, virtute aliqua insignitos, hìc referre voluerim. Verùm enimverò te præterire non possum, humanissime Silui Antonine, qui tam bellè munus tuum imples, vt, tamquam à Iurisperito, à te ius quisque suum æqua lance sibi tribui exoptet: quo autem nomine tuo in munere te compellem, cum sint

tibi nomina mille

Mille iuuandi artes?

non ancipiti vtar voce, vt, cùm dixero, Carpe, ambiguum sit iubeam te, an vocem; parùmque vox eadem mihi grata est, qua per delicias vsus est Neronis Familiaris ille, Neronianarum voluptatum Arbiter: nec te cum eodem Scissorem dicam, aut scindendi obsonij Magistrum morali cum Philosopho: non Chironomonta, itemq; Carptorem Satyrico cum Poeta: sed cum Apuleio potiùs, in Aureo Asello, Diribitorem; vox enim militaris quoque est; Diribitores namq; ij pariter vocantur, qui Militibus stipendia singulatim soluunt; &, quod ad rem nostram facit magis, dum magni Principes epulantur, militaris tuba personat, vt mos est apud nostrum: quamobrem, cùm tu nobili à Structore peritè instructa obsonia, ad clangorem tubarum nobiliùs, quàm ad symphoniam,

Petron. Arb. Satyric.
Id. ibid.
Senec. de Vit. beat. cap. 17.
Iuuenal. Satyr. 5.
Apul. Metamor. lib. 2.

ad quam

Petron. Satyric. ad quam olim ſcindebatur, diſcumbentibus, volanti cultello aptè geſticulatus, præminiſtras; Phaſidis auem Capumq; pinguem, ſiue Leporem, ſine diſcrimine, vel Gallinam tanta cum virtute in fruſta ſcindis, vt Antoninus Caracalla ferociſſimus ille, cum Apris, & Leonibus pugnans, &, victor, Ferarum capita abſcindens, mihi videaris. Sed redeamus in viam: quemadmodum noſtrum Antoninum, ſuo in munere obeundo, nemo eſt, qui antecedat; ita ingenij amœnitate, morum probitate, fide firma, nemini ille concedit: cuius quidem in Aula noſtra omnibus iucundiſſimi, ob eius abſentiam, quam ſuperioribus annis per menſes aliquot ægrè tulimus omnes, dum Comes Hieronymus Martinotius in Galliam miſsus, ibi moraretur, cui datus fuerat Comes ipſe Antoninus; rogatus Marozzolius, vt noſtrum deſiderium leniret, ad viuum Antonini expreſsit effigiem, eamque Principi noſtro detulit; & quidem, dum Antoninus abfuit, gratiſsima fuit; poſt verò reditum, dum eius præſentia frui, & oblectari nos licet, non curiosè perquiritur ampliùs.

Sed, quando de Picturis incidit ſermo, Parnaſsi alterum Collem inſpiciamus, clariorum Pictorum ſedem. Tegitur hic penè totus altero Parnaſsi vertice: nec culpanda Camaſæi incuria, ſed laudanda potiùs induſtria; expreſſerat

enim

enim ille, quàm optimè potuit, loquacis Picturæ lumina; nec ita facilè Pictorum Regia exprimi posse videbatur; igitur alterum verticem sapienter occultauit, doctis Viris percunctandi locum relinquens; vt à loquaci Pictura, mutæ Poëseos gloria inquireretur: nec eum fefellit opinio; audistin' quàm lepidè ijdem Vates Tabulas aliquas Barberinæ Pinacothecæ descripsere? Sed, heus tu, inquies, in memoriam redi, & fidem tuam libera; quos nimirum hìc omisisti coronatos Heroes, ad immortalitatis Templum properantes, eorum nomina, resq; præclarè gestas edissere. At ego, inquam, quo pacto enarrem, quod nec Camasæus expresit? nullum in armis, quibus induuntur Heroës, apertè cęlatum innotescit oculis emblema, vel res gesta; atqui multi Principes, & Dynastæ has Aedes, & Parnassum adierunt, & adeunt; Apollini, Musisque contulerunt, & conferunt carmina; ita fit, vt difficilè admodùm sit de ijs aliquid affirmare: aperiam tamen hìc tibi vltrò, quod ijs in armis, interdum clariore luce repercussis, exculptum videre mihi videor; alatum scilicet Animal; Equum, ni fallor, eumdem, qui in Helicona cùm euolauerit, saxum vngula feriens, Hippocrenen Fontem aperuit; quem ad Parnassi radices, propè ipsas Musas, latè stagnantem, & purum efformantem

tem vidimus amnem. At hæc dum meditor, leni murmure moneri ita me ſentio; Quid dubius hęres in re tam liquida? nonne Pegaſus hic demonſtrat, ſeniorem ipſum Heroem, in cuius clypeo apparet, decoro vultu inſignem, frontem aurea corona redimitum, Carolum Barberinum? qui, dum vixit, Pegaſeas vndas ſæpè feliciter hauſit; idemq; in militaribus expeditionibus, pro Eccleſiaſtica Republica tuenda, inclyto decore, maximaque virtute, tamquam alter Bellerophon, conſcendit Pegaſum; tandemque Parnaſsij iugi gloria ſuperata, relicto fabulis Pegaſo, ad ſidera ipſe euectus, nunc inter ſplendidiora coruſcat. Qui ſint tres alij Heroes, agnito Carolo Principe, quis animo non præſentiat? eius nempè noſcuntur germani Fratres, Donatus, Nicolaus, Alexander, & ſua virtute clariſſimi, & ipſius ſummi Apollinis calamo, à quo ſunt iampridem Immortalitati ſacrati. At quid? num Iunior Dux Seniorem Ducem ducit ad Templum? Pręit is, non ducit; Nicolaus enim, in ipſo iuuentutis flore, eam bellicam gloriam adeptus eſt, quam & ampliorem dein, ętate grandiore, conſequutus eſt Carolus, militaris Imperator, fortitudinis, & prudentię ſimul poſteritati non pauca relinquens exempla. An verò imago eadem non etiam poterit referre nobis antiquiorem ijs Raphaelem Barberinum, Belgicis in

bellis,

bellis, ingenio, & manu inclytum? cuius eximiam virtutem testatam reliquit Eminentissimus Scriptor, inter nostri, superiorisq; æui Historicos, dignitate, nobilitate, fide, prudentia, eloquentia, facilè princeps.

Cardin. Bentiuol. Hist. Belg. part. 1. lib. 8.

Sed iam satis diuertisse apud Vates videbimur: expeditè itaque properandum ad Pictores. Primus occurrit nobis Raphaël, inspiciendamque offert nobilissimam Tabulam, in qua dimidiatam pulcherrimæ Fæminæ figuram depinxit, lineamentis, atque coloribus, tam artificiosè animatam, vt profectò dixeris, è tabula prosilire, non modò viuentem, sed blandè exanimantem incautè eam intuentes; cui planè nec Campaspen illam ab Apelle depictam præferendam existimaueris. Neque tamen diuinum Raphaëlis ingenium ex huius Imaginis inspectione omninò dignoscere possumus; non enim admirabilem componendarum historiarum ordinem, atque optimam in moribus, affectibusque exprimendis rationem, quibus ille longè cæteris omnibus antecellit, ex vna hac pictura facilè intelligas.

Plin. lib. 35. cap. 10.

Vt verò curiosè intuentium oculos hinc statim reuocaret Vir prudens, ac probus, rerum domesticarum Prę-fectus, Petrus Simon Marinutius, proximam huic Tabulæ alteram apposuit, in qua Iulius Romanus, ipsius Raphaëlis Alumnus, bonorum eius, supremis tabulis, ex

ſemiſſe Hæres, eiuſdemque artis, ac virtutis vſucapione poſſeſſor, Deiparam Virginem, Puerumq; Ieſum, Matris genibus, puluillo ſubiecto, inſidentem, tanta Raphaëlis arte perfecit, vt eiuſdem Magiſtri crederes opus, niſi vim in ijs quandam maſculam recognoſceres, ad quam ille demum, magnorum Virorum effigies, bellicaq; Simulacra pingendo, ſeſe aſſueuerat. Effinxit enim viuido quodam colore Virginis faciem, maieſtatis ſimul, ac venuſtatis pleniſſimam, pietatis lucem adeò effundentem, vt, obruta ab ea curioſitatis peruicacia, redire oculi ad Raphaëlis tabulam innoxiè queant. Pinxit Puerum Ieſum annicu-lum, nec ideò capitoſum, molliterq; cincinnatum; non cæruleis pupulis, pendulisq; roſeis genis; non lactea cuticula; non ſine manuum compaginibus, vel digitorum internodijs; non diſtenta, turgidulaq; aluo; cotylis, cruribusq; non indiſtinctè rotundis, obeſisq;; qua prorſus forma Puſiones effingere ſolent magni pleriq; Picturę Magiſtri. Sed Puerum formauit Ieſum, blandæ ętatulæ præcox robur attribuens, tanto cum decore, ac ſymmetria, vt aptè, ac diſtinctè videas, tenellulis ſub membris, artus, neruos, muſculos, tibias, ſuras, talos, promptos item, expeditoſque pedes: animo fortaſſe reuoluens Iulius Gigantomachiam longè illa digniorem, quam Mantuæ pinxerat; recordatus ſcilicet firmitatis, qua Ieſus exultauit vt Gi-

gas

gas ad currendam viam, ad Cælum nempe verè oppugnandum, expugnandumq; tormentorum ſuorum aceruis, molibusq; ingentibus, Caluariæ Monti ſuperimpoſitis, ob id ſolùm, vt vnà ſecum in Cęlum Terræ Filios inferret. Eminet ſanè in hac Tabula Raphaëlis expreſſa pręſtantia; eadem elucet cæteris in Operibus, quæ Romæ cernuntur; &, ſi, quæ vndique Mantuam illuſtrant, luſtraueris, profectò auctam adeò eius artem, & præſtantiam cernes, vt non ampliùs alicuius alumnum, ſed ſupremum per ſe Artificem exiſtere affirmes. Id nos planè fateri oportuit, cùm, ſuperioribus annis, illuc peruenimus, vt, Principis noſtri nomine, Sereniſſimæ præmortui Reteleorum Ducis Coniugi, ac Mantuæ Ducis Caroli III. Nurui, Mariæ, eiusq; Filio Duci Carolo IV. exponerem, qua ille animi ęgritudine obitum proſequeretur extincti poſtremò Ducis, ſibi mutuo beneuolentię vinculo arctiſsimè obſtricti. Et quamquam celeberrima Italię Vrbs illa, ex Cęſarei militis obſidione, & direptione, ſqualida adhuc, & emaciata, tanquam lethali ex morbo, vix cęperat conualeſcere; breui tamen priſtinam valetudinem, & decorem ei ſpondebat ſumma ſapientia, & inuictus animus Ducis Mariæ, inter Duces reliquas planè dixerim Reginæ, imperium adminiſtrantis; adhibito præſertim conſilio, ex Ducis teſtamento, integerrimo,

ac prudentissimo Mantuæ Episcopi, Vincentij Agnelli Suardi: maxima autem humanitate, maiestati coniuncta, excepit illa nostri Principis pia officia, eiusdemque pro dignitate, regio prorsus honore nos habuit; nil intentatum reliquit, quò fauoribus summis cumulati rediremus ad Principem: omnia antiquę magnificentiæ vestigia spectata nobis voluit; non tam ad militum licentiam, quàm ad innocentis Principis fortunam deplorandam: vidimus, & admirati sumus, inter cætera, suburbanas Aedes cognomento, T; olim ab ipso Iulio Romano, summa architectura, ac magnificentia, à fundamentis excitatas, & mille fermè historijs, atque imaginibus ab eodem, varijs, plurimisq; formis, arte maxima exornatas; tanta in veneratione ab ipso milite habitas, vt nil dirutum, nil læsum, nil deturpatum in ijs videas. credas profectò exterritas feroces illas copias giganteo hìc spectato agmine, bellum ipsi Cælo minitante. Sed Corrigij Tabulam inspiciamus.

Corrigius, Picturæ Miraculum, Deiparam depinxit, in cuius sinu Infans Iesus sibimet Catharinam Virginem connubio iungit, eiusque digito annulum induit. Quantam porrò in Dei Genitrice maiestatem, quantumque puodrem ostendit! quantam in Catharina hilaritatem cum animi demissione coniunctam! Hìc, admirabili illo

ma-

manuum, ac digitorum nexu, docemur, quomodò Christus Dominus, adnitente etiam Genitrice sanctissima, eos foueat, & complectatur, qui in eorum fidem, & clientelam confugiunt; quantoque præmio eosdem exornet, nimirum ipsa, quam annulus designat, æternitate: quæ quidem omnia tanta colorum concordia, tantaque vi exprimuntur, vt propemodùm intuentium oculos aliò deflecti non sinant.

Attamen Caracci Tabulam si diligenter inspiciamus, parùm, aut nihil à Corrigio nos discessisse existimabimus: antiquiores ab eo depictas nuptias intuemur; nuptam nempe Rebeccam Abrahami Filio Isaac. Verùm hìc quàm suspensum animo Eliezerim, Abrahę vernam, quàm etiam humilem, hinc Deo gratias agentem, hinc Virgini monilia offerentem, effinxit Caraccius! Rebeccam quoq; quàm humaniter aquam tribuentem, quàm modestè quasi hærentem primò, mox hilariter munera accipientem! vt promptę simul, atq; expeditæ ad nutum cernuntur Ancillæ! ad hæc, vt ipse Puteus, & vasa nitidissima dulces nobis vndas planè videtur effundere!

Sed, quæso, ad proximam Picturam oculos conuertamus, in qua Parmensis, Corrigij æmulus, Deiparam Virginem depinxit, puerulum Iesum manu complectentem, quem Catharina, ni fallor, supplex, atque humilis

ado-

adorat: quod quidem opus summam ipsius Auctoris celebritatem, & incredibilem quandam facilitatem præsefert: cæterùm, laudatissimus Vir, quantum à Corrigij maiestate delapsus est, tantumdem viuacitatis, & gratiarum assecutus videtur.

Nunc verò in proximo Bonarotæ Opere lineandi artem eximiam, Anatomes cognitionem summam, & rerum inuentionem admirabilem videre licet: (Bonarotæ Somnium appellant) Mundi globo Iuuenis innixus, nudo corpore, eodemq; singulis membris affabrè compaginato, primò se intuentibus offert; quem Angelus, tuba ad aures admota, dormientem excitat: hunc non aliud referre crediderim, quàm ipsam Hominis mentem à vitijs ad virtutes, longo veluti postliminio, reuocatam; ac proinde, remota ab eius oculis longiùs vitia circumspicies. In quo quidem Opere eandem prorsus artem, quam in Sixti IV. Pontificis Sacello, non sine maxima admiratione, spectamus: siquidem Vir, Artificum clarissimus, in quo maximè excellat, vtrum in Pictura, an verò in Sculptura, dubium nobis reliquit: hoc vnum certissimum, summa Architecturæ peritia, non modò recentiores, sed antiquiores etiam sapientissimos ab eo longè superatos, prȩsertim si ad Vaticani Templi structuram spectes, eamque præcipuè sacræ Basilicæ partem, quæ

ipsius

ipsius ichnographiæ paret, magnificentia, venustate, omnibus denique numeris, & partibus absolutam.

Huic Picturæ, loco, & artificio proxima est illa Sebastiani à Plumbo, qui eiusdem Bonarotæ non modò præcepta secutus, sed adeptus ingenium, atque artem videtur, parua quidem Tabula, Clementem Septimum Pontificem ad viuum exprimens, quæ intuentibus magna refert; excelsum videlicet animum, maxima semper molientem, non infractum, vel per Vrbem grassantibus barbaris: magni tamen pretij Opus, quòd rapaces hostium manus feliciter euaserit.

Nec longè abimus à Clemente Septimo, Titianeam nunc inspicientes Tabulam, Pauli Tertij Pontificis effigiem optimè referentem: equidem in effingendis Hominum vultibus Titianus quàm maximè excelluit; quamobrem Principes Viros propemodùm omnes ab ipso expressos videmus: admiraberis hìc in octogenario, arentiq; Sene virentem, vigentemq; animum, nullis laboribus, nullis itineribus fessum: adesset hìc optarem Caroli Quinti, à Titiano non semel depicta, effigies; profectò eorum colloquia, reconciliationes, negotiationes innotescerent. Vtinam ad hoc archetypum aspexisset, qui eundem Pontificem ad Perusinæ Arcis ianuam propemodùm excubantem efformauit; non illum, sanè, trucem

vultu,

vultu, (proh dolor!) minantemque ſupercilio intueremur, & coërcentem Maiorum noſtrorum ferociam, noſtroque periculo cæteros omnes admonentem, ne quo pacto Romani Pontificis detrectent imperia. Verùm, (ſi vera à Maioribus audiuimus) acre illud, & priuatis Principis rationibus propè timendum noſtrorum ingenium, ab imminenti tum fortaſſe, ac duro nos iugo liberauit. Sed à re propoſita Patriæ amor me longiùs abduxit; redeo igitur in viam. Titianus, naturalem rerum omnium ſpeciem diligenter perquirens, perſpicacitate admirabili, optimam quamque deligere conſueuit; quamobrem Naturam in ſuis optimè imitatus, intuentium oculos, atque animos intentos maximè tenet: id quod ſpontè fatebitur, quiſquis præclarum eius Opus Venetijs viderit, in quo Petrum Martyrem, ab impio Sicario crudeliter cæſum, tam ingeniosè retulit, vt egomet olim hanc picturam ſpectans, in eaq; atrociſſimum facinus, admirabili quodam artificio, vaſtiſſimi nemoris nocte contectum, quà ad timorem, quà ad pietatem illicò excitari me ſenſerim.

Sed iam ad Alberti Duri Tabulam peruenimus: Is pinxit Mariam Virginem, in lectulo, ſumma cum modeſtia, & maieſtate, cubantem, &, circumſtantibus Apoſtolis, cæleſtem animam agentem; in cuius

vultu

vultu, mortem vincente, æternùmque victuro, depicta ad viuum mors cernitur; apparet desinentis vitæ occasus, sed felicissimus æternę vitæ ortus quoque inspicitur; &, dum inter se mors, ac vita luctantur, adesse quietem videas, somnumque, mortis imaginem, Mariæ sacra membra occupasse; iamque mortuam, dormientem potiùs, quàm morientem, depictam esse credideris. Cernes insuper beatissimos Apostolos, vario loco, atque habitu dispositos, vnanimesque, spectabili dignitate, quem ipsi corde premunt dolorem, ipsius Virginis hilaritate, ac felicitate sibi lenientes: induunt Antistites talares vestes, non adeò duplicatas, aut laciniątas, vt delineata mirificè eorum membra pari artificio interdum non appareant. Est autem hæc Tabula planè omnium absolutissima, atque in paucis huius Auctoris optimè custodita.

Proxima huic est Vincij Tabula, in qua Martha, & Magdalena, sese inuicem alloquentes, elegantissimè, vt temporibus illis, sunt depictæ: etenim Vincius, non modò penicillo, sed & calamo maximè excelluit, quæque scribendo docuit, pingendo probauit: & sanè in lineamentorum analogia, colorum vnione, inque affectuum vera expressione Vincius planè omnes vincit.

Accedamus porrò ad insignem Sarti Picturam; at-

que hinc Deiparam Virginem, admirabili quodam decore ſpectabilem, contemplemur, hinc tenellulum Ieſum, marmoreæ, ni fallor, columnæ inſidentem; quam quidem, per ſummam Pictoris induſtriam, deſumptam ex ſacris Aedibus Praxedianis planè dixeris; vt nimirum Puerum Ieſum, iam olim à pueritia redemptionem humani generis molientem, & futuras poenas aſſiduè meditantem, nobis repræſentaret. Hìc autem ad Ieſu pedes Præcurſorem adhuc Puerum procumbentem Sartus adiunxit; vt nimirum eiuſdem Præcurſoris humilitatem referret, qua deinde ingenuè profeſſus eſt, ſe indignum omninò, qui Chriſto Domino calceamentorum corrigiam ſolueret.

Opportunè autem nunc nobis viſenda occurrit Rheni Tabula, in qua Hieronymum, maximum illum Eremi, & litterarum omnium cultorem, expreſſit, ieiunijs, atque vigilijs pallentem, Chriſtum Crucifixum altera manu ſuſtinentem, eiusq; pedes rigantem lacrymis, neq; vnquam à pectoris verberibus ceſſantem. Porrò Pictorem, noſtra memoria laudatiſſimum, celebrare ſuperuacaneum eſt. Equidem Ciuibus meis nuperrimè ex animo gratulatus ſum, quòd pulcherrimam ab eo Tabulam acceperint, quam in Templo, ſuperioribus annis Con-

ceptæ

ceptæ Virgini, & Sancto Philippo Nerio Perusiæ excitato, publicè expositam admirantur omnes. Illud verò vnum Posteritas admirabitur, Rheni Tabulas tanto pretio à nobis fuisse redemptas: aliam scilicet viam aggressus est Rhenus, quam olim Atheniensis ille Apollodorus, qui, cùm maximè suas Picturas pecunia vlla commutari non posse existimaret, easdem dono dare consueuit; atque eo nomine Agrigentinis Alcmenam, Pana Archelao largitus est.

Plin. lib. 35. cap. 9.

Nunc demum binas Sacchij Tabulas inspiciamus: quarum altera Seculare nobis Festum repręsentat, quod superiori anno à Loiolæa sacra Familia, adnitente Principis nostri liberalitate, omni apparatu, ornatuq; celebratum fuit: hìc verò absolutissimam Opticæ disciplinæ peritiam videas, qua Sacchius res propè innumeras, atque inter se longè discretas sub oculos ponens, intuentes ingeniosè decipit. At quanto ille artificio, orizontis, vt vocant, lineam constituit, ad quam cæteræ sanè omnes sese conuertunt! hanc siquidem consultò ad extremam quantùm potuit Tabulæ partem posuit, quò elegantiùs tota Templi structura conspiceretur. Quantam etiam industriam adhibuit, dum lumina ex vmbris extrahit, vmbrasque ipsas contrahit; dum lineas omnes, vmbræ, & lumini admodùm

 cohæ-

cohærentes deducit! Hìc verò, amota anteriore Templi facie, interiores partes singulas intueri licet, & VRBANO Pontifici, sacras ipsas Aedes inuisenti, gratulabundos Patres vndiq; occurrentes, Purpuratos etiam Principes Pontificio lateri adhærentes, Procerum deinde, atque Aulicorum stipantem cateruam, &, quod maximè admirere, singulos propemodum ex vultu, atque habitu facilè dignoscere poteris. Effusam præterea ad Templi limen populi multitudinem cernis, Pontificia custodia propellente, atque inter lecticas, currus, equos, equitum turmas, hominesque prope innumeros discurrentes. Nec verò inconsultò Sacchius ad alteram Tabulæ partem punctum opticum finxit; eique soli lumen contulit, vt ea nimirum ratione intuentium fastidium vitaret. Porrò augustissimam Templi faciem, regia Principis nostri supellectile ornatam vt aliqua ratione exponeret, intentos omnium oculos, animosque rei admiratione suspensos expressit.

Sed altera Sacchij Tabula sese offert, meo quidem iudicio aspectu dignissima. Hæc id refert, quod nec centenario recurrente anno spectabit fortasse posteritas, Velitaris hastæ Ludis, ad equestris prælij simulacrum, perhibita in Agonali foro sumptuosissima Spectacula, eiusdem Principis nostri au-

spicijs,

ſpicijs, ſpectante Populo, Patricia Iuuentute velitante. Hæ tam inſignium Spectaculorum imagines pellexere Sacchium ex Opticæ ſcientiæ limitibus prodire, non modò (quod in re tam ardua , & plena periculoſæ aleæ mirum eſt) peritis huius artis non reprehendentibus , ſed ſummoperè illum laudantibus. Placuit ei orizontis lineam , ſuperiore in loco Tabulæ, præter optica theoremata, collocare; quæ omninò haud collocanda eſt ſupra ipſos naturales oculorum radios , ne ſcilicet ab aſpectu noſtro ſpectandæ res præcipites ire videantur : ſolers tamen Pictoris ingenium , linearum ductu cæterarum, ac vi , de tono , & ſplendore vegetorum colorum , deque armoge fuſcorum pigmentorum elicita, propoſitum , non leui omnium admiratione, aſſequutum eſt ſuum; quòd ſcilicet , oculis occulta arte deceptis , ſine viſus refractione, rerumque diminutione, cuncta in plana ipſa ſuperficie videantur oblata. Hunc autem proſpectum tam feliciter eduxit Sacchius ex lineis potiſſimùm ipſis, maximè in longum deductis: ampliſsimus enim, hoc pacto , atque capaciſsimus fit conus , cuius acumen inſidet in ipſo pupillæ circulo ; vnde euenit , quæ ſub maiori cernuntur angulo , vt maiora videantur. Hac ergo ratione , ac methodo, quicquid in Spectaculo de-

lo delectabile, aut memoratu dignum prospici is voluit, mirabiliter efformauit. Sed, quod suspiciendum in hac Tabula magis eniteat, illud mihi quidem videtur, quòd omnia præceptis, vel geometricis mensurata, vel geographicis delineata, vel architectonicis librata cernuntur; Theatralis cauea, Catadromus; aliæ sese sistentes, aliæque procedentes Equitum alæ, singulæ consimili sumptuosissimo vestitu ornatæ; Peditum cateruæ, tentoria; ludicræ pugnæ, ac decursionis Iudices, earundemque Præfectus; Cardinalium, Matronarum, Principum solia; & sexcenta huiusmodi: ex quarum rerum tam distincto prospectu colligitur, Sacchium non tantùm ichnographiam lineatam, vel adumbratam sibi proposuisse ad imitandum, sed ligno quoque, aliaue materia exemplar, vice plasmatis, sibi effinxisse, ac fabricasse; & libella rectitudines, dioptra distantias, circino dimensiones diligenter explorasse, accuratèque examinasse. In ea autem via, quæ Forum ipsum intersecat, à qua Theatrum oblongam in formam ad Principum Vrsinorum Aedes protractum cernitur, veluti in portum ductam depinxit latam illam, sublimemque Nauim, quæ, post peractos noctu ludos, reducto, innumeris penè facibus, illustri die, hinc atque hinc depictas per vndas nouum

visa

visa est currere depictum æquor. Verùm enimverò hanc vnam ob causam existimo pinxisse Sacchium, hanc Tabulam, vt, si quando deinceps exhibenda sint huiusmodi Spectacula, habeat Posteritas, vnde sibi sumere posit exemplum. At vereor, ne ille frustra elaborauerit; deerit enim, opinor, qui imitari aut velit, aut posit diffusam Principis nostri in omnibus liberalitatem, atque humanitatem, quibus hæc ille spectacula, paruo quidem negotio, sed magno impendio, excitare & potuit & voluit. Sed, heu! vbi nam, hìc perspecta sępiùs, collocata nunc cernitur Tabula, quam, superiori anno, Principi nostro obtulit, Perusinę Nobilitatis decus, Fabius Corneus? qui concinnato è bona bello cornu penicillo, ornatissimis manibus pingens Circem, sociosque Vlysseos, in grunnientes Sues turpiter conuersos, atque, Vlysse stricto gladio minitante, pristinę formę restitutos; hoc est ingenij acie vitia superata; priscum honorem restituit Picturæ, principem Virum, sibi cognominem, veterem Fabium imitando, qui Salutis Aedem pinxit; vel Vatem Pacuuium, Vates ipse elegantior, æmulando, qui in Foro Boario pingebat. Hanc ego Tabulam ab ipso Philesio Apolline expostulem ne, donec illa Parnasso reddatur? equidem nobilissimo huic Auctori, & Picturæ, & Poeseos

gra-

gratia, hìc insignis debetur sedes. Tu verò perlege Carmen, in quo & Tabulam vide.

Cùm videas in bruta homines conuertere Circem,
Dic, homines vitio sæpè redire feras:
Sed modò prospiciens opera sapientis Vlyssi
Congrua restitui frontibus ora suis,
Dic fieri virtutis ope, vt vel corda ferina
Humanos discant ingeniosa modos.

Sed iam te video, inspectis hisce Parnassi picturis, vltro me percontari de Simulacris, & Signis, quibus pulcherrimis eum plenissimum autumas: de qua quidem re paucis me expediam, statim ac tibi enarrauero, quod mihi superioribus diebus contigit, dum Barberinas à me descriptas Aedes Vir grauissimus perlustrabat, ne tu quoque, nostri instituti inscius, id ipsum obijcere queas. Is, cùm primùm celebriores nostri æui Pictores legit, Cur tu, inquit, Io: Franciscum Romanellium præteris? an nouum oriens picturæ lumen non vides? cuius virtutem suspiciunt omnes, & Raphaëlinum appellant? quidni ego, inquam, Iuuenem, omnium laudibus celebrem, ignorem? at, cùm nihil prorsus eius penicillo elaboratum in Aedibus viderim, haud mirum, si eius nomen, & laudes tacuerim. Aderat tum homo mei amicissi-

cissimus, & Picturæ satis peritus, qui me statim clam admonet; &, Caue, inquit, Teti, ne duris adeò legibus te ipsum adstringas, quibus facilè damnari possis; & Petrum Perusinum te pluribus celebrasse memento, cuius ne lineam quidem, nedum Tabulam in Aedibus esse cognosceres. Ita ne, inquam, me miserum! at at, noui quid faciam, quo pacto fidem meam tuear; deceptum me Raphaëlis, adhuc iunioris, Tabulis aliquot dicam, quæ quidem Petri eius Magistri artem adeò redolent, vt vel peritissimi cuiusque oculos fallant. Hæc mecum ipse dum cogito, subit animum, mendacio mendacium eludi haudquaquam decere: at nec Petri Perusini nomen expungendum videbatur. Quid hìc agerem? Perusia è meis Aedibus Petri Tabulam haud ignobilem huc transferendam curaui, quam ad solertissimum Marinutium misi, qui alicubi clam collocari illam iuberet, atque, inconsulto Principe, Pictoris gloriæ, meæq; fidei consultum vellet. Tu si huiusmodi culpam me contraxisse, nomenq; aliquod Pictorum nostrorum insigne incautè me omisisse reputaueris, scias modò, quo pacto à culpa me liberem, & mittas Tabulam, in ijs Aedibus collocandam, vbi illa cum cæteris omnibus laudatissimis Picturis perpetuò viuet. Quod pertinet ad Statuas, non sine tui admiratione audies, sculptilia

nullum hìc habere locum: (quamquam his in Aedibus alibi penè innumera ſpectantur) an fortaſsis Marmorum pallorem viuidi formidant colores? quibus aptiſsimè muta Poëſis, & loquax Pictura ſuas concinnant locutiones; à quibus quoque deſumunt quicquid venuſtatis, & viuacitatis ars, & induſtria ad ſimilitudinem excogitare poſſunt. Quod autem ſpirans ſpectatur Simulacrum Excell.mi Caroli Barberini, Equo inſidentis, celeberrimi Viri Franciſci Mochij Opus, non ex pallenti marmore, ſed micanti ex ære deductum eſt: de quo audi Carmen, à me inconcinnè, quòd Poëta non ſim, conflatum.

Quid ſtupeas, Natura, Mochi admirabilis artem,
Qua ſpirans Carolus, tam benè frænat Equum?
Maior at hæc, pandens, animi compeſcere motus,
Vt compeſcit Equum, ſic valuiſſe Ducem.

Illam verò VRBANI Pontificis diuinam prorſus effigiem, quæ marmorea hìc pariter cernitur, haud Equitem Berninum Cœlo exculpſiſſe credimus, ſed è Cęlo in Aedes Sacrum id Palladium delapſum colimus: quod & ego iſthoc Carmine, vtcumq; conſcripto, ſum veneratus.

Fronte, oculis, vultu, lux auguſtiſsima ſurgens,
Hìc, docet, Artificis non opus eſſe manu;
Palladium è Cælo demiſſum cernimus, huius
Vt decus æternum ſit, columenque Domus.

Verùm

Verùm ne, me hìc iam ſilente, niſi, quam de Statuis, ac Simulacris habuiſti, expectationi fiat ſatis, amorem, ſtudiumque meum deſideres; ex Odeo te, à Parnaſſo tamen quodammodò non abeuntem, in Exedram vocare operę pretium duxi. Hæc, vt aliàs enarrauimus, ouali forma concamerata, varièque marmorata membrorum compoſitione inſtructa, calce dumtaxat medica dealbata, in regalis Aulæ fronte ſeſe pandens, ſolùm Statuas recipit, ac marmorea Simulacra, Picturis omninò ab ſe pulſis: an, quia, ſpectata Cortonenſis induſtria, eruditi oculi neſciunt, tam propè, colorata oblectamenta inquirere? an verò noſtrum humanum ingenium ſæpè diſpari quadam rerum varietate oblectatur; & modò picturarum diuites parietes, modò inopes; aliàs vnà cum picturis Signa, aliàs ſeorſum ab illis gaudet intueri? quaſi Artes iſtæ, quamquam natura cognatæ, atque ex Plaſtice matre genitæ, diſiunctæ tamen ſint, ſeſeque inuicem non ſemper amplectantur: hinc ſæpè colorata lina, tabulæque, in quibus ſolidæ, ac robuſtæ prominent Imagines, quaſi Statuarum æmulæ, primas pręſtantiæ occupant laudes: hinc, pari licet induſtria elaborata marmora, veluti coloratæ fallaciæ ignara, naturæque ſolùm candore contenta, lineis, tabuliſque antecellere exiſtimantur,

non picturarum æmula, ſed æternitatem ipſam æmulantia:

Hor. Car. lib.4. Od.8.

Per quæ ſpiritus, & vita redit bonis
Poſt mortem Ducibus.

Sed nos huiuſmodi argumenta ijs relinquamus eruditiſſimis litterarum cultoribus, quorum vſui locum hunc, Muſis annuentibus, opportunè comparatum, iam anteà reputauimus. Hìc tu ergo videas primò lætas circumſtare nobiliſſimas integras Statuas, Simulacra etiam, ac Signa ad vmbilicum vſque formata, aliaq; marmora anaglyphici, & diaglyphici operis, varijs ſcilicet figuris, quà eminentibus, quà inciſis, exculpta: quæ ſingula miro quodam artificio, ac ordine, ſeu ſuis in thecis, loculamentiſq; inſiſtunt, ſeu ſtylobatis innituntur. In his autem omnibus, vel ſolertis Scopæ, vel docti Myronis, vel Lyſippi, tum Phidiæ, ac Praxitelis ingenium, atque artem admireris: verùm ſi accurata animaduerſione, ac diſtincta, contemplari cuncta volueris, immenſum prorſus aggredimur opus. Quamobrem in ſpectabilioribus rebus, quæ ob oculos veniunt, potiſſimùm acquieſcas velim; hoc tamen conſilio, vt vno, aut altero Marmorum ex quolibet genere, breui temporis interuallo, hìc oculi teneantur tui; de ijs enim ipſis habebis, poſtremo huius ſcriptionis loco,

eo or-

eo ordine, quo à me anteà deſcribentur, delineata exempla, atq; adeò exemplaribus ſimilia, vt tu quamnam earum artium præferas, dubius, incertuſque futurus ſis; cùm, Picturæ beneficio, marmora cælo elegantiſſimè exculpta, &, veluti ceram, tenui ſtylo, ad omnes formas deducta videas: quique in ſingulis marmoreis Imaginibus apparent animorum ſenſus, perturbationes, motus, mores, omnes in exemplis ipſis perſpicias, penicilli induſtria: ora, oculos frontem, genas, capillos, quaue ſingula membra pollent maieſtate, decore, venuſtate, ab expreſſione decoloris lapidis, Pictura reddit tam ad viuum, vt

Sculpta putes, quæ picta vides.

Maphæi Barberin. Cardin. Poëm.

Hìc autem vnum deſiderabis, nomina ſcilicet Artificum: at hęc ſculpta crediderim ea tempeſtate, qua, ſtatim atque quis Opus finxerat, vt è Cælo delapſum putaretur, Artifex perimebatur. Cęterùm, quas marmora referant perſonas, ſcire ſi cupis, res breuiter cum nominibus habe. Sed quęnam prima erit Imago inſpicienda? Si auream illam Socratis Statuam, ab Athenienſibus publicè olim expoſitam, vnà hìc haberemus, pręcelleret illa quidem omnibus apud nos quoque; non tam vt Opus à marmoris Sculptore, quàm vt à morum Artifice confictum. Sed non auri, argentiue, aut æris

Clem. Alexand. lib. I. Stromat.

Laert. Diog. in Socrat. vita.

ſculpti

ſculpti quicquam hìc reconditur, ne materia potiùs, quàm præſtantia operis laudetur, gloriaque Artis obſcuretur metalli ſplendore: quàm longè pretioſiora hìc ſunt, quæ ex ingenio hominum, quàm quæ ex terræ fodina hauriuntur! At quoniam Socratis auream Statuam oculis contemplari non poſſumus, eius auream ſententiam mente ſaltem intueamur. aiebat ille, ſe mirari, atque miſereari eos, qui lapides ſculpunt, dum omni conatu inſudant, vt lapis homini ſimillimus euadat, & ſit; contra verò negligunt, ipſi ſi lapidibus ſimillimi ſint, & videantur.

Ibid. Laert. Diog.

Sed ecce iam Roſtra, Statuarum locum illuſtriorem, conſcendit M. Tullius Cicero, noſtram, ni fallor, Academiam laudaturus, & eos primùm, qui, pręteritis diebus, eius dicendi artem, & præcepta ſecuti, eiusq; eloquentiam aſſecuti, Principis noſtri in Aedibus, coram ampliſſimis purpuratis Principibus, & litteratiſſimo cętu verba fecerunt; Bracciolinum, Holſtenium, Guidiccionium. Admiratus eſt in primis ſummus ille Orator, & Philoſophus dicentem Bracciolinum; qui iucundiſſimam, prę cæteris hominum ætatibus, Senectutem eſſe demonſtrauit; de qua olim ipſe, vt faciliùs, & honeſtiùs eam traducere poſſent prudentes Viri, multa tradiderat documenta; nunc verò, Bracciolino ſuadente, non modò

A

non

non reformidandam videri, tanquam ærumnarum Aegeum, ſed optandam, tanquam fluctuoſæ nauigationis tutiſſimum portum. Cùm verò is laudationem aggredi vellet, ſuam id illicò in memoriam reuocauit, quod peruulgatum nuper inaudierat, Gaſparem de Simeonibus, ingenio ſibi, & eloquentia parem, in eadem Academia, non multos poſt dies, contra Laudem, veluti Virtuti aduerſantem, ac noxiam, prælecturum: Tullius, vt eruditiſſimi Viri dictis, quaſi ab ſe iam perceptis, obtemperans præcurreret, ab omni laude ſe abſtinuit: tum ab inſtituto exornationis genere recedens, ad iudiciale ſtatim, his verbis, ſe conuertit: *Siue Sylla, ſiue Marius, ſiue vterque, ſiue Octauius, ſiue Cinna, ſiue iterum Sylla, ſiue alter Marius, & Carbo; ſiue quis alius ciuile bellum optauit, eum deteſtabilem Ciuem Reipublicæ natum iudico.* Perrexit vltra, in hanc ſententiam, eius oratio: Et quamquam fortaſſis tum poſita in Roſtris fuerit hæc Syllæ Statua, cùm Quæſturam ſub Mario adeptus, flagitioſiſſimos adoleſcentiæ mores in optimos commutauerat; nihilominùs eam prorſus hinc arbitror amouendam; Dictator enim effectus, ita Rempublicam oppreſſit, vt nemo, illo inuito, nec bona, nec Patriam, nec vitam retinere potuerit.

Cic. Philipp. XIII.

B

Plutar. in Syll.

Conuerſus dehinc ad Marium, dixit, Eum, etſi, perſun-

C

functus sanè gradatim omnibus honoribus, Consulatumq; adeptus, Iugurtham profligauerit, atque ante currum adduxerit; Cinnanam tamen dominationem secutum, in ipsam Rempublicam nullo sæuitiæ generi pepercisse; indignum proinde sęuissimum hominem, qui inter clementissimos, atq; optimos Viros veniret: Quanta, quanta enim maxima fortitudine, vel in bellis feliciter gerendis, vel in rebus aduersis constanter perferendis claruerit quis; dum in Patriæ perniciem ea vtatur, furor est, non fortitudo. Sed, pace tua, Cicero, spectanda sunt inter claros Viros, vitiorum simul, ac virtutum exempla; altera vt fugiamus, altera vt imitemur; & quemadmodum in picturis vmbræ clariora reddunt lumina, ita hìc, veluti in Cebetis sculpta, non depicta Tabula, optimi mores, cum pessimis comparati, magis elucescunt.

Plutar. in C. Mar.

Ob id insuper hìc cernimus, facinoribus, voluptatibusque insignes, Iulias duas; quarum prima cognomine Mœsa, quantum sæpè muliebre ingenium possit, quantumque artificio valeat, mirificè ostentauit. Hæc namque, post mortem Antonini Bassiani, ex Aulica Domo Macrini superbia expulsa; summa arte, atque industria, ad imperium euexit Heliogabalum, ex Semiamira Filia Nepotem: præter namque maximam pecunia-

D

Iul. Capit. in Opil. Macrin.

cuniarum largitionem, in milites effusam, inuerecundè non dubitauit affirmare, Heliogabalum esse Antonini Basiani filium, vt militibus eum conciliaret, qui beneuolentia singulari Antonianos, odioq; intimo Opilium Macrinum, Antonini Basiani interfectorem prosequebantur; duplici adhibito amoris, & odij lenocinio: neque sanè esse malè mulctandam Politicus quispiam iudicaret, quæ sibi, regnandi causa, parere visa est ignominiam, nisi non hominem, sed belluam Romano dedisset Imperio.

Hic iam alterius Iuliæ, cognomine Aquiliæ Seueræ, cuius effigies Iuliæ Mœsæ proxima spectatur, causam, quis hominum suscipere audebit, eamque aliquo pacto purgare tentabit? Dum illatam iste religioni iniuriam tueri nolit, Persuasit, dicat, nox, amor, vinum, ætas, tum & Heliogabali summa potentia, imò impotentia, vt, sacrilego stupro, Vestalis Virgo duci in vxorem passa sit; nempe vt ex summo Sacerdote, & Dijs Virgine sacrata, noua Deorum progenies oriretur; & non tantùm ille, qui nec homo appellari dignus erat, vocaretur Deus, (tantæ erat dementiæ) sed & vnà qui nascerentur Filij. Profectò si Vestalis famosissima hæc Virgo, statuta in incestuosas Vestales pæna fuisset affecta, viuaque defossa, non imprudens ve-

E

Xiphil. Epit. Dio. Nic.

Z rerer,

rerer, ne eadem ipſa, humo diu altè compreſſa, tandem in lapidem, Natura cogente, conſtricta, huc in exemplum eſſet adducta: tam viua elucet in marmore eius imago.

F Sed Rex Ponti Mithridates, cuius effigies opportunè ex aduerſo ſpectatur, magni animi, & corporis exprimens Virum, huc translata è Græcia, vbi nobiliores floruere Statuarij; è ſuo pharmaco, alterum nos docet contra huiuſmodi Fœminarum amatorium virus: aduerſus enim Viperarum venenum, ex Viperis ipſis in fruſta concisis, Rex parabat antitodum.

G En ex altero latere, probitatem ſpirans, Marci Aurelij Antonini Imperatoris, cognomento Philoſophi, Simulacrum: hoc nobis ante oculos ponit ſummum Virum, forma conſpicuum, ingenio clarum, honeſtiſſimis moribus excultum, ſingulari eloquentia ornatum. Cur autem hoc ipſum Simulacrum nobis dicere non liceat Apibus repletum, vt per Etruriam olim vniuerſam, ſub ipſius Principatus initium, cæteræ eius Statuæ viſæ fuere? eſt ipſa Apum Domo contentum, non in auſpicium ab Antonino initi, ſed in plauſum ab eodem expleti cum virtute Imperij; vbi Apes non ſolùm felicitatis omen ſuſurro, ſed ipſam melle, felicitatem ferunt.

Iul. Cap. in Vit.

Con-

Coniuncta huic, vt par est, spectatur Lucij Commodi, Fratris, effigies; cuius mores quamquam in plerisque non laudatos vultus ostendit, non tamen improbari omninò finit commune, quod, dum vixit, cum Antonino Philosopho habuit Imperium; vnum id dumtaxat Romana Republica sentiente, duobus licet Augustis imperantibus; validissimo sanè argumento aduersus Politicos, negantes, posse duplici dextera, sine mutua suspicione fraudis, sceptrum integrum administrari. H

Iul. Capit. in Vit. Ant. Philos.

At video te, suspenso oculo, ac supercilio, intueri prominentibus imaginibus exculptum Lapidem: quid? nonne in marmore Venationem expressam, imò ipsius Venationis ostentum agnoscis? En equo insidentem Virum, à grandi ætate non omninò alienum, manu quodammodò venabuli truncum retinentem: en currum, bobus pertractum, non hostium spolijs, sed ipsis hostibus, Apris nempe, Damisq; onustum: en indagatores anhelantes Canes; vt est propior ille, pectore lato, ceruice longa, vngue valido, crure robusto, ventre inani, cauda indice! en venatores alios, expedita, & commoda veste præcinctos; qui præit, quasi cornu, seu buccina armatus, quàm lætus ouat, quàm iucundus! At tu miraris fortasse, quam ob rem marmor I

iſtud locum habeat inter Principum effigies, tanquam ab ijſdem ſpectatum; audi Marcum Tullium; *Iam verò immanes feras, & belluas nanciſcimur venando, vt veſcamur his, & vt exerceamur in venando, ad ſimilitudinem bellicæ diſciplinæ*. Amant equidem Principes huiuſmodi exercitationes, quibus ad bella corporis vires firmantur, animi audaciores fiunt; membra robuſtiora ad tolerandas cæli iniurias, itinerumque labores, & ſimul mentes à ſolicitudinibus, magniſque curis reuocantur, ac redintegrantur. Mithridates, quem modò vidimus, adeò venatu oblectabatur, vt, longo temporis ſpatio, aliquando nec vrbanum, nec rurale tectum ſubijſſe feratur. Et Antoninus ipſe Philoſophus, relictis alijs ludicris, hoc vno belluoſo, quaſi bellicoſo apparatu ſeſe frequenter oblectabat. Quid mirum ergo, hìc ſi ſpectatur præda cœlo expreſſa; & fortaſſis capta apud inſignia Ereti noſtrorum Principum venatoria loca, delicias fortaſſis ipſius olim Antonini? Quod idem affirmet quiſquis ſuperiori anno ibidem venationibus interfuit, noſtro cum Principe Cardinali Antonio, feraſque per ditionem illam ampliſſimam indagauit; vbi miro artificio ſyluas, & nemora immenſa, ad cibum ſolùm, & ſtabulum belluarum, ſata, & culta videntur; vbi interſita

Cic. lib. 2. de Nat. Deor.

paſſim prata, & prædiuiſæ planities, valles, defluenteſque riui, occulto dolo, in apertas inſidias trahunt vagantes, & ad nota paſcua, & ſtabula recurrentes feras, adeò innumeras, vt quam inſequaris ignores. Vidiſſes, eodem ferè tempore, per campeſtria hæc loca eundem Principem, quaſi bello natum, imperatorijs fungi officijs; peditum copias longo ordine diffundere, equeſtribus apertiora loca munire: non oppanſa retia, ſed expanſa lintea, quaſi excitatum ſcenicum murum, impetuoſis belluis opportuniore ſitu opponere: Canes veſtigatores, copulis ſolutos, latratibus bellum belluis indicentes, in nemora immittere: emiſſarios Canes ad viarum initia ſiſtere, aperto marte, datis numellis, veluti frænis, pugnaturos. Vidiſſes aduerſus annoſos Apros eundem, modò alacrem equum in gyrum flectere, modò, addito calcari, currere, & recurrere; donec immanes belluas, Canes ipſos proſternentes, ore tela confringentes, præacuto in frontem adacto enſe, omnibus admirantibus, proſterneret.

Nec longiùs me venantem ab re abductum exiſtimo, dum non temerè dictum puto, Simulacrum, quod haud longè ab eodem Antonino iacens cernitur, nil aliud referre, quàm ab illo, & fortaſſis eadem in regione, venatu captam prædam. Videmus equidem omnium

nium pulcherrimum Simulacrum, ſcalpro depromptum ex marmore, molliſsimum ſimul, ac robuſtiſsimum, nudato corpore, Viro dormienti ſimile, dexterum brachium hederacea corona redimito capiti ſupponens ad occipitium; tam inſigniter omni ex parte elaboratum, vt vniuerſi quà pingendi, quà ſculpendi celebriores Artifices in eius admirationem conuolantes, vnanimi conſenſione, æſtiment, laudatiſsimo id ſęculo, à celeberrima antiquitatis manu efformatum; nec præ illo quotquot in Vrbe, atque Orbe ipſo Statuæ viſuntur, maiorem exhibere artis præſtantiam, aut documenta meliora; adeò vt illi nihil ad Opus vndique abſolutiſsimum ipſa ab Arte addi poſsit. Porrò viuum in eo, ſpirantemque, primò intuitu, ex primarijs Dijs aliquem credas expreſſum: verùm induant Vitia quantumuis amabilis pulchritudinis ſpeciem, perfidiæ tamen nota aliqua detegit fallacem aſpectum: etenim, ſi attentiùs intuearis, aures, more beſtiarum acutas, inter hederas, comamque, inuitas quodammodò erumpere videas, caudamque, ſub ipſo femine quaſi compreſſam, ſeſe motare interdum agnoſcas; quam quidem primo aſpectu deſcendere dixeris ab ipſis Hyrcanæ Tigridis exuuijs, ex ſiniſtro brachio pendentibus, & veluti culcitra adhibitis; quæ haud habenda crediderim ſuperatæ feri-

feritatis ſpolia, ſed ipſius feritatis arma, quibus ille facilè, cùm opus ſit, ſeſe obuoluere promptus valeat, ad feritatem. Iam mentitus homo, detectaque fraus apparet; iam, quod Antiquitas finxit, agreſte Seminumen, appellauitque Faunum, habemus, impuris affectibus plenum, quales ſunt Cornigeri, Corniger & ipſe, vt Poëta teſtatur;

Cornigerumque caput pinu præcinctus acuta
Faunus, in immenſis quà tumet Ida iugis:

Ouid. Oenon.

Caſtæ, Venationis præſidi, Deæ inimicus, auerſuſq; ab ipſa Venatione, quæ Venerem auertit. Hoc autem certum eſt, ſuperioribus annis, Summo VRBANO Pontifice iubente, Aelia dum Arx præmunitur, foſſæque altiores, & ampliores redduntur, hanc Fauni Statuam, ingenti gleba, cum ipſa olim impietate, altè defoſſam, in lucem nouam, ad ipſius veteris ſuperſtitionis contemptum, & in artificij venuſtatem, & elegantiæ pompam, eſſe eductam. Hoc pariter notiſſimum eſt, Sepulcralem illam Molem, non Adriani tantùm, ſed & ſui, & reliquorum Cæſarum Antoninorum Cineribus extructam eſſe ab Antonino; cui nomen indidit Pium ipſa in defunctos Cæſares pietas, hoc etiam monumento teſtata. Fallor, niſi Antoninus Philoſophus, qui Pio ipſi Antonino ſucceſſit in Impe-

rio,

rio, quique, amore Sapientiæ incenſus, eas magis damnabat delictorum ſordes, quæ ex damnata voluptate ſunt, & effrænatas libidines, tanquam belluas, inſequebatur; quaſi attollens de capto, venatu, Fauno trophęum, hoc eſt de prædata laſciuientis animi indomita cupiditate, hac eius Statua Molem illam exornauerit, cui imponenda erat ſui ipſius cineris Vrna; eamque pudicæ Dianæ dicauerit.

At habeant prorſus, ſubdet aliquis, ſeſe res, vt tute meditaris; quid porrò cum integerrimo Philoſopho Cæſare pulcherrima Venus, cuius nobiliſſimum Simulacrum haud longè ab eius ſemore diſtat? Metire, inquam ego, intermedia ſpatia, propiorem Ciceroni reperies, Socraticis manibus, tanta venuſtate, ac decore elaboratam Statuam, vt ipſa Iuno, ſi adeſſet, omni ſimultate depoſita, quod Venus præ manibus habet pomum, iure merito ei tanquam pulchriori datum candidè prædicaret. Sed, vt noſtra hinc ad carceres redeat Oratio, Venerem hanc, quæ in omnibus propè diuinis M. Tullij ſcriptis elucet, ipſam eius cum decore venuſtatem referre crediderim; &, quemadmodum Venus hæc, non nudatam omnem corporis partem offert inſpiciendam, ita non ſemper nobis omni ſtudio incumbendum, vt in oculis omnium ſeſe præ-

beat

beat apertam eloquentiæ Venus; nimius enim ſui oſten-tus inuenuſtas eſt : ideò ad ſiniſtram noſtra hęc Venus honeſtè tegitur.

Quamobrem opportunè Narciſſi Statua, Ciceronis conſilio, hìc appoſita eſt Veneri proxima. Qui ſibi enim nimiùm in dicendo blandiuntur, & inanem ſuę dictionis imaginem, puerilibus luſibus, & ornamentis expreſſam, perditè amant, perquàm facilè in Narciſſi miſeriam incidunt, incautoque ſui amore pereunt. De huius interim Simulacri laudibus, eius ornamento, libenter hìc addo Carmen, in Muſarum hortis, ipſum fragranti ſuauitate imitans Narciſſum; quod nuper mihi humaniſſimè communicauit Præſul digniſſimus Angelus Giorius, qui Pontificio Cubiculo præeſt, ex Aemilij Sibonij, ſui à ſecretis, peramœno, & culto ingenio decerptum; tale autem eſt:

In lacum pronus vitreum refuſi
Fontis admorat patulo rubella
Ore Narciſſus labra, nec propinquum
Traxerat hauſtum.
Forma delectat Iuuenis ſupina
Suauium oſcillo velut offerentis;
Totus, vt vidit, perijt; ſitim & ſu-
ſpendit ab vndis.

Aa *Ipſe*

Ipse fontana faciem tabella
Pingit aspectus, minium niuales
Per genas lucet, caput in capillo
Fulgurat aureo.

Annuit, gestit, tenerumquè ridet
Credulus; gestu, similiquè nutu,
Et simul respondet, ocelluliſquè
Ridet imago.

Porrigit dextram celer implicare,
Quum liquor turbatam agitans quietem
Vndat, & nullus tremulo videtur
Gurgite vultus.

Questus effugisse sibi, misellos
Lacrymis implens oculos obortis
Se sibi crudum vocat, & fugacem
Se sibi quærit.

Dein vagos ponens requieta motus
Lympha, Narcisso speculare fundum
Reddit, iniustusquè iterum intuentem
Fascinat error.

Ardet, & flammas aqua pertinaces
Nutrit illudens, color & reflexus
Perditi desiderium, & manus fru-
stratur amantis.

Vanuit

Vanuit tandem miser, & iuuenta
Vanuit prima, peperitquè florem;
Gloriam cari vel adhuc memor flos
Nominis audit.

Desipit, quisquis sitit, & renidet
In sua falsi specie decoris,
Et sibi plaudit, nimiam & colorat
Spem sibi blandus.

Labitur leni similis fluento
Sæpe non certus, nec amor perennis,
Et sitim fallit cupidam fauoris
Gratia fluxu.

At secus Virtutis amantiori
Quàm sui, amplexus aperit benigno
In sinu Princeps, meritumquè gratus
Riuus inaurat.

Væh, manum si quis temerè procacem
Porrigit; turbis agitat quietem,
Vexat infelix animum, & repulsas
Captat inanes.

Nouerit se; tum Sapiens facesset
Futiles vmbras, Themidiquè pulchræ
Fidus hærebit comes, vt beatis
Imperet astris.

Delphicæ transfert monitum Sophiæ
Noster hic PHOEBVS proprias in Aedes,
Dum refert signo sitientem amores
Fabula vanos.
Quisset ò se perspicuis in vndis
Nosse tunc Narcissus, amasset Echo!
Nunc breuis, culmoque nuens caduco
Flosculus aret.

Cæterùm, quamuis, apud Picturæ peritos, nullius prorsus sim coloris, aliàs tamen, si vires senectus, & otium suppetant, Deo iuuante, non solùm de Picturis, ac Statuis alijs præstantioribus, quæ in his Aedibus extant, sed de veterum monumentorum Memorijs, quæ sparsim in ijsdem, non adhuc in vnum redactæ, visuntur ineditæ. Interim, dum in hac variarum rerum recensione, quam peregimus, ad ipsarum Aedium splendorem eædem desiderari possunt, paucas quasdam, per otium, ex ipsis lapidibus à me desumptas, tui commodo apponere visum est, post Simulacrorum exemplaria: quibus tamen anteà optimum factu reputaui, Excellentissimi Principis Caroli Simulacrum adijcere, quamquam in spectata Statuarum corona illud non vidimus: verùm si ad Principis dignitatem, tanquam virtutum omnium exemplar, & ad ipsam

ipsam Operis præstantiam, nulli inter antiqua inferioris, transferas animum, non alibi profectò collocares, quàm vbi Tullius tanti Principis res gloriosè gestas, singularesq; virtutes, inclyto præconio, solus dignè recensere posset: quicquid sit, Auctor ipse Mochius à se lineatum exemplum mihi lubentissimè ea largitus est tempestate, cùm id ipse Principi nostro suum præstantissimum obtulit Opus. At, quando frustra in Tullij ore tonantem illam desideramus vocem, præstò esse tibi potest Maronis melos, hoc est Lælij Guidiccionij Carmen; habes enim, inter vulgatas superiori anno Eclogas, quartam, vbi, ad omnium Principum compendium, breui compendio recolitur quicquid ipsa vndique de Carolo personat Fama. Quod verò ad me de eodem Principe attinet, tibi legenda mitto, quæ ad eundem Lælium, eam nactus occasionem, conscripsi in hunc planè modum:

Cùm primùm à te, Vir Clarissime, per Vbaldinum Comitem Delibationem illam tuam Barberini Mellis accepi, suauitatem, an celeritatem in ea plus admirari debuerim, nescio; illud scio, me protinùs cum Poëta, seriò tamen, exclamasse,

manare Poëtica mella

te solum, qui

Horat. Epist. lib. 1. ep. 19.

& Io-

& Iouis auribus ista

Id. ibid. *Seruas.*

Verùm ingeniosæ illæ tuarum Volucres Musarum, num ne tam subitò mella

Virg. Georg. lib. 4. *Stipant, & dulci distendunt nectare cellas?*

Non id facilè crediderim: vix eas, tam breui tempore, prima fauis ponere fundamenta, tenuesque ceras suspendere potuisse existimauerim. Siria ergo potiùs dixerim istiusmodi mella; quæ, sub feruente Sirio, Sole, qui & ipse Sirius dictus, fauente, sublucano tempore, Vergilijs in Cælo splendentibus, in Lucensem Virgilium demissa sint ex æthere, & horaria, non modò horæa, sint appellanda. Vixdum enim (apertè dicam) annuente Pontifice, Eminentissimo Principe nostro largiente, inter Canonicos S. Mariæ ad Præsepe cooptatus es, cùm extempore, non temporarium tamen, sed perenne grati animi tui monumentum Principum liberalitati reponis. In quo quidem vide, quæso, mi Læli, ne, quod modestè nimiùm virtuti, ac nobilitati tuæ subtrahitur, singulari quoque nostri Principis prudentiæ, ac iudicio detrahatur; maxima est eius benignitas, & munificentia, sed quæ in Ecclesiasticis præsertim muneribus deferendis, optimo delectu, & sapientia ducatur. Habemus domestica exempla,

Plin. lib. 11. cap. 14.

Ibyc. ap. Suid.

Mar-

Martinozzium, Benedellium, Ripam, quorum præclaras virtutes, & merita ad hanc ipsam dignitatem Principis beneficentia euexit. An verò magnus iste totius Aulæ consensus honorem hunc non solùm tibi, sed etiam Principi, atque adeò Virtuti ipsi gratulantis, obscurè rem testari videtur?

Sed venio ad quartam illam Eclogam, in qua me, sub Mopsi persona, loquentem inducis, nimirum, sub specie eloquentis, sapientisque Viri, Virum indisertum, ac planè infantem. At te fortassis à veritate longiùs amor abduxit, aut certè Caroli Principis mortem celebraturus, eum Tibicinem ad næniam euocasti, quem & omnia propiùs spectasse, & acerbiùs indoluisse constaret. Aderam tum quidem ego Optimo Principi, atque intestino calculo laborantem, frustra fouere optabam; admirabar, qua patientia hanc ipsam valetudinem toleraret, vt dolori resisteret; qua demum constantia in summo cruciatu, recreandus ipse, alios consolaretur: accesserat, suprema ipsa die, Riuarola, nobilis Medicus, cuius probitati, atque optimis artibus Principis vita ab VRBANO Pontifice credita fuerat: is Carolum aspiciens moriturum, hilari fronte, inanem spem alere haud opportunum reputans, hærenti similis videbatur.

Hunc

Hunc Princeps benignè, vt solebat, intuitus, Et quid hæres, inquit, Riuarola? num quid optimo ingenio, & diligentiæ tuæ superest, quod in hoc morbo experti non simus? malleo hìc tibi opus, (mihi crede) ad hunc calculum adamantinum confringendum. Sed ego

Virg. Aeneid. 4.

Vixi, & quem dederat cursum Deus ipse, *peregi:*

neque optabilius aliquid mihi contingere poterat, quàm vt susceptos pro tuenda Romana Ecclesia labores opportuna morte complerem; atque, expeditione confecta, in ipsis castris placidè quiescerem. Hæc inter, deficientibus paulatim corporis viribus, animo tamen vegeto, & in Cælum intento, strenuus pro Christiana Republica Imperator ad supernam lauream euolauit. Tum verò

Virg. Eclog. 5.

Extinctum Nymphæ crudeli funere Thyrsim
Flebant: vos coryli testes, & flumina Nymphis.
Non vlli pastos illis egere diebus
Frigida, Thyrsi, *boues ad flumina; nulla neq; amnem*
Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.
Thyrsi, *tuum Pœnos etiam ingemuisse Leones*
Interitum, montesque feri, syluæque loquuntur.

Verùm iam

Id. ibid.

Candidus insuetum miratur limen Olympi,
Sub pedibusque videt nubes, & sidera Thyrsis.

Ergo

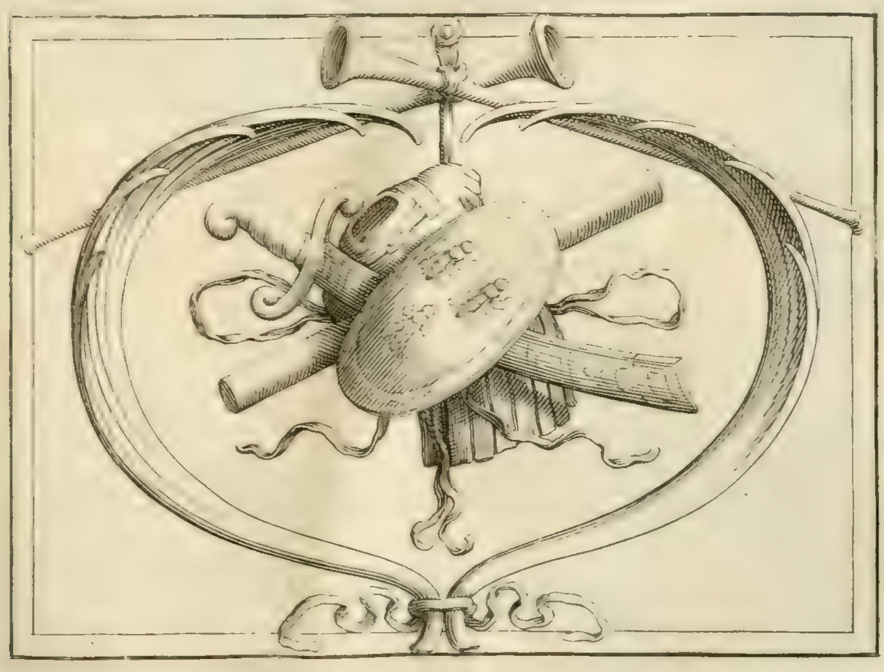
Ergo dignissimus Heros à fæmineis lamentis ad contemplationem virtutum suarum nos vocat, quas nec lugere, nec lamentis prosequi fas est. Peritus ille, & priuati Iuris, & publici, quantum Poëseos, quantum etiam Historiarum tenebat! vt planè doctrinis omnibus excultus videretur. Testes sunt locupletes, Bracciolinus, & Dux Lotharius de Comitibus Viri eruditione præstantes, ac Principi gratissimi, quibus cum is congredi sæpissimè solebat. Ornabat hæc incredibilis quædam magnificentia, quæ vt in Principe maximè elucet, ita in Carolo supra cæteras virtutes emicabat: adeòque nil antiquius habuit, quàm ne quis expers liberalitatis suæ fieret; vt nemo fuerit, ad quem non aliquid ex illo benignissimo fonte manauerit. Quod autem propè supra fidem est, beneficia petentibus, elargiendo, occurrere solebat, non solùm rogari se non patiebatur. expertus loquor: Inambulabat is aliquando in Hortis Pontificijs, & (quod benè memini) cum Capisucchio de rebus militaribus seriò agebat; nos, vt moris est, haud longè sequebamur, & varia inuicem miscebamus colloquia: iniectus est autem sermo de Thrasymeno Lacu, eiusque locatione; tum ego, Quanta vtilitas ex huius Lacus conductione percipi potest! attigit hoc nescio quomo-

dò Principis aures , & , vt primùm intra Pontificias Aedes ſe recepit, me aliud prorſus agente , Benedellium acciuit (quem à Secretis habuit dum vixit , atque vnicè dilexit ; mox , veluti prudentiæ , & virtutum theſaurum , Eminentiſsimo Cardinali Antonio Filio legauit) mandauitque , vt eos quàm primùm adiret , ad quos Thraſymeni locatio ſpectabat, moneretque ſingulos, ne alium vllum conductorem admitterent, præter vnum Tetium . Hìc enimverò cogor exclamare , O' animi magnitudinem admirandam ! ò beneficentiam ſingularem ! Hoc tamen fortuna mihi beneficium inuidit , & quod tanta Principis benignitate datum fuerat , violenter præripuit ; quandoquidem biennio antequam locatio vetus deſineret, noua , præter conſuetudinem , impetrata iam fuerat . Id autem nihilominùs iucundum accidit mihi , cui tam promptè exhibitus vnus Caroli beneficentiſsimus animus pretium, & merces fuit, extra fortunæ aleam accepta: noui enim in reliquis Thraſymeni ingenium, & malefidas vndas , quæ ſæpè fallunt piſcantium manus, quęque aliquando etiam implexis vorticibus ipſas rates abſorbuere: hinc quoq; edoctus, vberiorem ac tutiorem expiſcationem nullam eſſe, quam, quę munificorum Principum conſtantes virtutes inquirit. De qua

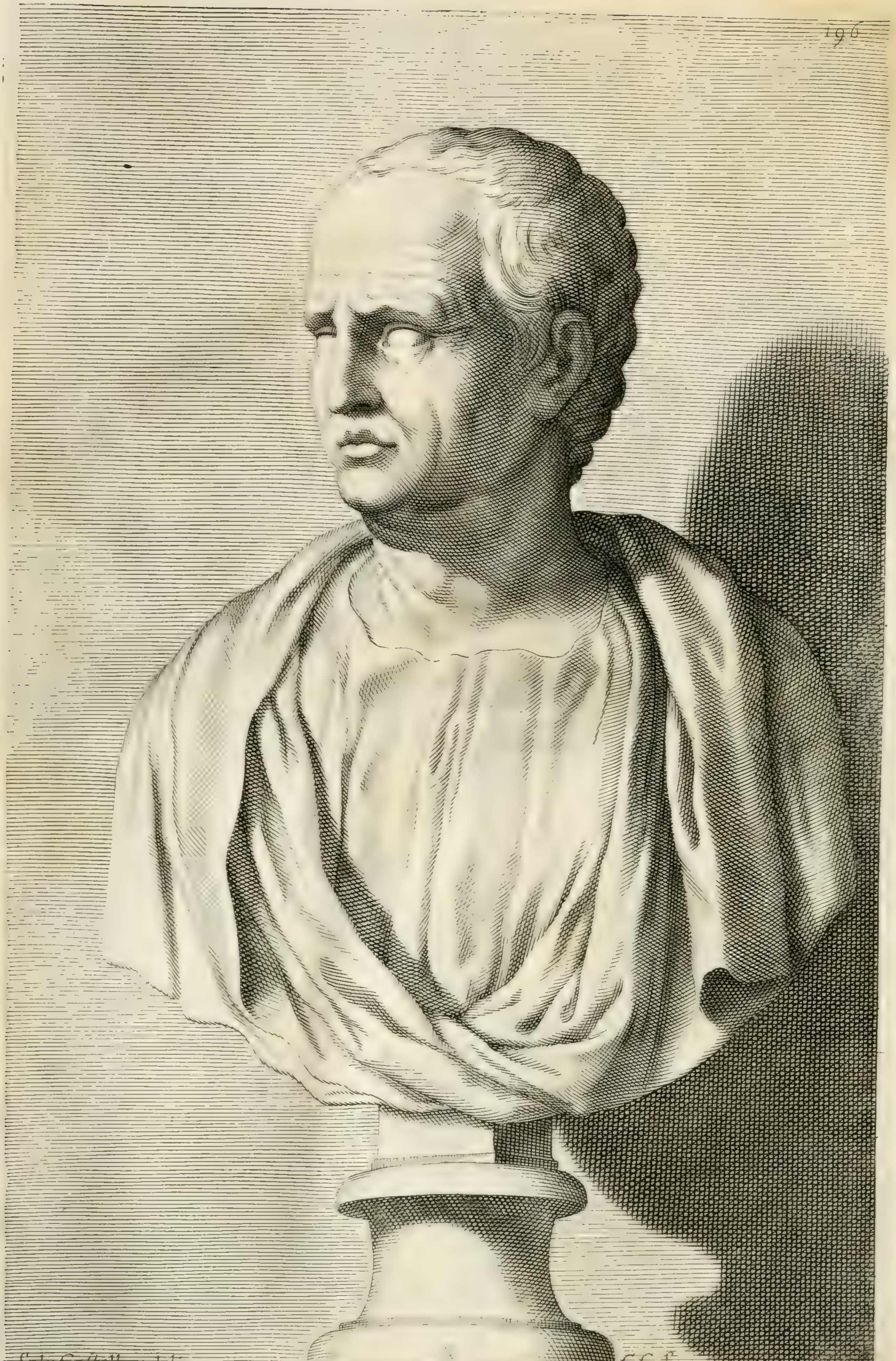
bene-

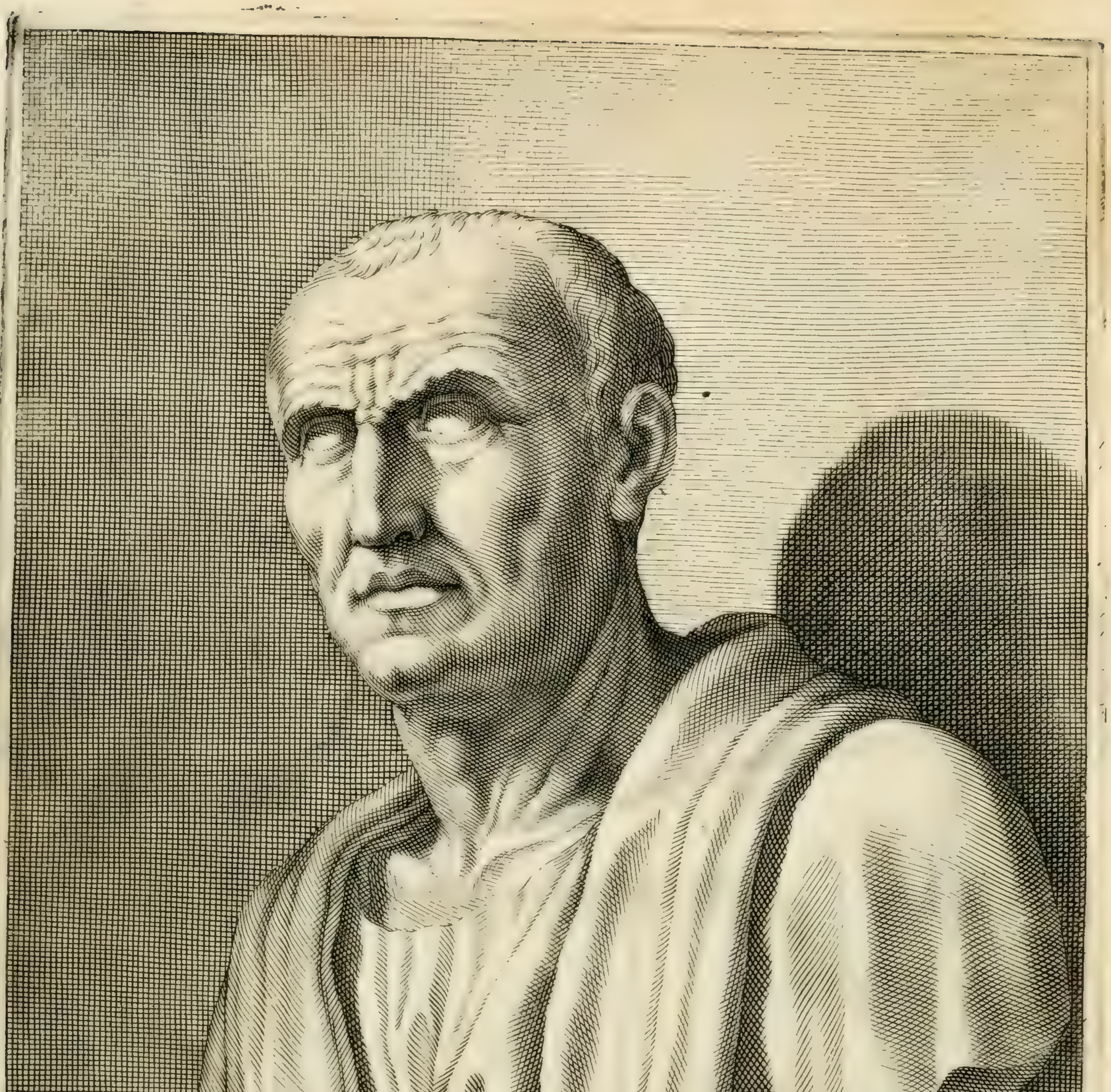
benefica in mei commodum voluntate, ne minimas quidem gratias à me sibi ille agi passus est ; quamobrem augendus qui fueram piscationis redditibus , mutuam piscium naturam inuitus induisse mihi visus sum : sed, quando magnus Principis animus oris tenuissimum tributum non admisit, menti saltem eius beneficæ erga me propensionis memoria stabit, eroq; , sine impendio, impendiò magis gratus. Te verò, mi Læli, fac sciam, quem nuper suauiter canentem Mopsum induxisti, meis hisce litteris , tuis studijs obstrepentem, non esse dedignatum .

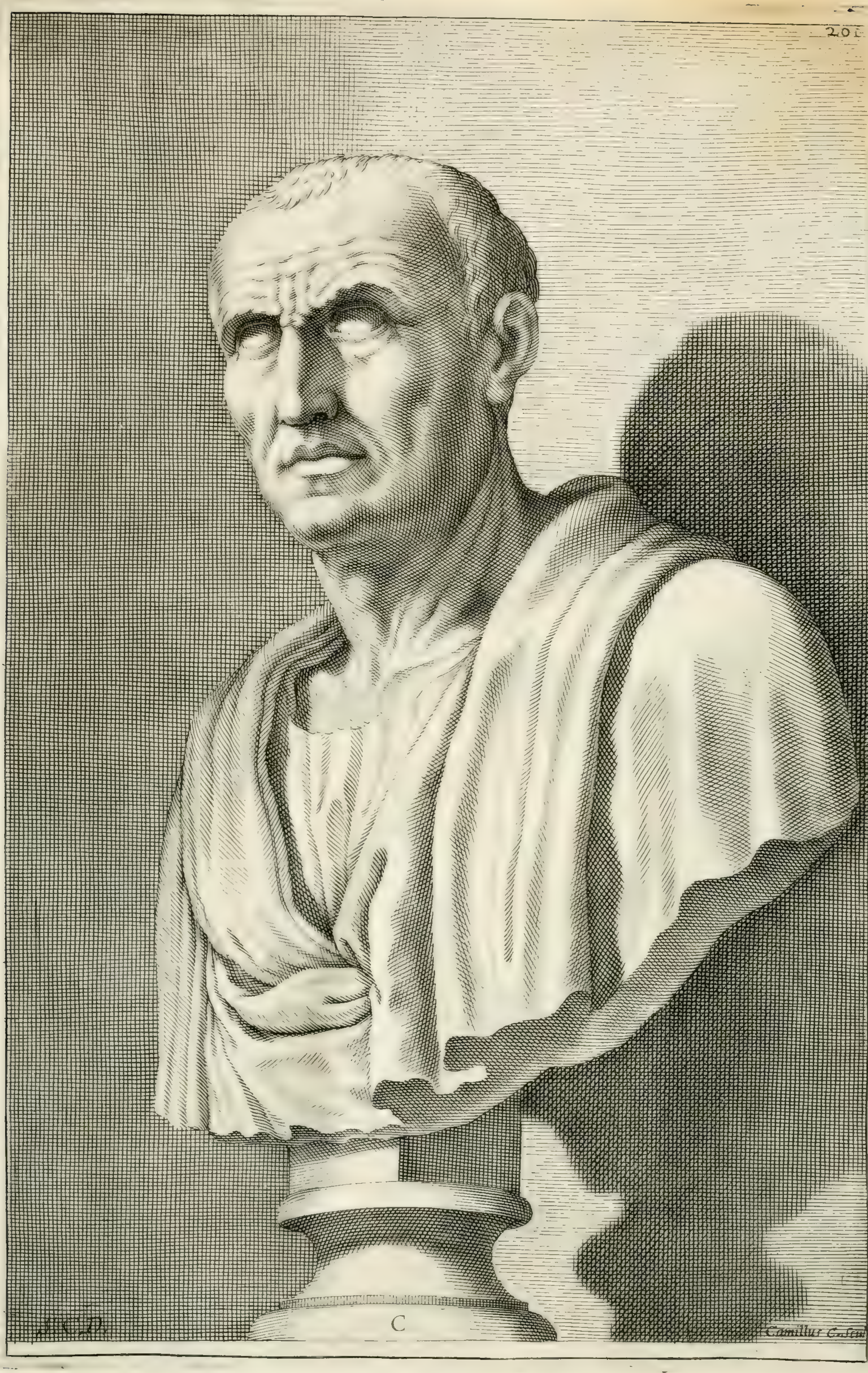
Hæc ad Guidiccionium. Tu hìc iam Statuas, quo diximus ordine , delineatas vide.

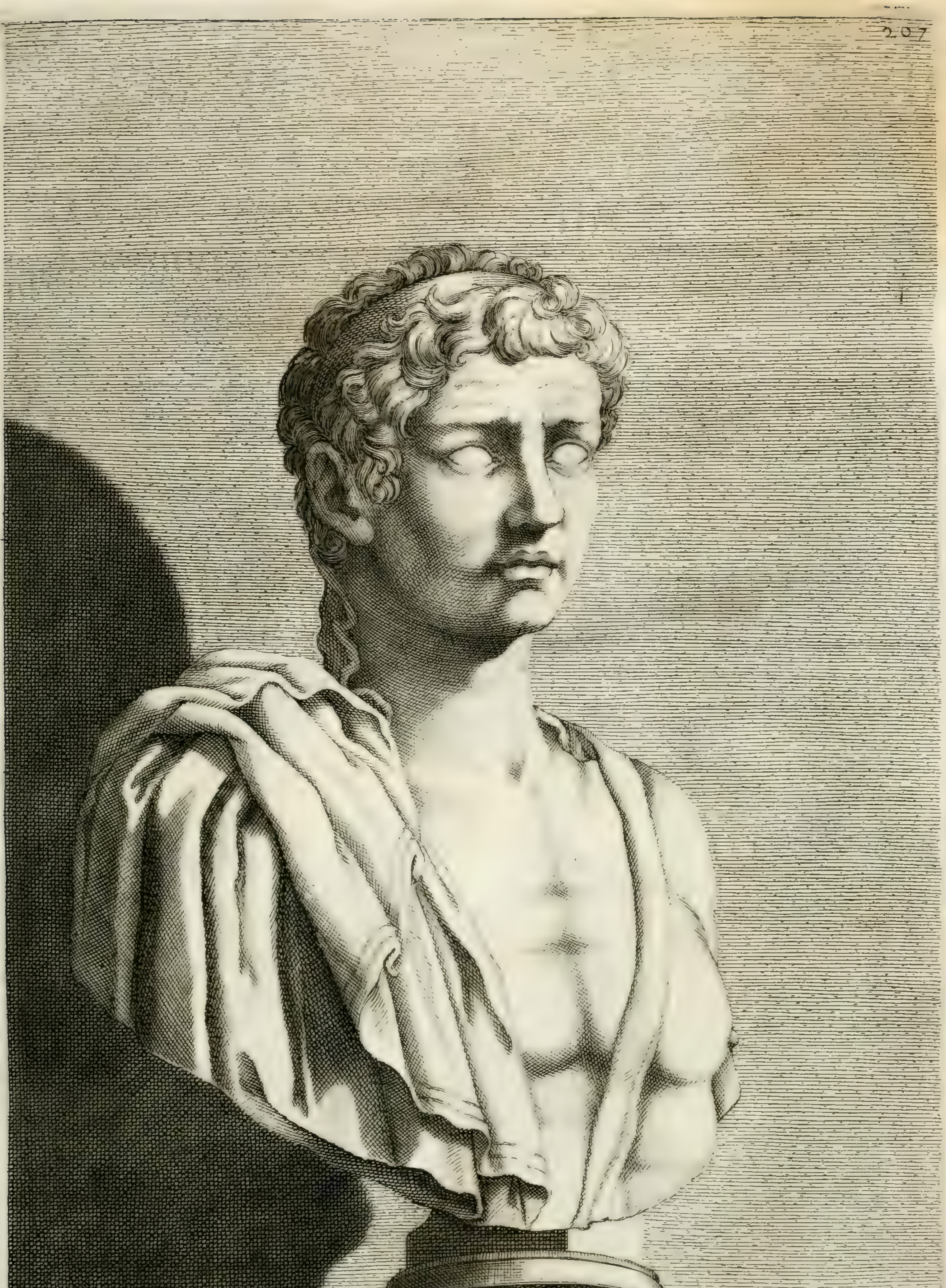

196
Salu. Castelluc. delin.
C.C.S.

B

201
C
Camillus

F

C.C. f.

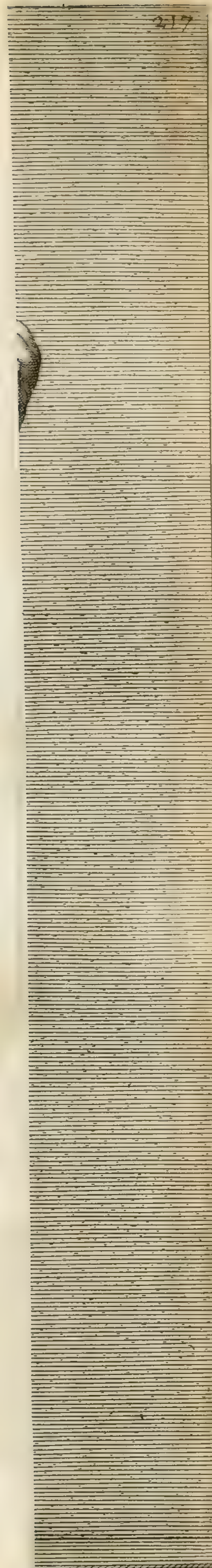

G

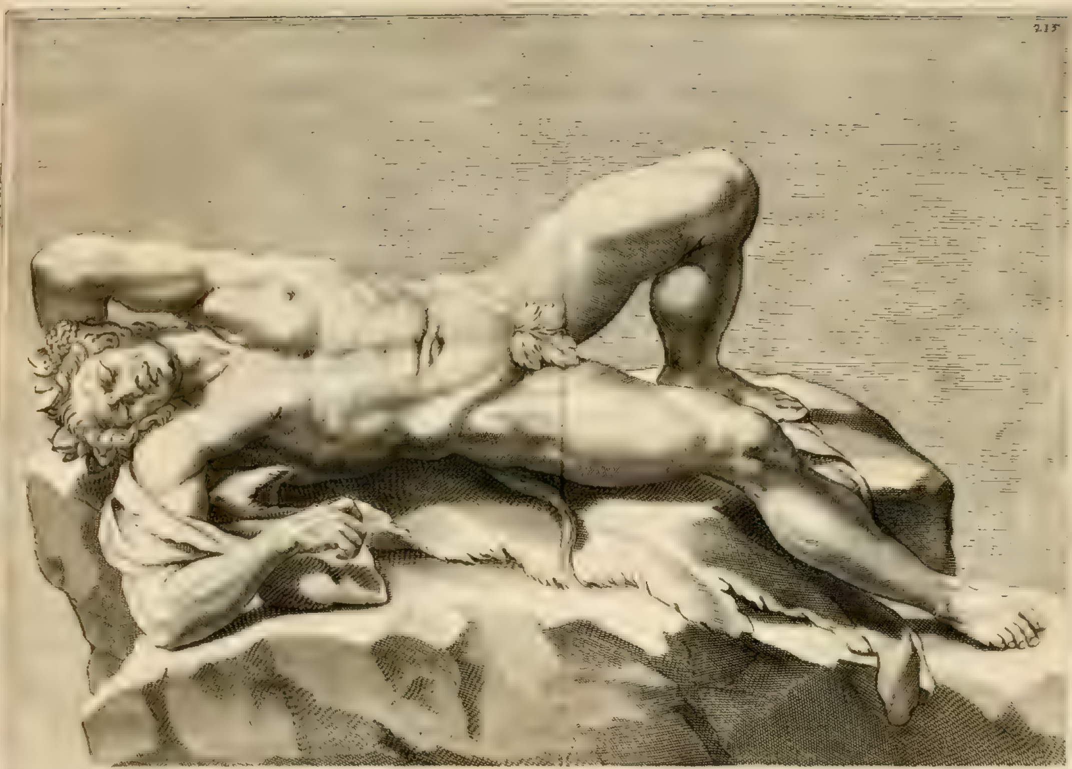

Saluius Castell Aretin del. — *C. Bloemaert sculps.*

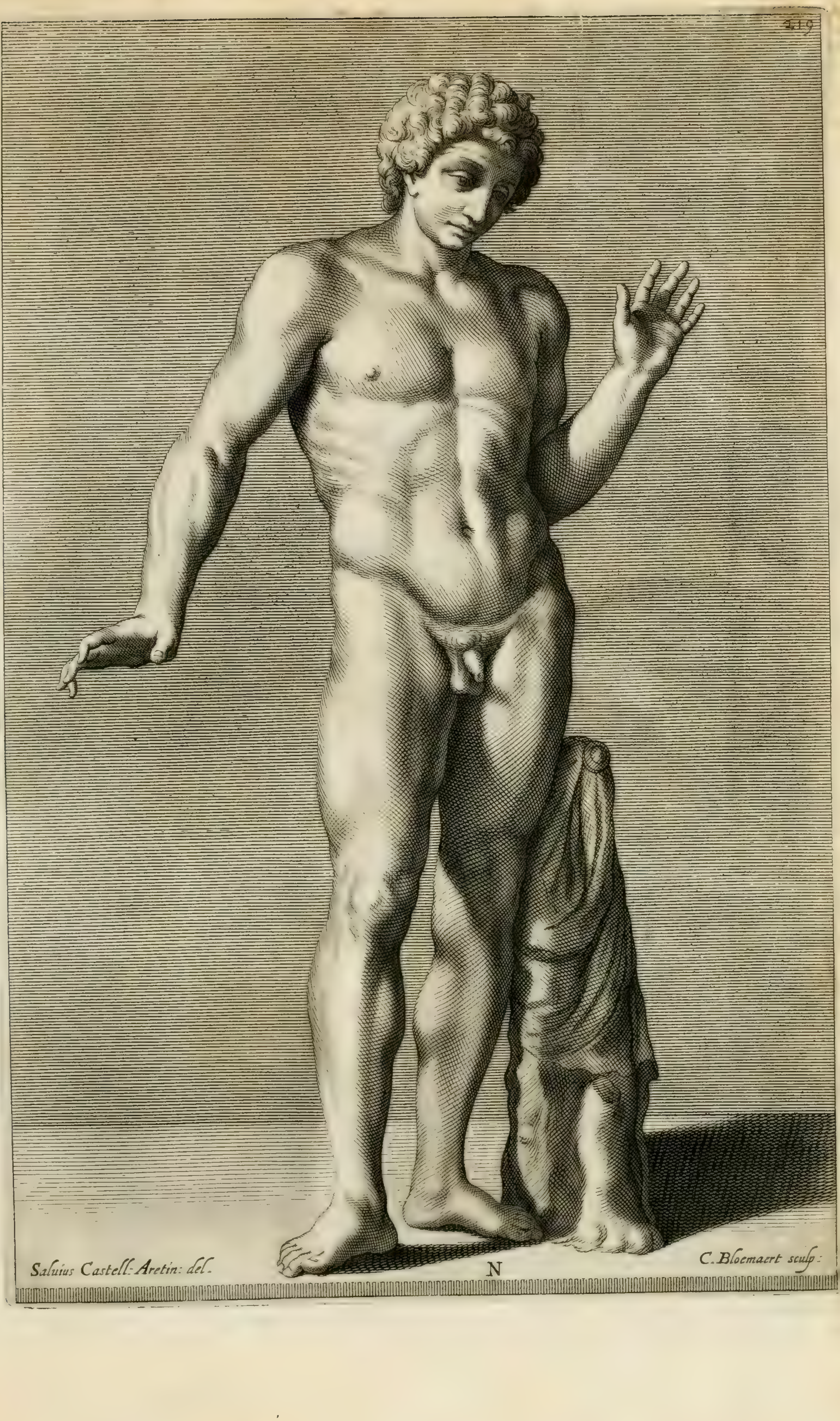

S C Delin
I
G G sc

217
C. Bloemaert sculp:

I.

217
Saluius Castell: Aretin: del:
M
C. Bloemaert sculp:

Saluius Castell: Aretin: del. N C. Bloemaert sculp:

QVAE prior hìc apponitur Inſcriptio, trilatera eſt; cuius prima pagina habes anteriorem faciem, ſecunda dexterum, tertia ſiniſtrum latus. Cæteræ ſequuntur, nullo ordine diſpoſitæ.

7 INGENVI

Q. VALERI OPTATE
AQ. IVLI IVLIANE
OPT. RVTILI CLEMENS
TES CASSI PRIMITIVE
ST LABERI CELER
ST CAMERI BASSE
OC M. FADONI SATVRNINE
IVLI SATVRNINE
MARI FELIX
TR. VALERI EXPERITE
VALERI CRESCENTIANE
CALPVRNI FELICISSIME
AVIDIARI EVTHYCHES
SITTI VICTOR
CINGI FELIX
ACILI EVTYCES
NONI TIBVRTI
ANTONI CASSIANE
VIDI DIONYSI
AMPI SALVITANE
AVIDIARI VALENTINE
DOMITI SATVRNINE
VALERI IARINE
SEI ADVENTE
SEI ARASPAX
ANTONI EMERITE
LVSI AMPLIATE
S. AVRELI CARE
SEPTIMI FAVSTE
CAECILI ADIECTE.
CERVI FIRMINE
CALPVRNI SABINIANE
IVLI AMANDE
PLOTI QVINTILIANE
TERENTI RVFINE
GENICI IVSTIANE
AELI PHILIPPE
CLODI VICTOR
CESTI VALENS
DECI VERE
PETILI DIOGAS
ANTONI FAOR
IVNI SATVRNINE
IVNI HONORATE
SEPTIMI PERTICA
LVMBRESI DONATE
PETRONI FELIX
VOLOSI LICINIANE
VALERI CRISPINE
SERTORI GRAECINE
IVLI VERISSIME
SICINI PRVDENS
VEX. PACCI PACCIANE
DECIANE MELISSE
LICINI IVSTE
ST. POLLENTI DECEMBER
RVTILI INGENVE
OFILI IANVARI
HELVI DONATE
SALVI SILVESTER
AVITI CRESCENS
CORNELI BASILISCE
STATI VERE
CLODI HOSPES
ACILI CRESCENS
VIBI CLEMENS
ACVTI SATVRNINE
MAGNI PRIME
ORBI ROGATE
FLAVI CHRESIME
LICINI SVRA
GESENI MARTINE
AEMILI FLACCE
VETTI VALENS

LEVCOR RESTVTE
IVLI SABINE
EGNATI EVTYCHIANE
ERVTTI PRISCE
AELI PARTEMAS
LVCI LINDAE
CAECILI SEDATE
VALERI VICTORINE
TRASI SECVNDE
MAGNI FELIX
SERGI PAVLVS
DOMITI VICTOR
ALEDI QVINTVLE
GAVLENE MARCELLINE
AVRELI NYSIS
EGNATI CRESCENS
QVINTI VERE
POMPEI VICTORINE
MAXIME GETVLICE
AVRELI CHARITO
PVBLICI VERNA
AELI BICCHA
IVLI SATVRNINE
AELI VICTOR
AVRELI FORTVNATE
FANI FELIX
ZEVGI FELIX
LVSI CASTE
CASSI ATTICE
SITTIVOVI MARCELLE
CORNELI VICTOR
DECCI DECIANE
MARCANE SPECTATE
SEI IVSTE
ANNI SEVERE
FLAVI HILARE
MVNATI AVGVSTALIS
QVISIDI PAVLINE
CAECILI PRISCINIANE
PACVVI DEXTER
VETTI FELIX
IVLI PROCVLE
SEPTIMI FRVCTE
TERENTI REDEMPTE
VVLCEI VALENS
ILGVVI IVSTE

7 VICTORIS

SS. MESSORI VICTOR
OP. VALERI VICTOR
VEX. ACIDI CHRESTE
TES. IVLI HONAGER
ST. PETILI MARCELLE
VC. AVRELI MENOFANTE
ST. CAECILI IANVARI
VLPI VICTORINE
C.T. CASTICI AGATHOPE
MANILI BARBATE
HORATI HORATIANE
AVRELI MARTIALIS
VLPI MAXIME
RP. BLAESI FELIX
CALPVRNI PRIMIGENI
VLPI THEODOTE
FRONTO SOCRATES
CAELI VIATOR
SEPTIMI IANVARI
VISIDENI PAVLINE
FLAV. SVRTACE
CAMONI PRIMIGENI
IVLI LIBERALIS
GAVINI PRIMITIVE
VALERI SECVNDE
FLAVI GAIANE
OCTAVI SEVERE
CAELI FELIX
SAVFEI THEODORE
FLAVI PARTHENOPEV
EVEICI SECVNDINE
EGNATI IVSTIANE

ACELLI REDDITE
ARISI FAOR
MINTHI HIPPOCRATES
IVLI MAXIME
VALERI CVPITE
CVRTI PATISTE
SINATRONI PAVLINE
HATERI ELPIS
VEGETI FIRME
TRVTTEI SEVERE
CALPVRNI ACHILLEV
MESSI ALEXANDER
AEMILI ROMANE
MARI VICTOR
TITI CLEMENS
MEMMI HERMES
CORNELI SABINE
TAMVDI DIONYSE
AEMILI PRIME
ST. AVRELI POPILI
ALLATEDI MARCELLINE
GESENNI SEVERE
LICINI EVTYCHIANE
TITVRNI ROGATE
AVDENI FELIX
LOLLI IANVARI
SERVILI SEDATE
VARI ATILIANE
VICCRI SOLLEMNIS
VENNI VERE
MVNATI FIRME
CAELI PAVLINE
CAVARI MARCELLINE
VARATI SABINE
ACILI PVDENS
CLAVDI MAXIME
EXTR. AVRELI THEFIANE
MARCI RESTVTE
MVSONI SOTER
CARVILI ASCLEPIADES
OTACILI VICTORINE
CAVLI MACEDO
TITINI PONTI.
CAECILI MAXIME
VETTI LASCIVE
C.T. SEXTI CHRYSOGONE
TREBONI TATIANE
AVRELI SABINE
BAEBI IVSTE
HERENNI CHRESTIANE
VENNI FRONTO
CORDI SEVERINE
RVFONI VICTORINE
C.T. VARI MERCVRI
MARATI FAVSTE
HERENNI LVPE
PETELLI FORTVNATE
FLAVI HASTER
HORTENSI RVFINE
VIBI FORTVNATE
VALERI VITALISSIME
CLAVDI ALEXANDER
VALERI HERACLIDA
IVLI LIBERALIS
DECIMI RVFINE
QVINTILI PROCVLE
BAEBI SVCCESSE
PETRONI PERENNIS
VOLVMINI HYGINE
IVLI DONATE
TVTILI LEO
AEMILI ASCLEPIODOTE
DOMITI IVLIANE
VCOLTI MAXIME
IVLI SATVRNINE
ATRI SERENE
TITINI SECVNDE
MANILI REGVLE
COMINI CAPRIOLE
VOCONI MARCELLINE
COCCEI ATILIANE
SVETO PAVLINE
VENELI VERE
TARRAX IVSTE

7 QVINTINI

S PR. APORNI PRIMITIVE
CORN. MESTRI VIRILIS
POPILI CERCAME
TESS. VETTI LERI
OPT. PLOTI POSTVMINE
VEX. RENNI FELIX
EMER. CAECILI FORTVNATE
EMER. CVRTI PRVDENS.
PTR. MVNATI HERMES.
GEMINE FAVSTINE
VIC. AVRELI HERMADIO
EM. ACCI VITALIS
SERGI SALVIANE
EVDOCI PAVLINE
FONTEI IANVARI
TITI PRIMITIVE
AEMILI ITHANAX
CLAVDI PROCVLEIANE
CLAVDI DIONYSI
IVLI ANDRONICE
SATRI VERINE
ESVRI VERINE
HERENNI VERINE
BOCCONI CANDIDIANE
VALERI SATVRNINE
IVLI CRISPINE
DESSI PRIME
SEDVLI FIRME
TVLLI IVSTE
IVLI QVINTIANE
ST. FLOSSI VRBANE
SETINI MARCELLE
CVISPIDI PRISCE
CASSI FORTVNATE
ARNI MARCELLINE
PVBLICI EVTYCHES
SEXTI EVFRON
S. NVMICI FORTVNATE.
VOLVSI FORTVNATE.
CAEONI POMPEIANE
T. SEMPRONI LOLLIANE
CORNELI PRIME
IVLI SECVNDE
PROPERTI FIRMIANE
FLAVI FELIX
TERENTI CORNELIANE
CARINATI CRESCENS
SERVILI SALVTARIS
SPAELONI RESTVTE
ASELLI FACILIS
VIRI VERNA
IVGEIRI MARON
CARPANI RESTVTE
AVRELI POSIDONI
MINERVI SEVERINE
RVFRI RVFINE
PETILI PAVLINE
TAISI FELIX
FONTEI VENERI
FLAVI PRISCE
ASINI ABASCANTE
ANTISTI MODESTIANE
AELI MACRINE
LETICI VERIANE
IVLI FAVSTE
FLAVI VRBICE
ANTONI HONORATE
AVRELI DIONYSI
SAVIDI MAXIME
NANVVI RESTVTE
VALERI COESONICE
RVFRI SABINIANE
CALPVRNI BORYSTHENES
IVLI VRBANE
AVILLI PHILOMVSE
ÆMILI HERMES
AVRELI ZOTICE
HERMOGENES DIODORE
CANINI MEGAMIXE
ANTONI APRILIS
MACCI ASMENE
CLAVDI TISINIANE
CORNELI RVFE
PRIMISI CHRYSOGONE
IVLI ROGATE
DOMITI SATVRE
PISENTI AGRICOLA
APPI SABINIANE
IVLI PEREGRINE
PETRONI SATVRNINE
SICINI CRESCENTINE
SEMPRONI AFRODISI
MAGVDI SVCCESSE
OCTAVI IANVARI
ARRANI PRIME
VALERI CRESCENS.

ATTI VICTOR
FORMI ASPRINAS
FLAVI MACHON
SEPTICI CHARITO
NVMISI SECVNDE
ABVRTIDI COGITATE
VALERI RESTITVTE
VARENI VERECVNDE
PETRONI VERINE
MARCE SEVERE
FESCENNI FELIX
CORNELI POLLIANE
CORNELI CALLIMORFE
GERMANI FILONICE
MARCI IANVARI
NOVASI SEVERE

7 IVVENIS.

SPR. MAR. ANT. FORTVNATIANE
CO. AEMILI SASSIE
VEX. TITI SATVRNINE
OP. TITI SECVNDE
EM. CORNELI FELICISSIME
AQ. SITTI CHRYSEROS
EM. GARGILI BARBARE
BS. IVLI CHARIYIME
TES. BLAESI PROBATE
AEMILI V TALIS
LVTAVI PHILADELFE
SECVNDE FELIX
FANI HERODIANE
MARTI CEIONI
CLAVDI MARCE
S. ARRENI MARCELLE
NOVI EPHOEBE
C. MARI TIMON
VITRASI ARTEMA
AEMILI OPTATE
DECIME QVINTICI
AVRELI LIBERALIS
AEMILI OREV
CLAVDI PRIMITIVE
SALLVSTI PRISTINE
ST. AELI QVINTIO
CATTI SERVANDE
OCTAVI MAECILIANE
PVMIDI FELIX
LVCI NICO
VEREI SEDVCTOR
CESSI PRIVATE
FLAVI HERMOGENES
AVLI CRISPINE
MARI SEVERE
SAVFEI FELIX
CRETORI NOVEMBER
PVBLICI MACEDO
IVLI PROCVLE
ACAENI CRISPINIANE
CORNELI HERMES
PVBLICI ELRMIDIANE
BAFRI CLEMENS
PETRONI HERMES
CAECILI FORTVNATE
ST. VEHENI CALLISTE
EM. ANNI VICTORINE
CASSI PRIMITIVE
ANTISTI MARCELLINE
AEMILI MARINE
PAPINI SATVRNINE
COSSVTI FESTE
GAVINI MVSTE
GELLI APOLLONI
CLAVDI PLACENTINE
EPPI VERIANE
ANTISTI FORTIS
CASSI POLLIO
IVLI DONATE
FVLLONI LEONAS
IVLI LVCIANE
GAENI OPTIME
SERVENI PROCVLE
FVLVI VALERI
AEMILI IVSTE
MVRSI SATVRNINE
AVRELI IVCVNDE
ALLETI QVARTINE
ALLETI LIBERALIS
FL. EVVENEYE
MVRTI CRISPE
CAECILI DONATIANE
CALPVENI IRENEV
VRSENI AFRISILANE
OCTAVI CLEMENTIANE
CIRRI FESTE.

IVVENTI DECEMBER
CALPVRNI CELER
STAMINI SATVRNINE
AVRELI ALEXANDER
ALLETI PRIME
MESSI RESTITVTE
TETTI VENERANDE
AVRELI AVTYDORE
LICINI FELICISSIME
TITI FELIX
CLODI POMPEI
AVRELI FAVSTINE
TITI PAVLINE
IANVARI FELIX
MVRRI VALERIANE
AVRELI VICTORINE
C. T. IVNI LAVRENTI
NONI IOVINE
NAEVI TITIANE
MAEVI ROGATIANE
AVRELI SEVERINE
SM. SATRI FARENSIS
COMINI MARCELLE
AELI HERMOGENES
LVLLEI FELIX
AVRELI VARRONIANE
OBVLTRONI VITALIS
OCTAVI CELER
SPVRI SEVERE
NERONI MAXIMIANE
NERONI SABINE
VETTONI FELIX
VERATI RVFINE
CAECILI VICTOR
AELI HILARE
VITRASI ROMANE
COCCEI ROGATIANE
VERGILI FELIX
MATERNE VICTORICE
LIQVIDE QVARTE
AILAFIDI SEVERINE
SEPTIENI PRISCE
CALPVRNI FAVSTE
POMPEI SALLVSTI
TITINI HORTENSIANE
SABERI VICTOR
MVNATI IVSTINE
BVCCERI TERTVLLE
AVRELI ROMANE
IANVARI FELIX
ATTILI HELIODORE
LOLLI SEVERINE
VERBICI VITALIS
EXTRICATE FELIX
BVCCERI QVARTE
VALERI SECVNDINE
ANCHARI IVSTINE
VISVLENE MERCVRI
GALERI NEPTVNALIS
VELLENI FRVCTE
GEMELLE FELICISSIME

IMP. CAES. M. AVRELIO
ANTONINO. AVG. SEVERI
AVG. N. FILIO PARTH. MAX.
TRIB. POT. VIIII. COS. II.

COH. I. VIG. ANTONI NIANA

CN. RVSTIVS. RVFINVS. PRAEF. VIG.
TI. CLAVDIVS MARCELLINVS
TRIB.

C.	IVLIVS	INGENVVS	7
C.	VALERIVS	VICTOR	7
C.	IVLIVS	QVINTINVS	7
C.	MANCILIVS	IVVENIS	7
C.	CAECILIVS	SEVERVS	7
T.	FLAVIVS	INGENVVS	7
M.	AVRELIVS	FLORIANVS	7

CVM. COMMANVCVLIS
SVIS

TI. CLAV . . . .

AVGV . . . .

PONTIFIC . . . .

COS. V. IM . . . .

SENATVS. POPV . . . .

REGES. BRIT . . . .

VLLA. IACTV . . . .

GENTESQVE. E . . . .

PRIMVS. INDICI . . . .

Hoc Inscriptionis Fragmentum eruditè, ut infra apponitur, supplere conatus est Gauges de Gozze; postulante Equite Gualdo, Viro Antiquitatis mirè studioso.

TI. CLAVDIO. DRVSI. F. CAISARI

AVGVSTO. GERMANICO. PIO

PONTIFICI. MAXIMO. TRIBVN. POTEST. IX

COS. V. IMPERATORI. XVI. PATRI. PATRIAI

SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS. QVOD

REGES. BRITANNIAI. PERDVELLES. SINE

VLLA. IACTVRA. CELERITER. CAIPERIT

GENTESQVE. EXTREMARVM. ORCHADVM

PRIMVS. INDICIO. FACTO. R. IMPERIO. ADIECERIT

ΗΛΙΚΙΗ ΜΟΡΦΗ ΦΡΕCΙ ΜΟΥCΑΙC CΩΦΡΟCΥΝΗ ΤΕ
ΕΝ ΠΑCΙΝ ΠΡΕΨΑCΑ ΚΑΤΑΦΡΟΝΙ ΦΩC ΛΙΠΕC ΗΟΥC
ΚΑΜΕ ΦΥΓΕC ΠΟΘΕΟΝΤΑ ΚΑΙ ΟΥΚ ΕCΑΘΡΗCΑCΙ ΟΥCΑ
ΤΟΙ ΓΑΡ ΕΓΩ ΤΟΔΕ CΗΜΑ ΦΙΛΟΙC CΤΑΔΙΟΙCΙΝ ΕΤΕΥΞΑ
ΟΦΡΑ CΕ ΚΑΝ ΝΕΚΥΝ ΟΥCΑΝ ΕΜΟΙC ΜΕΛΑΘΡΟΙCΙΝ ΟΡΟΙΗΝ
ΟΥΝΟΜΑ ΜΟΙ ΓΛΥΚΥ ΜΕCCΙΑ ΑΙΜΝΗCΤΗ ΠΑΡΑΚΟΙΤΙ.

OLYMPVS, DOMIN
DOMI TIANI
AVG SER
VERN ROM
NATVS VIXIT
AN. IIII M. IV. D. XXI.
FEC. OLYMPVS. PAT. INFELI
CISSIMVS

TRITVRRII

M. NVMMIO. ALBINO. V. C
QVAESTORI. CANDIDATO
PRAETORI. VRBANO. COMITI
DOMESTICO. ORDINIS. PRIMI. ET
CONSVLI. ORDINARIO. ITERVM
NVMMIVS. SECVNDVS. EIVS

Θ. K.
ΦΙΛΟΚΥΡΙΟϹ.
ΦΙΛΟΚΥΡΙΩ.
ΥΙΩ
ΜΝΗΜΗϹ.
ΧΑΡΙΝ.

D. M.
COMINIAE
IONICENI
VXSORI KA
RISSIMAE
P. OCTAVIVS
CRESCES. F

P A P V S
QVA AD VIXIT
CONSERVIS FVIT KARVS

AELIA CHRESTE. FECIT SIBI

COIVGI

ET P. AELIO. AVG LIB TROPHIMO

ITEM. T. AELIO. AVG. LIB. KARI CO

NOMENCLATORI. FILIO SVO. ET

DROMONI. ITEM CRESCENTI C. N. ET

LIBERTIS. LIBERTABVS. POSTERISQVE

EORVM. CVSTODIAM. MONVMENTI

INHABITANDI. CAVSA. FECIT. AELIA

CHRESTE. ET. POST. EXCESSVM. SVVM. IS

QVI. SVPRASCRIPTI. SVNT. HABITARE

IVRIS. CAVSA. RELIQVIARVM. SVORVM

ET. EVARISTI. FRATRIS

IN. FRONTE. PEDES. XXXX. IN. AGRO. PEDES. XX. ITEM

IVRIS. SIT. P. AELI. AVG. LIB. . C. ALIPPI ALVMNI

ITEM CHARITVDIS. RELIQVIAS PONENDAS

PONTIVS. DA
DVCHVS. SPI
RARCHES. LI
BERIS. PATRIS
STIBADIVM RES
VITLO CO SVO

ACHILLEVS
SPIRARCH
BERIS PAT
STIBADIVM
TITVIT LOCO

L. VETIVS. NYMPHIVS
AVRIFEX. V. A. XVII.
ET. TE. TERRA. PRECOR. LEVITER
SVPER. OSSA. RESIDAS
SENTIAT. VT. PIETAS. PREMIA
QVAE. MERVIT
ET. QVICVMQVE. SVI. SINCERE
PRAESTAT. HONOREM
FELICEM. CVRSVM. PERFERAT
AD. SVPEROS

D. M.
SEX. ANNIDIO
MONTANO
FILIO. DVLCISSIMO
HERMES. PATER
A. VIIII. M. V. I.
D. VIIII.

D. ALLEIVS. CILONIS. L.
PAMPHILVS.
ACCENSVS. VELATVS. SIBI. ET.
SVIS. POSTERISQ. EORVM
D. ALLEIVS. D. L. HVMENAEVS
ACCENSVS. VELATVS
ALLEIA. D. L. VICTORIA
ALLEIA. D. F. EVGENESIS
ALLEIA. D. F. VICTORINA.
HOC. SEPVLCRVM. SIVE. ARA CVM SVIS
MACERIS. HEREDEM EXTRANIVM
NON SEQVETVR

D. ALLEIVS. D. L. PHOEBVS
CCENSVS. VELATVS
TEST. FIERI. IVSSIT. SIBI. ET
PVPIAE. NIGELLAE. CONIVGI
LIBERTIS. LIBERTABVSQ. SVIS
POSTERISQ. EORVM
ARBITRATV. T. VELATI. T. F. IVCVNDI
TITI. VELATI. T. F. IVSTI
T. VELATI. DEMETRI
HERMAE. L. LANIONIS. CALLISTI. LIB.

ΘΕΟΙϹ ΗΡΩϹΙΝ·

ΛΟΥΚΙΟϹ ΜΙΝΙΚΙΟϹ ΑΝΘΙΜΟϹ ΚΑΙ ϹΚΡΕΙ
ΒΩΝΙΑ ΦΙΛΕΙΚΙϹϹΙΜΑ. ΑΤΥΧΕΙϹ ΓΟΝΕΙϹ
Α ΜΙΝΙΚΙΩ ΑΝΘΕΜΙΑΝΩ ΤΕΚΝΩ ΓΛΥΚΥΤΑΤΩ
ΚΑΙ ΘΕΩ ΙΔΙΩ ΕΠΗΚΟΩ. ΖΗϹΑΝ. ΕΤΕΙ. Δ.
ΜΗΝΑϹ. Ε. Η. Κ.

Νηπιος ειμι τυχων τυμβου τουδ ω παροδιτα
Οσσ επαθον δ εν βαιω τερματι μου βιοτης
Ενκυρσας λαϊνεα στηλη ταχα και συ δακρυσεις
Μητρος απ ωδεινων ως εις φαος ηγαγον ωραι
Εκ γαιης με πατηρ εμος ειλατο χερσι Γεγηθως
Και μ απελυσε λυθρου και εις σπαργανα μ αυτος εθηκεν
Η ευχετο δ αθανατοις απερ ουκ ημελλον εσσεσθαι.
Μοιραι γαρ πρωται περι μου κεκρικεισαν απαντα
Και μ ετρεφεν Γενετης μητερα μου τροφον ειλαμενος
Αυτικα δη ευξανομην ευεργης και πασι ποθητος
Εν δ ωραις ολιγαις μοιρων γαρ σφραγειδες επηλθον
Αι με νοσω πηξαν χαλεπη διδυμους περι
Αλλοτ αλαιφρων θρηνησας ειασατο μουνος ονειην
Τουτο δοκων οτι μοιραν εμην ειαμασι σωσει
Και τοτε δ ημετερα νοσος ειλε κακιστη
Της προτερης νουσου πουλυτι χειροτερη

Στηψιν

Σηψιν γαρ μου πεδιον ποδος ειχεν εν οστοις

Ειτ εταμον με φιλοι γλυετου και μου οστε ανειλαν

Λυπας και στοναχας τοις τεκεεσσι διδονται.

Και ταυθ ωσαυτως ειαθην παλιν ως τα παροιθεν

Ουδ ουτως μου γλυεσις δεινη πληθεισ εκορεσθη

Αλλ ετεραν παλι μοι νοσον ηγαγε Γαστρος μοιρα

Σπλαγχνα μου ογκωσασα και εκτηξασα τα λοιπα

Αχρις οτου ψυχην μου μητρος χερεσ ειλαν απ οσσων

Ταυτ επαθον βαιω τερματι μου βιοτης ξενε

Και κατελειπον τηκεδονας   τοισι με γναμπτοις

Αινομορος λειψας τρεις συνομαιμονας αστεφανωτους.

INDEX
RERVM MEMORABILIVM.

A

Asbe-

B

C

D

E

 dem

Nar-

Sta-

X

Z

EXVERIT SILVESTREM ANIMVM